

VĚSTNÍK

NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ
V PRAZE.

ROČNÍK V., č. 1.

V PRAZE, v červenci 1923.

Pořadné čís. 9.

Eduard Fiala:

Bohuslav Felix Hasistein.

Poblíže městečka „města“ (Platz) stával asi snad již roku 1341 vystavený pevný hrad, který náležel prvotně pánům ze Šumberka, později Rusům z Plavna a konečně pánům z Hasisteina.

Ze vzácného tohoto posledně jmenovaného rodu vynikl hlavně proslavený humanista a učenec, shromažditel vědeckých sbírek Bohuslav, narozený dle Balbina r. 1450 — dle Procházky 1462, syn Jana z Hasisteina a manželky téhož Kunky z Ronova v prvném, Magdaleny z Thoringu v druhém manželství, zemřelý r. 1510, který na hradě Hasisteině značné sbírky pořádal a početnou znamenitou knihovnu uloženu měl.

Po smrti Bohuslava přešel hrad v majetek bratru jeho Jana (†1517) a potomků po bratru Mikuláši: Zikmundovi, Vilémovi, Mikuláši ml. a Václavovi.

Při dělení v roce 1518 předsevzatém převzal ze jmenovaných dědiců Václav dva díly svých bratří a držel pak polovici s panem Mikulášem, prodal roku 1549 dále své tři osminy bratru Vilémovi a tento zase r. 1533 Jeronimu Lorencovi a jich strýcům Šlíkům.

Václav měl v manželství Sidonii z Fictum, zemřel dne 6. června r. 1520 a byl ve Františkánském klášteře v Kadani pochován.

Svým dědicem jmenoval Václav svého jediného, dne 13. ledna 1517 narozeného syna Bohuslava Felixe, nad nímž za nedospělosti poručnictví Děpold z Lobkovic na Bilině a Mikuláš IV. z Lobkovic vykonávali.

Po nabytí plnoletosti oženil se Bohuslav Felix v r. 1543 s Markytou, dcerou Jindřicha IV., říšského knížete a hraběte — z Mišně, hraběte z Hartensteina, pána na Plavnu a manželky téhož Barbory, kněžny Anhaltské, sestry nejv. kancléře Jindřicha V.

Bohuslav Felix byl dobře vzdělán. víry sice pod obojí, však králi Ferdinandovi I. věrnost vždycky zachovával. Král jmenoval jej proto též radou a vrchním horním hejtmanem (1547—1557) na Jáchymově; později byl foitem v Dolní Lužici, 1570 byl nejv. sudím, 1576 též nejv. komorníkem. Byl, jak tak mnozí z rodu jeho, přítelem věd a umění. Bohuslava Felixe přičiněním velmi pečlivě vybudovaná knihovna přestěhována do Chomutova, kde však dne 24. července 1598 z velké části požárem zničena byla.

Bohuslav Felix byl značně bohat, ku jeho majetku náležely starobylé Udlice (Eidlitz), město při chomutovském potoku položené, Pětipsy (Fünfhunden), Březno (Priesen) nad Sviným potokem, Líčkov (Litschkau), Krbice, Mašov (Maschau), který již r. 1193 jako Valdsaskými mnichy osazený statek se připomíná, Hory sv. Kateřiny, Chomutov, Červený Hrádek, Polaky, Sirkov, Brandejs, Žlutice, Dürmaul, Stolzenhan u Borku, Eggerberg a Felixburg.

V manželství měl od roku 1547, jak již praveno, paní Markétu z Plavna, dceru Jindřicha mladšího z Plavna a po její smrti (†1554) v druhém manželství paní Annu z Fictum (†1587), dceru Volfa (†1538) z Fictum a manželky téhož Markyty ze Rzvavého.

Tato svrchupsaná paní Markyta z Plavna, provdaná Hasisteinová, darovala roku 1553 kostelu Jáchymovskému velký skvostný kalich přijímací, nejspíše ten samý, který v roce 1548 předán byl paní Markytě darem a který byl zhotoven v dílně zlatníka C u n t h a W e l s e (Cuntha Velse), o jehož osobnosti v č. 4 (Ročník II) „Věstníku numismatické společnosti československé“ blížeji jsem pojednal (1920).

Jak z mnohých okolností patrně, byla paní Markyta i manžel její Bohuslav Felix Hasistein přáteli také různých uměleckých prací medajlerských i soudím, že jisté medaile práce Jáchymovské asi ku nařízení neb iniciativě svrchujmenovaných manželů zhotoveny byly.

V čele těchto prací medajlerských nalézá se pěkná medaile biblická (sv. Trojická), v jejímž rubu znaky Bohuslava Felixe z H. a paní Markyty z Plavna se nalézají.

Ku významné pak práci této lícem i rubem poutá se řada pozoruhodných medailí, jichž rytiny harmonují pak vždy s některou touto úpravou předchozí!

Popisují medaile tyto blíže:

1) Líc: CHRISTVS · SEDET · AD DEXTERAM · PATRIS · DEVS · PATER PSALM: CIX: Na široké kuželovými nástavky vyzdobené lavici trůní Bůh otec a bůh syn podle sebe, nad nimiž vznášá se holubice — Duch svatý.

Rub: Nadpis dvouřádkový BOHVSLAV | FEL: VO: HASIS pod tímto nápisem vodorovná linka a pod touto letopočet MDXLVII, doleji znak Hasisteinů přílbici krytý, o čtyřech polích a pštrosím perem nad přílbou. Dále vedle tři štíty: Mišně, Plavna a Lužice, třemi přílbami kryté. Pod další vodorovně položenou linkou ve dvou řádkách MARGARETA: BVR | GR V: MEIGSEN (Margareta Burggräfin von Meysen. Velk.: 40 mm, váha 22·50 (vyob. T. XII. č. 1.) Medaile tato, která dle letopočtu na ní umístěného byla ražena ku svatbě¹⁾ Bohuslava Felixe Hasisteina s Markytou z Plavna a Mišně, známá jest v jednom ve zlatě raženém kuse (ve vídeňském mince kabinetu), a v jednom ve stříbře.

2. líc: jako dříve.

¹⁾ Ku svatbě této raženy též groše početní, které v líci opis BOHVSL*FELIX VON HASSENST umístěný okolo znaku Hasensteinského; v rubu 3 znaky (Mišně, Plavno, Lužice) téhož uspořádání jako při svrchupsané medaile s opisem: MARGARETA PV CHVMEYC (Margareta Purggräfin von Chemnitz und Meysen nesou. Druhý groš početní nese v líci čtyřdílný znak a v rubu tabulku o 4 řádkách s nápisem Obrister Landrichtr Kunikre | ichs. Beh. jest to tedy groš početní, vydaný v době, kdy byl Bohuslav Has. jmenován nejv. zemským sudím.

Rub: Střecha na 4 sloupech, nad střechou vzlétající Duch svatý, se svatozáří kolem hlavy. Pod střechou mezi sloupy shromáždění apoštolů, dole v odřezku SPRITVS - SCTVM 2

Velikost 41 mm, váha 22·40 cgm (rub vyob. T. XII. č. 2.)

3. líc: jako dřívě.

Rub: přístřešek na třech sloupech j. d. ale trochu jiné kresby, Duch svatý jinak postavený dole ✠SPRITV · SCTYM✠ 1535.

Váha 19 gr, Velikost 42 mm, Don. 3345. (Vyob. T. XII. č. 3).

4. líc: ✠DAVID ✠ REX ✠ PROPHEETA ✠ ISRA ✠ MDXXXVIII

Poprsí korunovaného krále Davida se str. pravé.

Rub: j. dřívě, týž letopočet, detail. shromáždění apoštolů, skupina velmi jemně propracovaná.

Velikost 41 mm. Váha 17·5 g. (Vyob. T. XII. č. 4).

5. Líc: ☉OKAR☉ ☉HINAVS☉

Krystus zjevuje se ženám po z mrtvých vstání.

Rub: jako dřívě.

Velikost 41 mm. Váha 18 g. (Vyobrazení Tab. XII. č. 5.).

Jak praveno, přičítám svrchu popsané medaile officině Vels-Ulich, což při podrobnějším zkoumání dá se jak chronologicky tak typicky snadno zjistit.

6. Líc: MIR IST GEBEN ✠ ALLER ✠ GWA ✠ LT IM HIMEL ✠ VON ERDEN ✠

Krystus stojí na zeměkouli uprostřed dvojnásobného oválu paprskovitého mezi oblaky a četnými anděli oživeném.

Rub: jako dřívě.

Velk. 41 mm. Váha 18 g. (Líc vyobr. tab. XII. č. 6.)

7. Líc: j. d., toliko VND ✠ ERD Krystus stojí na zeměkouli uprostřed jednoduchého oblouku mezi oblaky, jehož strany jsou většími postavami sedících andělů oživeny.

Rub: jako dřívě.

Velk. 41 mm. Váha 18 g. (Líc vyobr. tab. XII. č. 7.)

8. ☉CREAVIT☉ DEVS☉ HOMINEM☉ MASCVLVM☉ ET☉ FOEMI-NAM☉ GEN☉ II☉

Bůh otec stvořuje Evu z boku Adama.

Velk. 41 mm. Váha 18 g. (Líc vyobr. tab. XII. č. 8.)

E. Fiala.

Jiří Geitzkoffler

mincmistr v Jáchymově 1563, do 14. července 1577, kdy zemřel a také v tamním kostele pochován, kde na třetím sloupež znak jeho (červený, skálu slézající kozel v zlatém poli, zlatý lev v černém poli opatřený letopočtem 1563) býval umístěn.

J. G. byl nejspíše synem Jáchymovského písaře Jana Geitzkofflera a Barbory Kuglerky a byl pak již r. 1559 wardejnem při minci v Jáchymově a sice nástupcem Oldřicha Vogelheimera; jeho ženou byla Voršila Pullacherovna, sestra mincm. Ruprechta Pullachera a v druhém manž. 1568 Voršila Röhlingova. Děti měl více, dcera Barbora provdala se r. 1593 (dom. XVIII. post Trinit.) za

Hanuše Thalmanna z Munchberku, hor nákladníka a „Erzkaufere“; další provdala se za Jakuba Utmanna na Anaberce. Růžena, vdova po Kašparu Geitzkofflerovi, připomíná se při převzetí jakéhos dluhu po jejím švagru Jiřím Geitzkofflerovi, mincmistru. A Jeronym Geitzkoffler J. C. M. české kanceláře úředník připomíná se při podávání daru svatebního r. 1589 komornímu sekretáři Erasmovi Quintovi.

Jiří Geitzkoffler byl též sešvagřen s Valtinem Rölingem, pak Vikem Wiebelem a Jiřím Hochreuterem.

V jakém stupni příbuznosti stál Jiří Geitzkoffler ku Zachariáši Geitzkofflerovi není mně povědomo. Zachariáš 1./9. 1591 se žení v Augspurce i vstupuje do stavu rytířského, prosí pak r. 1593 o povolení, aby směl užívatí jména z Gailenbachu, byl říšským peněžním.

Dne 8./5. 1616 žení se syn Zachariáše, Ferdinand, na Hausteinu s Felicitou, dcerou Kryštofa Weisse na Wirdingu a r. 1621 Fr. Josef Geitzkoffler z G. povýšen ze stavu dvorního sekretáře na dvorního radu.

Za mincmistra Jiřího Geitzkofflera raženo v Jáchymově hojně a sice: 1562—72 zlatníky; 1562—66, 68, 70, 71 třicetníky; 1562—66, 68—71 desetníky; 1562—73 dvoukrejčary; 1564, 72 krejčary; 1570, 71, 73, 74, 76 bílé penízky; 1566, 1573 černé penízky.

Od r. 1573 do r. 1576 raženy tolary, $\frac{1}{2}$ tol., $\frac{1}{4}$ tol. a bílé groše.

Zápisy mincovní ku r. 1573 uvádějí, že byla nová mince zavedena a sice nové tolary a bílé groše (Weissgroschen). ku jichž ražbě v Kutné Hoře nová ražební železa byla objednána.

Ku těmto Geitzkofflerovým objednávkám nebude též nemístné připomenouti, kteří řezači želez již tehdy ražební železa do Prahy dodávali.

Již r. 1559 4./2. a 13./2. dodává jistý řezač želez z Lince Mathes Doktor nebo Doctor zvaný, do Prahy řadu takových želez.

1562 29./9. týž Doktor kvituje placení řady dodaných štočků a v roce 1562 21./11. opět dodává, 1563 11./6. opět, 1564 25./2. opět, 1564 24./4. opět a suplikuje zároveň, aby mu dlužné obnosy od r. 1558 až do roku 1565 zaplacenou býti mající, konečně vyplaceny byly (příkládá též zvláštní účet za období 15/8. 1564).

1565 18./12. dodává M. Doktor zase nová železa, 1566 23./11. opět, 1566 (koncem) opět.

Zdaž v tomto roce M. Doktor řezání ražebních želez teprve skončil a byl pak nahrazen Michalem Stolzem není mně dále povědomo a nedá se přesně zjistiti, an více ročníků registratury mincovní v době té schází.

Na Geitzkofflera známe nyní medaili dříve nepovědomou, kterou tuto vyobrazuji (snad práce Doktora):

Líc: GEORG ◻ GEITZKOFFLER MINTZ ◻ MAISTER ◻ 1575, voušaté poprsí se str. levé s krátkým kučeravým vlasem, oděné v přiléhající kabátec opatřený nízkým okružím.

Rub: BEDENCK ◻ DAS ◻ ENDT ◻ ◻ ES ◻ KOMT ◻ BEHENT ◻

Štít helmem krytý, kolmo klaný, o dvou polích; v prvním poli vztyčený kozel, v druhém vztyčený lev.

Pak řadu grošů početních (4 k.), pak kombinovaných G. G. s Valtinem Röllinckhem; G. G. s Mikulášem Stumpfelmtem a G. G. s Oldřichem Dreylingem z Wagreinu.*)

Tyto groše početní nesou zajímavě sestavená pořekadla: 1) Wol dem. der genug Kühnheit hat und frei von Anfechtung bleiben kann. 2) Zwiespalt gross gut verzehrt, Einigkeit das Wenig mert. 3) Bedenk das End, es kommt behend.

Karel Chaura:

Noh (Gryf, gryphus)

na mincích a značkách mincovních.

Báječný netvor starověku byl gryf (lat. gryphus, něm. Greif) česky *n o h*, který hlídal zlaté poklady.

Tak spatřujeme gryfa na státech starořeckého přístavního města Teos, v Malé Asii, jihozápadně od Smyrny z let asi 544 před Kristem. Když pak většina obyvatelstva, nechtějící se podrobiti panství satrapů perských, vystěhovala se do Abdery, na jižním břehu Trakie, přenesen tento symbol i na ražby abderské, pěkné tetradrachmy, nesoucí v lici sedícího noha, na rubu quadratum incusum. Také na zlatých státech města Pantikapaion, (nynějši Kerč) na západní straně kimerského Bosporu, vidíme gryfa s hlavou lví. Tento netvor jest jen obměnou gryfa, strážce zlata hor urálských a altajských, odkud bylo zlato dováženo ve velkém množství. O této hojnosti zlata svědčí bohaté nálezy kerčské.

Zajisté, že obchodníci zlatem, přinesše bájku o hrozném potvoře, která zlato hlídá, odstrašili mnohého, kdo je chtěl následovati.

A ještě po 2000 letech věřeno v bájku o gryfu.

V Kozmografii české od Zikmunda mladšího z Puchova, 1554 v Praze vydané, překladu to Münsterovy Kozmografie, píše se na listu 79 o gryfu:

O gryffých Indiánských.

Gryff, půl ptáka a půl lva, jest v Indii silný jako lev, pazoury má ohnuté, hřbet černý, ze předu barvy nebeské, křídel na-

*) Viz E. Fiala. Peníze početní — Věstník III. str. 129 a d.

bělelých, pysku orličího, očí ohnivých, lapiti se nemůže, leč dokud mladý jest. Hnízdí se na horách vysokých a s každým zvířetem bojuje, krom lva a slona. Když sobě chce hnízdo dělati, kopá zlato v zemi baktryanské, kteráž blízko leží od země indské, v místech pustých a kteří se z lidí k němu přibližují, pryč je zahání, a z toho potom, že sobě hnízdo dělá. Protož častokrát se okolo tisíce a někdy dva tisíce lidu zběra, hledajíce hnízda jeho, aby je vzali. Ač to s velikým nebezpečenstvím svým působí, ale když najdou, znamenitý zisk z toho mívají.

O tom až potud Aelianus.

Heraldika přidržujíc se antických předloh, znázorňuje gryfa podobou okřídleného lva s ptačím zobákem, vyplazeným jazykem, ušima špičatýma a vzprímenýma.

A jako báje starověku učinily z gryfa hlídače pokladu, tak v heraldice znázorňuje ostražitost a moudrost.

Na českých penězích doby denárové objevuje se gryf dosti pozdě a to za Přemysla Otakara II. (Fiala č. 2213). Na bracteatu F. 2371 jest také noh, kterého pak vidíme častěji na vídeňských fenykách, jak je popisuje Fiala pod č. 2457-60, 2708, 11, 15, 30, 44, 45, 65 (?), 2816. V této době nalézáme na mincích obrazy rozličných zvířat a potvor, aniž by měly jiného než dekoračního významu a spatřujeme noha pak teprve na groších města Svidnice asi z dob Vladislava II. Jagelonského.

Zde jest noh zvířetem erbovním, neb město Svidnice pečtilo v nejstarší době (r. 1284) gryfem, později užívalo ve znaku svini (r. 1432). Od r. 1452 má znak v 1. a 4. poli korunu, ve 2. gryfa a ve 3. svini.

S gryfem setkáváme se ve znacích osob soukromých a měst, hlavně v Pomoránsku a Polsku a v heraldice proto platí gryf za slovanské erbovní zvíře. Ve znacích českých pánů objevuje se gryf hojněji ve stol. XVI; tak ku př. r. 1534 Ferdinand I. propůjčil bratrům Václavovi, Jiříkovi a Mikuláši Lasalům z Tošku štít červený s nohem bílým, se dvěma ocasy.

R. 1538 Jan a jeho bratr Václav Koza dostali svolení, aby směli užívatí erbu Jana Nebozízka z Hradiště, jenž mu byl propůjčen Vladislavem II., totiž štítu červeného, v němž noh černý.

Erb s gryfem dostali také Petr Jalovec z Vranovic (1539), Jan Roudnický, Pavel Vodolinský z Olivetu (1543), Zikmund Šitnperger (1544).

Na ražbách českých, soukromých, známe erby s gryfem nemnoha osob, jsou to:

Jan Albín z Greifenberku, radní Nového města pražského (na medaili Miltner č. 2);

Kryštof Gendorfer z Gendorfu, nejv. horní hejtman za Ferdinanda I., měl ve znaku jen gryfovy hlavy (viz Milt: 82-87);

Hanuš Harder, pražský mincmistr (M: 116-18);

Vik Herolt z Oupy, úředník mincovny a Tomáš Herolt, písař urbury (M: 126);

Barbora Höltzlova roz. Schopfova, manželka Šeb. Höltzla, hofmistra Hor Kuten (M: 139);

Jiří Kadner z Greifenecku, mincm. (M. 174-177);
Zikmund Kober, měšťan pražský, účetní rada kom. čes., defensor fidei za měšťany malostranské, r. 1621 popravený (M. 194-195);

jeho manželka Anežka;

Bohuslav Mazanec z Frimburka dostal 1558 do erbu tři pahorky červené, na nichž pták noh, zlaté barvy. Později erb změněn asi 1561, kdy přijat do stavu vladyckého, tak, že ve štítu křížem rozděleném měl v 1. a 4. poli noha. v 2. a 3. lva, jak vidíme na jeho medaili (M: 262, Věstník II. č. 16);:

Marie Magd. Rodovská z Hustiřan (M 346);

Lukrecie Schlikova roz. hrab. ze Salmu, manželka Jáchyma Schlika (M: 443) a

Benigna Schmidtgrabnerova rodem Kadnerova, manželka rentmistra za Rudolfa II. (M: 513).

Od r. 1629 na peněžích a medailích hraběte z Valdštejna, vévody frýdlandského, vidíme gryfa v rozmnoženém znaku následkem docileného léna meklenburského. Zde značí gryf panství roztocké.

S oblibou používán jest gryf též co štítonoš a jeví se tu co znamenitá dekorace či příkrasa znaku (ku př. na mincích Ant. Jana hr. z Nostic 1719).

Z toho co pověděno, shledáváme, že se gryf na našich ražbách jeví 1. co pouhá výplň plochy na penízi při změně typu vládní mince, 2. co erbovní zvíře ve znaku na peněžích, početních groších nebo medailích a 3. na mincích a medailích co štítonoš.

Ale ještě jindy vidíme gryfa buď celého, rostoucího nebo jen jeho část, na peněžích buď vládních neb osob k ražbě oprávněných a to ve značkách mincmistrů. Víme, že každý mincmistr zpravidla zvolil si část svého erbu za svou značku mincovní a jest pro numismaty důležité všimnouti si této okolnosti při několika značkách, které mají vztah k erbům s gryfem. Jak jsme viděli, užívaly osoby, jsoucí ve službách mincoven nebo podniků horních s oblibou ve svém znaku gryfa, zvíře báječné, poklady hlídající a připomínám ještě, že Jan Frant. Lauer, horní administrátor 1718 měl rostoucího noha v klenotu a Jan Frant. Weyer, úředník mincovny v Hoře Kutné 1718 26 na své pečeti znak s gryfem.

Proto také značky na mincích, které jsme dosud ve mnoha případech popisovali za „nohu orla, supí hlavu“ a pod. vyložíme správněji, vezmeme-li zřetel na erb dotyčné osobnosti. Zjistíme pak, že:

Hanuš Harder, mincmistr v Praze užíval za svou značku hlavu gryfa od r. 1566-1578;

Šimon Harder, syn předešího, byl vardejnem v Praze 1579-1585; za značku užíval také hlavu gryfa na mincích ražených za jeho zodpovědnosti;

Jiří Kadner z Greifenecku, minc. v Jáchymově, 1577-82, má ve znaku noha držícího kouli, nebo kámem (handstein, kus rudy) a co klenot na přílbě rostoucího noha taktéž s kamenem v drápech. O značce tohoto mincmistra nebylo dosud jistoty co představuje; někteří měli značku jeho za tlamu gryfa, jiní za delfína. Delfin nemá

ovšem se znakem Kadnerovým nic společného a omyl ten lze vysvětliti nedbalým vyrytím značky, která jest dle klenotu na příběh znaku Kadnerova — rostoucí noh s kamenem v pařátech. Tuto značku vidíme na jáchymovských ražbách ještě v letech 1583—84, kdy po smrti Kadnerově vdova jeho Lucie úřad mincovní zastávala.

Jiří Šatný z Olivetu, úředník mincovny v Hoře užíval značky levého křídla gryfova na ražbách z let 1573—1593. Orním křídlem značku tu jmenovati nemůžeme, víme-li, že znakem pánů z Olivetu byl gryf.

Volf Herold z Oupy, úředník mincovny v Hoře od roku 1592 měl za značku přední nohu gryfa, jak to vidíme na kutnohorských ražbách z let 1592-95. Od r. 1593 nesou ražby horské nohu gryfa, ale drápy dolů a změna ta nastala dle instrukce dané Heroltovi dne 14. května 1593, dle níž měl co svou značku na mincích užívat „zadní nohu gryfa“*). Tuto značku používal Herolt až do své smrti 1598, ale není to zadní noha gryfa, jest to, asi z nepochopení rytce, noha orlí. Na horských ražbách vidíme tuto značku až do r. 1600 za úředníka Jiříka Dominika.

Hanuš Bart. Suttner ze Suttenspachu, mincm. v Praze 1623-25 používá značky rostoucího gryfa s levé strany.

Ku konci budiž uveden ještě Kašpar Begner z Rösselfeldu, mincm. Šlikovské mincovny v Plané 1643-49, který za svou značku použil celého noha ve štítu mezi začátečními písmeny svého jména: C — B.

Ed. Lorber:

Nález zlatých penězů na Hradišti u Stradonic roku 1877.

O tomto nálezu podány byly již zprávy ve spisech: E. Fiala: Beschreibung böhm. Münzen, Praha 1891, str. 7. a Dr. Pič: Starožitnosti země české, díl II., sv. 2, str. 1. a 10. a sice v tom smyslu, že bylo tehdy nalezeno 200 kusů t. zv. duhových misek. Pro historii mincovnictví důležitá jsou fakta o větších nálezech, neboť podávají nám svědectví o staré kultuře, bohatství naší země a přinášejí numismatům, archeologům a jiným badatelům mnohé nové poznatky.

V poslední době přikloňují se mnozí odborníci k tomu mínění, že některé zlaté a stříbrné peníze předhistorické, zvláště ty z naleziště na „Hradišti“ raženy byly u nás v zemi.¹⁾ Nálezy potvrzují neklamně, že se na „Hradišti“ mincovalo. V chatách s hlíněnou hladkou vypálenou podlahou nalezeny vážky, hlíněné desky s důlky, ve kte-

*) Newald, strana 103.

¹⁾ Viz 1. Dr. Pič: Star. z. č. Hradiště u Stradonic str. 29—30

2. Věstník N. S. Č. 1919, str. 46

3. H. v. Koblitz: „Beiträge“ v Mitteilungen d. öst. Ges. für Münzkunde 1918, str. 8.

ých se taval odvážený kov na střížky, množství stříbrných kuliček roztepaných střížků, škváry atd.

V dílnách pro ražby zlatých penízů, jest střížek ovšem velkou zácností a nalezeny jen úlomky zlatých střížků ve váze 0.10, .20 gr, nebo při tavení uklouzlá kulička o 0.5 gramu. Byla tu jistě větší opatrnost při práci s drahým kovem, ačkoliv těžba domácího lata byla asi hojná.²⁾ Dílny takové se tam najdou podnes.

Pro důležitost věci sbíral jsem zprávy o tomto nálezu z r. 1877 dovoluji si je, protože podávají přibližně správný počet nalezených mincí, tímto krátce uvést ve známost.

Liborius Lebr, syn hrobníka, kopal v srpnu 1877, na „Hradišti“ a poli, zvaném Vysoká mez, v místě proti zámku Nižboru a tu ku věmu nemalému užasu nalezl v zemi hromádku zlatáků. Chvatně je ebral — bylo jich něco přes 200 kusů — a běžel s kořistí domů.

Přítomný Petr Maleček pátral v jamce a nalezl nížeji v zemi ještě řes 500 zlatáků. Také třetí muž, jménem Hebr nalezl jistý počet a dyž se věc v obci rozhlásila, spěchali mnozí k místu a cestou nalezli 5 kusů mincí, které první nálezci poztráceli. Podle otisků v zemi bylo náti, že zlatý poklad byl uložen v koženém měšci, řemínkem utaze-ém. Největší část ztatých penízů byly „duhové misky“ ve váze 2 ukátů, na některých byl obraz hada nebo stočené ryby, dále byly astoupeny „třetinky“ a „šestinky“ rázu stradonického. Na některých třetinkách“ byl obraz bojovníka s přílbou a lukem.

Nálezci prodali zlaté peníze v Praze a obdrželi za ně dohromady .000 zlatých. Protože jim byla placena jen cena zlata, možno počet enízů správně odhadnouti na více jak 700 kusů.

Jen několik lepších kusů bylo z celého tohoto nálezu zachováno vše ostatní roztaveno.

Číslice 700 by zajisté ještě vzrostla, kdyby všichni nálezci se byli řihlásili, ale dědečkové vyprávěli, jak se nálezcům vedlo r. 1771 e vesnici Podmoklech, kde „sedláci žalářování i bití byli a mnozí mrt z toho měli“³⁾ a proto nikdo se s nálezem nepochlubil. Ti pak co Praze prodali, do Ameriky se vystěhovali.

Na Hradišti již od pradávných dob nalézají se zlaté peníze a staří dé říkávali, že jest „Hradiště“ tak bohaté, že by za to stálo je „na ešetě přepocívat“.

Ovšem, že ta stará sláva již vyrchala a nyní jen sem tam se ěkdy zlatá „duhovka“ nalezne; ač není vyloučena možnost většího álezu, který by, doufáme, lepšího osudu se dočkal, než poslední elký nález z r. 1877.

²⁾ Jos. Siblík: Sídliště u Chluma-Bezdědovic, Pam. arch. 1913, str. 113.

³⁾ S. Jirotko „Monografie obce Slabce“ 1895, str. 60.

Denár knížete Václava svatého a denáry Soběslava Slavníkovce.

K nejzajímavějším otázkám z našeho středověkého mincovnictví patří nepopíratelně kapitoly pojednávající o tom, kdo byl prvním panovníkem v Čechách, jenž raziti dal vlastní minci, a zda razili minci pouze Přemyslovci, či zda vlastní minci měli i vévodové slavníkovští.¹⁾

O těchto otázkách rozepsal se s důkladností jemu vlastní v první řadě znamenitý znalec našeho středověkého mincovnictví, Eduard Fiala, jenž svým nejslavnějším dílem „České denáry“ postavil si nehynoucí pomník a svým následníkům okázal cestu, jíž jest se jim ubíratí, aby středověké numismatické záhady byly rozřešeny.

Těž Josef Smolík pokusil se zdatně o jejich rozluštění, leč nepřišel ve výše řečených otázkách také ku konečnému úsudku.

Prozkoumav různé náhledy a důvody ve věci projevené dospěl jsem ku přesvědčení, že prvním panovníkem v Čechách, jenž raziti dal vlastní mince, byl již kníže Václav, a že i Slavníkovci před svou záhubou měli vlastní mince.

Ku vysvětlení, proč o obou těchto otázkách časově spolu nesouvisejících pojednávám v jednom článku, upozorňuji na to, že mince, o níž chci prokázat, že je mincí knížete Václava, byla dosud v naší numismatické literatuře spojována s mincemi, jež považují za ražby slavníkovské.

Musím tedy předem rozdělití, co dle mého náhledu mylně bylo spojeno, a pojednávám proto v první části pouze o ražbách Slavníkovců a teprve v části druhé o minci knížete Václava svatého.

I.

Ku snazšímu přehledu uvádím čtenářům na paměť, čemu dějiny učí nás o Slavníkovcích:

Historik Václav Novotný ve svých „Českých dějinách“ píše na str. 641: „Když otec Vojtěchův Slavník r. 981 zemřel, zanechal rodině dědictví ohromné. Jeho panství objímalo velikou část, téměř polovici Čech. Sídlem jeho byla Libice u vtoku Cidliny do Labe, pohraničními hrady jeho jmenují se proti území českému hradiště na hoře Oseku nade Mží, na jihu proti Němcům Chýnov, Netolice, Doudleby, na východě proti Moravě Litomyšl, na sever proti Polsku Kladsko. Obklopen hojným komonstvem — i kaplani se v něm připomínají, — vedl stkvělý dvůr a stál ve styku s panujícím rodem německým i s jinými vynikajícími osobnostmi.

Zakladatelem této ohromné moci sotva může býti Slavník, nýbrž zdědil ji anebo aspoň největší část jistě již po předcích. A sotva také lze pochybovat, že vznikla — jako moc Přemyslovců Pražských — podrobením jednotlivých někdy samostatných kmenů a odstraněním

¹⁾ Na mince Slavníkovců upozornil J. Menadier v popisu nálezu byreského (Zeitschrift für Numismatik 1887 str. 121 a násl.).

jejich rodových vévod. Podle toho smíme asi rod Slavníkovců považovati za poslední a vlastně jedině známý rod vévodský, jenž své území někdejšího vévodství Zlického rozšířil měrou tak značnou a jenž jen touto mocí ochráněn byl před osudem kmenových vévod ostatních, jaký jim v území svém sám připravoval. Jistě nelze pochybovati, že veliké jeho moci odpovídala i značná neodvislost, čemuž rozličné známky nasvědčují“.

Novotný soudí dále, že Slavník, ač uchoval si značnou míru samostatnosti, udržoval patrně shodu s knížetem českým a upevňoval své postavení také uznáváním svrchovanosti jeho aspoň zásadním. Shoda tato mizí smrtí Slavníkovou, třeba ne hned.

Vršovci přísahali sice pomstu rodu Vojtěchovu za to, že ujal se na dvoře biskupském cizoložnice z jich rodiny, leč nepřátelství, jež vyvinulo se u knížete pražského a Vršovců proti Slavníkovcům bylo jistě hlubšího pozadí, pozadí politického. Synové Slavníkovci záhy byli nuceni stěžovati si u císaře na četná příkoří se strany knížete českého.

Když pak r. 995 Otto III. vyzval pomocné sbory české a polské proti Bodrcům, vypravil se do pole nejen syn Boleslava II, Boleslav III., nýbrž i hlava rodu Slavníkovců, nejstarší ze synů Slavníkových Soběbor.

Po odchodu jeho nepřátelství mezi Přemyslovci a Slavníkovci vyvrcholilo ve válku, při níž, jak známo, Slavníkovci vzdáním nejstaršího bratra zbavení přirozeného vůdce podlehli zradě a byli v den sv. Václava r. 995 pobiti.

Nejstaršího syna Slavníkova nazývá Thietmar Soběslavem (Zebizlovo), domácí letopisec Kosmas však Soběborem, a obě jména vyskytují se jen jednou.

Smolík poukazuje k tomu, že domácí Kosmas musel lépe znáti jméno vůdce Slavníkovců než cizinec Thietmar. Oproti tomu správně upozorňuje Ludvík Šnajdr ve svém článku „Byl-li Soběslav (Malínský) z rodu Přemyslova?“ na to, že Thietmar, který dle Palackého podává o přibězích své doby dobré zprávy, zemřel r. 1018, že tedy s nejstarším Slavníkovcem současně žil a snad i osobně jej znal, kdežto Kosmas narodil se teprve r. 1045.

Předpokládám tedy, tak jak již r. 1887 učinil to německý numismat J. Menadier, že nejstarší syn Slavníkův jmenoval se Zebizlovo (Zobezlav — Soběslav) a přiděluji mu veškeré naše mince 10. století, jež nesou toto jméno, jež mezi Přemyslovci tehdejšími marně hledáme a jež jsou patrně práce z let 990—995.

Jsou to :

1. Denár Fiala č. 307 (tab. V. č. 26).²⁾ z nálezů ostroměřského (1903). Denár tento vyobrazen jest ve Věstníku č. 5,³⁾ tab. V—1.

2. Všechny denáry typu Ethelredova uvedené u Fialy pod č. 302—306 (tab. IV. č. 8 a 9) a č. 2901—2904 (tab. XXXVI. č. 4—6). Tři z nich vyobrazeny jsou též ve Věstníku č. 5, tab. V. 2—4.

Oba jmenované typy denárů mají opis na rubu, jenž zřejmě vztahuje se k místům ležícím v tehdejších panství slavníkovském.

²⁾ Cituji všude čísla díla Ed. Fialy: „České denáry“.

³⁾ Viz článek: Ed. Fiala: „Staré mincovny“.

Na rubu č. 1 vyraženo je FIA+BVZ,⁴⁾ patrně tedy sídlo Slavníkovců Libice, rub č. 2 má opis MALIN CIVITAS, tedy označuje mincovnu Malín, a ježto není pochybnosti o tom, že jde o Malín u Kutné Hory, máme zde opět místo ležící v někdejší državě Slavníkovců.

3) Denár Fiala č. 300 (tab. IV. č. 7), jenž má též nápis Zobeslav, ale dosud neobjevil se v českém nálezu.⁵⁾

4) Typ z nálezů ostroměřského, nyní ve sbírce Národního musea v Praze.

Líc: Levá ruka s nataženými prsty držící krátký meč obrácený pleknem k straně pravé a sice tak, že palec jej k ruce přidržuje.

Opis: ✚ ΣΟΒΕ ✚ ΣΥΛΑ

Rub: Mohutný pták — patrně orel nebo sokol s levé strany se sehnutou hlavou stojící na skále.

Opis: VPFAER+EO σ:T.⁶⁾

5. Denár Fiala č. 298 a 299 (tab. IV. č. 13) a číslo 2898 a 2899 (tab. IV. č. 7).

Kdežto dřívější denáry nesou zřejmě jméno Zobezlav, připisuje tento typ část numismatů Václavu, nejstaršímu synu Boleslava II, jehož považují za úředního knížete na Moravě (na Uzovsku) s právem raziti vlastní minci. Opisy čtou +VÉZVAEÐD+VΣOIO tedy Vezaes dux Uzoic, kdežto jini čtou opis tento ZOD+VÉZVAEÐD+V považující D za B, tedy Zobvezlaes dux.

⁴⁾ Kdežto na denáru Fiala č. 307 má první písmena na rubu tvar F, je na denáru téhož typu ve sbírce Národního musea v Praze zřejmě písmena F.

⁵⁾ J. Menadier řadí sem i denár Fiala č. 416 (tab. IV-6.)

⁶⁾ Denár tento zajímavého typu, odlišného od běžných typů vládních, symbolisuje pýchu a sebevědomí a dotvrzuje jen, že mince tyto nepocházejí od žádného úředního a podřadného Přemyslovce. Souvisí asi s obolem, jenž vyskytl se v nálezů čistěveském a jež J. Smolík uvádí pod č. 472 (tab. VII-147). Typ příbuzný je vyobrazen u Donebaura na tab. V. č. 158, 159 a 160 a ve „Věstníku“ č. 5 tab. V. č. 9 a 10. Srovnáme-li, zkomolené opisy těchto obolů s obolem výše uvedeným z nálezů čistěveského, sledáme stejné partie písmen, z čehož dalo by se stejně jako z obrazu souditi na jistou souvislost těchto mincí s mincemi Slavníkovců. Podporovalo by to náhled Menadierův, jenž některé oboly přidělil Slavníkovcům, ač neznal ještě našeho denáru č. 4. Nemohu však dnes ještě ve věci vysloviti konečný úsudek a vrátím se k ní snad někdy později.

Zařaďuji-li tento typ sem, je patrné, že přikláním se k tomuto náhledu druhému. Odůvodňuji to takto:

a) O Václavu, nejstarším synu Boleslava II. praví Kosmas, že „život od počátku křehký směnil s věčností“. Dle tohoto soudí se všeobecně, že Václav zemřel nejvýše ve věku jinošském, před otcem. Smolík sestavuje rodokmen nejstarších Přemyslovců uvádí, že tento Václav narodil se asi r. 954.

Fiala v popisu nálezu byrcského soudí z toho, že v nálezech před rokem 992 zakopaných nikdy neshledáváme našich denárů s typem Ethelredovým, že typ tento zaveden byl u nás po r. 992. Smolík stanoví dobu tu r. 988—990. Z toho patrné, že kdyby Václav, syn Boleslavův, byl razil tyto denáry, že byl by se dožil nejméně věku 38 let, což odporuje sdělení Kosmovu.

b) V nálezu čisteveském (okres královéhradecký) nalezeno bylo denárů těchto, jež až dosud byly velkou vzácností, mezi 247 kusy českými mincemi 106 kusů. Mimo to v nálezu tomto bylo 18 denárů Zobezlava malínského, tak že obě tyto skupiny tvoří dobrou polovinu českých mincí tohoto nálezu, kdežto druhá polovina, až na malé výjimky, skládá se z ojedinelých kusů mincí Boleslava I., II. a Emmy.

Z toho soudím, že denár typu 5, je kmenem tohoto nálezu, kolem něhož ostatní typy thesaurováním se seskupily a že nelze původ tohoto denáru hledati daleko od jeho naleziště, že tudíž denár tento nepochází od Úzova, nýbrž z tehdejšího území slavníkovského, v jehož obvodu byl nález vykopán.

c) Jméno Václav na denárech nepřichází nikdy zkráceně *Ve*zlaes, nýbrž na denárech Jaromírových *Vencezlaes* a i na typu Fiala čís. 293—296, o němž promluvíme v části druhé, jenž zřejmě je starší našeho typu č. 5, stojí *Venciezliuus*.

d) Toho, jemuž by vadilo, že opis přerušen je křížkem, poukazuji na ostatní denáry *Zobezlaovy*, kde přerušeni legendy tečkami a křížky uprostřed slova je obvyklé. Oproti tomu upozorňuji na to, že obrácenou písmenu C (C) na našich denárech z této doby najdeme jen zcela zřídka a že toto C na těchto denárech bývá vždy obrácené.

Přijmeme-li za prokázáno, že *Liubuz* značí *Libici*, sídlo *Slavníkovců*, a *Malín* mincovnu v *Malíně* u *Kutné Hory*, máme zde dvě místa v bývalé državě *slavníkovské*, v nichž razily se mince.

Jde tedy hlavně o to, stanoviti kdy byly tyto mince raženy. Ku stanovení doby poslouží nám nejlépe typ *Ethelredův*, který jak již výše bylo řečeno, zaveden byl u nás asi r. 990. Uvážíme-li, že po onemocnění *Boleslava II.* (byl již r. 995 raněn mrtvicí) ujal se syn jeho *Boleslav III.* spoluvlády, jež asi v mincích jeví se vyražením jména *Boleslav* na obou stranách, a že mince z této doby nejsou již typu *Ethelredova*, můžeme tvrditi, že *Boleslav II.* již několik let před svou smrtí upustil od *Ethelredova* typu na mincích.

Ježto na mincích *Boleslava II.* zjištěna byla dosud **jen** mincovna v *Praze* a na *Vyšehradě* (za mincmistrů *Omerize*, *Nacuba* a *Mizlety*) a i za *Boleslava III.* razí se **jen** v *Praze* a na *Vyšehradě* (mincmistr *Nacub*, *Mizleta* a *Johan*), napadají maně **otázky pro posouzení mincí slavníkovských nejdůležitější**, proč typem *Ethelredovým* končí svoji práci mincovna v *Malíně*, proč onen *Zobezlav*

nerazí pozdějších běžných typů, proč mincovna malínská, zavedená v krajině bohaté na stříbro mizí v době, kdy mizí Ethelredovský typ z našich mincí t. j. asi r. 995 a místo toto již nikdy v mincovnictví našem se neobjevuje.

Na tyto otázky možno dle mého náhledu dáti jediné odpověď tuto:

Mince uvedené nahoře pod č. 1—5, nesoucí nápis Zobezlav, jsou právě mince Zobezlava Slavníkovce, jehož panství zaniklo r. 995 vyhubením jeho rodu a jehož mincovny Libice a Malín byly při tom zničeny.

Proto již nikdy neobjevuje se později mincovna malínská a libická.

Kdyby správnou byla domněnka, že Zobezlav malínský a libický byl Přemyslovec, jenž byl i po záhubě Slavníkovců úředním knížetem na jich bývalém panství, zůstalo by vždy záhadou, proč tyto mincovny zřízené v lůně krajiny oplývající stříbrem byly bez příčiny zrušeny a nebyly obnoveny.

Přemyslovci zajisté varovali se obnoviti ona místa, jež připomínala jim nebezpečného kdysi rivala Soběslava, jenž asi mincemi svými křížil jich plány centralisační a dle u polského dvoru očekávaje možnost návratu.

Značí-li nápis Otesa Curim na denáru Jaromíra mincovnu v Kouřím, je patrné, že i Jaromír, jemuž bylo i k dispozici malínské stříbro, zvolil ku ražbě mincí Kouřím místo nepříjemného mu a patrně spustošeného Malína.

Poukazují ještě na okolnost, že na malínském denáru Fiala č. 303 z nálezů Magnuševického je nápis **†ZOBEO LVALIB VDV**. Je zajisté přirozeno, hlavně po úvaze předcházející, vysvětlíme-li si nápis tento jako Zobezlav Liubucensis snad Liubucensis dux a můžeme pak jen potvrditi, že Zobezlav Libický je s malínským totožný.

Co znamenají na malínských denárech písmeny za slovem Zobezlav je těžko vysvětliti, ježto písmeny ty jsou různě přeházeny **INARA, NARAI, NVALIA** a pod. Porovnáme-li písmeny ty s hořejším **LIBVDV**, vidíme, že by se z nich dalo sestaviti i slovo **VIBVN** snad tedy Libuz, než kombinaci tu považují za příliš odvážnou. Na jednom druhu těchto denárů máme co činiti asi s mincmistrem, jehož jméno vzhledem ku opisu **†DČAFDV · T · EO** a **†RČAFDV · T · EO** je blízké jménu Eduard.

Je zajímavé, že slovo **EO** přichází i na denárech Boleslava (Fiala tab. I. č. 25) pod lomenicí, leč pochybuji, že dá se zde zjistiti souvislost. Snad spíše dá se souditi na souvislost s neznámým dnes hradem v území Slavníkovců Osekem. To vše však jsou pro dnešní naši otázku nerozhodné domněnky.⁷⁾

Konečně upozorňuji na to, že mým vývodům zdánlivě odporují dva denáry uvedené u Smolíka pod běžným číslem 536 a 539 (tab. VIII č. 182 a 184). První z nich má opis v lici Zobezlav, v rubu

⁷⁾ Zdá se, že Slavníkovci měli vůbec více mincoven, jež dnes nedají se zjistiti. Svědčí o tom i rozdílné práce jednotlivých druhů mincí.

Omeriz Praga Ciz. druhý v líci dux Bolezlaus, v rubu DEARDV:ΓO OJ Smolík odvolává se na Hankovy popisy v Památkách archeologických a místopisných (tab. V-22 a VII-6.)

Oba tyto denáry nezmění však ničeho na mých vývodech, ježto jsou to typické kilianské padělky, jež charakterisuje správně kombinace dvou různých mincí. Hořejší č. 539 uvádí Ed. Fiala pod číslem 2844 jako moderní padělek. Je nepochopitelné, že numismat rázu Smolíkova nepoznal, že jsou to padělky a pojal je do svého díla.⁸⁾

I I.

Je přirozeno, že i ten, kdo uznal důvody, jež vedly mne ku zjištění ražeb Slavníkovce Soběslava, otázce se, komu nutno přidělit denár, o němž již výše byla zmínka, uvedený u Fialy pod č. 293—296 (tab. IV.—11), denár, jenž má jasný opis Venciezliuus a jenž ojedinele vyskytl se dosud, pokud dalo se zjistiti, pouze v cizích nálezech a to v nálezu starodvorském, rummelsburgském, munkegardském a leisovském. Denár tento, jež zde vyobrazuji,

připsali němečtí numismaté H. Dannenberg a Dr. E. Bahrfeldt knížeti Václavu svatému, kdežto naši znalci středověkého mincovnictví českého, Ed. Fiala a J. Smolík mají za to, že nelze prokázati, že by Václav byl razil vlastní minci.

Ed. Fiala odůvodňuje své stanovisko odmítací tím, že uvedené nálezy starodvorský a rummelsburgský jsou nálezy v před i v zad chronologicky přesně ohraničené. Nález starodvorský obsahoval prý jen denáry období 965—1012, rummelsburgský 970—1010. Považuje za nepřipustnou a pravděnepodobnou možnost, aby na př. nález starodvorský byl obsahoval při několika tisících denárů, jež vesměs v léta 965—1012 spadají, jeden kus, který by byl nejméně o 30 let starší než ostatní.

J. Smolík tvrdě, že zcela určitě počal mincovati teprve Boleslav I., shledává příčinu tohoto opožděného mincování oproti zemím západním v tom, že nebyla ještě celá Česká země v jedné vévodských rukou, nýbrž jsouc rozdělena na menší a větší krajiště jednotlivých rodů, postrádala oné celistvosti a v státním ohledu oné stejnosti, které jest nevyhnutelně zapotřebí, má-li týž denár v stejné hodnotě obíhati po celé zemi. Vévoda český, sídlící na Vyšehradě (Smolík poukazuje zde na Vratislava I.), neměl ještě tolik moci, aby mohl rozkazovati po celé zemi, že se jeho denáry všude v určité zákonem stanovené hodnotě přijímají musejí. Této moci dosáhl prý teprve Boleslav I. svou rázností a státnickou moudrostí, zejména když po roku 955

⁸⁾ Stejně nutno označiti kilianským padělkem denár Fiala č. 308, o němž Ed. Fiala ve svém dodatku ku popisu sbírky Donebauerovy pod č. 235 poznamenává, že je práce podezřelá a nápadná. Padělek tento je ve sbírce p. R. Mikše.

dobil na Maďarích Moravy a Slovenska, k nimž připojil Horní Slazsko a Malopolsko. Pro takovou mohutnou říši nehodil se více prostý obchod směnný, nýbrž bylo zapotřebí, aby zvláště pro drobnější koupi a prodej zavedeno bylo platidlo pohodlnější a každému přístupnější jako v jiných sousedních zemích.

Dr. Emil Bahrfeldt v popise nálezu „Leisovský mlýn“ přiděluje tento denár svatému Václavu praví asi toto.

„Tento denár, který našel se již v nálezu rummelsburgském a starodvorském, příkládán je Dannenbergem svatému Václavu, kdežto Friedländer nemůže se pro přidělení toto rozhodnouti a soudí na neznámého knížete nebo na to, že na denáru uveden je svatý Václav jako patron, nikoli vladař, což však není možné. Fiala příkládá denár tento Václavu, synu Boleslava II., o němž však historie málo mluví.

Dle mého soudu může však denár tento pocházeti pouze od svatého Václava, jenž chránil a podporoval křesťanství, které všude při svém zavedení brzy přivedlo ražbu peněz. Mám za to, že tímto denárem je zjištěno, že počátek mincování v Čechách není prokázán teprve z dob Boleslava I., nýbrž již z dob svatého Václava“.

V této různosti názorů jedna věc je nesporná, že máme zde minci Václavovu, neboť na denárech těchto, jak správně uvádí i Ed. Fiala, v jasných opisech **VENCIEZLIVVS** nikdo nemůže hledati nic jiného než jméno „Václav“, kde ranná doba odpírá tomu úplně, aby Václav uváděn byl zde jako patron země České.

Zkoumejme tedy blíže důvody, pro které oba jmenovaní naši numismaté odpírají svatému Václavu, že by byl razil vlastní minci.

Náš denár Václavův nalezen byl dosud vždy jen v jediném kusu a to v nálezech cizích v krajinách, kam denáry naše dostaly se obchodními styky a to:

1. Naleziště Starý Dvorek (Althöfchen) na Obře v Poznaňsku. V tomto, z mnoha tisíc mincí (7.7 kg) sestávajícím nálezu, zakopaném asi r. 1020, tvoří největší část denáry Otty s Adletou.

Nález obsahoval četné dirhemy arabské. Z českých panovníků jsou zastoupeni Václav, Boleslav I., Boleslav II., Vladivoj, Jaromír a Oldřich.

2. Naleziště Leisovský mlýn u Frankfurtu n. Odrou. Nález tento zakopaný roku 1016, obsahoval asi 4.800 mincí. Nejstarší jsou mince římské (Domitian až Crispina). V českých mincích zastoupeni jsou panovníci: Václav, Boleslav I., Boleslav II., Boleslav III., Vladivoj, Jaromír a Soběslav (Slavníkovec).

3. Naleziště Rummelsburg (Pomořany). Nález je zakopán před r. 1010 a obsahoval asi 1.200 mincí.

Hlavní část tohoto nálezu tvořily mince Otto—Adelheidské. Nejstarší mince německé jsou mince vévody Jindřicha I. bavorského (947—953). Z českých denárů jsou zde zastoupeny:

Václav, Boleslav I., Boleslav II., Soběslav (Slavníkovec), Boleslav III, Vladivoj a Jaromír.

4. Naleziště Munkegaard na ostrově Bornholmu. Nález tento zakopaný brzy po roku 1002, obsahoval 886 kusů mincí. Hlavní

1

2

3

4

5

inci byly zde mince německé (Otto—Adelheid asi 350 kusů), anglické thelred (164 kusy), mimo to pak mince vlašské, švédské a české, školik byzantinských milliaresionů a arabských dirhemů (nejmladší i Nuh ben Nasra 961—975.)

Z českých denárů byl zde jeden denár Václavův a dva denáry Boleslava III. (F. č. 340 a 343⁹).

Porovnáme-li tyto nálezy vidíme, že z českých panovníků byly nálezech těchto zastoupeny:

aleziště :	Václav	Bol. I.	Bol. II.	Bol. III.	Vladivoj	Jaromír	Oldřich
arý Dvorek	/	/	/		/	/	/
isov. mlýn	/	/	/	/	/	/	/
ummelsburg	/	/	/	/	/	/	/
unkegaard	/			/			

Byly-li tedy ve třech z těchto nálezů nalezeny i nejstarší denáry Boleslava I., není zajisté pravděpodobno, že zároveň nalezený zde denár Václavův patří knížeti Václavu svatému, Boleslavově předchůdci.

Při nálezech tak velkého rozsahu nalezených v cizí údě a obsahujících souhrn nejrůznějších mincí, ožno mluvíti jen o ohrazení nálezu vpřed a nikoli zad. Po zakopání do nálezu nemohla se přimísiti mince, co však určito bylo do pokladu z dob minulých je nahodilé a není omezeno.

Pokud pak týče se nálezu starodvorského i rummelsburgského ou již denáry Boleslava I. († 967), nehledíme-li ani ku arabským dirhemům, starší r. 965, jímž ohraňován je na zad nález starodvorský tím spíše pak rok 970, jímž ohraňován je nález rummelsburgský, němž, jak jsem nahoře uvedl, je nejstarší mincí německou mince vévody Jindřicha I. bavorského (947—953).

Ostatně projdeme-li Dannenbergovo dílo „Die Deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit“ vidíme, jak v málo místech německých v době před r. 950 se vůbec mincovalo, a není pak divu, že starší mince tyto v nálezech daleko od místa jich platnosti nalezených se neobjevily, zvláště když obchodní cesta z těchto míst k moři vedla asi jiným směrem, patrně po Rýnu a Labi.

Jako další důvod, proč nemůže náš denár přidělití knížeti Václavu, vádí Ed. Fiala okolnost, že nejstarší v Čechách dosud objevený nález denárů — nález novodvorský — který prý s určitostí asi v letech 960—970 byl zakopán, nepřinesl nám ani jediného takového denáru.

Nález tento vykopaný roku 1869 u Nového Dvora blíže Oseka (Duchcova), obsahoval prý asi mezi 300 denáry 30 kusů denárů Boleslava I. a II., asi 150 kusů bavorského vévody Jindřicha I. a asi 100 kusů augšburgského biskupa Oldřicha. Ostatních 110 denárů zůstalo určeno.

Zpráva o tomto nálezu zachovala se nám ze zápisků pana Em. Likše, známého numismata v Praze. Vědecky však nález tento nebyl robadán, neboť již souhrn 150 denárů připsaných vévodovi bavor-

⁹) U obou těchto denárů Boleslava III. uvádím čísla, ježto jich přidělení se bezpochybně netvrdí (denáry následní).

skému Jindřichovi svědčí o tom, že nemůžeme nález tento vzít za důkaz tak důležité pro nás otázky, když v letech 947—1004 vystřídali se 4 vévodové jména Jindřich.¹⁰⁾ Stačí zajisté poukázati k tomu, že mezi 110 neurčenými denáry mohl snad i býti náš denár Václavův, jenž však jako denár v ten čas neznámý a typicky do tehda známých českých denárů nepatřící zařaděn byl do denárů neurčených.

Avšak ani tenkrát, kdyby byl nález tento zcela probádnán, všechny mince v něm obsažené byly správně určeny a doba zakopání ohraničena byla r. 970, nemohl by býti důkazem, že denár náš není denárem knížete Václava. Vždyť stejně by se pak mohlo z okolností, že náš denár Václavův neobjevil se v žádném našem domácím nálezu v letech pozdějších zakopaném, dokazovati, že nepatří pozdějšímu Václavu, synu Boleslava II., nýbrž právě knížeti Václavu svatému.

Neobjevil se totiž tento náš denár také v nálezu Čisteveském, kde bylo mezi 247 českými denáry 106 kusů denárů, jež dosud připisovaly se Václavu, synu Boleslava II. a jež jsem označil minci Soběslava Slavníkovce. Kdyby náš denár Václavův patřil do této skupiny mincí, byl by se v ní asi zde objevil.

Nálezy nám tedy v tomto speciálním případě nedokazují mnoho a dle mého náhledu teč ničeho vlastně dokazovati nemusí.

Tam, kde jde o rozdělení stejnojmenných Boleslavů a stejnojmenných Jindřichů, tam rozhoduje již u nálezu něco málo let, kterému ze stejnojmenných vládců máme tu či onu minci přidělití, zde však, kde máme zřejmou minci Václavovu z 10. století, zde netřeba dlouho o tom bádati, kterému Václavu ji nutno přidělití, když v době té panoval Václav jediný.

Smolík, jenž počátek mincovnictví klade do vlády Boleslava I. z důvodů přímo s mincemi nesouvisícími, usnadnil si ovšem úkol svůj tím, že náš denár Václavův prostě ignoruje.

Prof. Novotný pojednávaje o knížeti Václavu praví, že asi měl jistě větší schopnosti vladařské, než se mu mnohdy chtějí přiznávatí, že to byl vladář osobně statečný a státnicky způsobilý.

Mám za to, že vzhledem ku mincovním poměrům v ostatních zemích evropských v této době tvořily Čechy dostatečně velikou státní jednotku pro vlastní minci a že není příčiny historické, pro kterou by mohla býti upírána Václavu ráznost potřebná k jejímu zavedení. Již poplatek, k němuž zavázal se Václav německému králi, svědčí o tom, že důvody uvedené Smolíkem neplatí již pro Václavovu dobu.

Nedívím se však tomu, že celý tento spor byl veden a vyvolán.

Snaha starších našich numismatických badatelů, prokázati mince naše i z dob nejstarších, zdiskreditovala dobu tu v numismatice.

Voigt, náš Nestor numismatický, uvádí i minci Libuše a přiděluje době vlády Bořivoje až sv. Václava brakteáty 13. století, ač při tom

¹⁰⁾ Viz Smolík: Denáry Boleslava I. a. t. d. str. 23.

netají se pochybnostmi o správnosti přidělení těchto mincí. Hanka přiděluje sv. Václavu celou řadu denárů s korumpovanými nápisy, ba popisuje i mince otce jeho, Vratislava.

Byla to omluvitelná snaha starých vlastenců, prokázati pokročilost vlasti naší v těchto starých dobách.

Oproti tomu vedla však snaha očišťovací příliš daleko, tak že popřen byl sv. Václavu i onen denár, jenž nepopíratelně nutno mu přidělití, **ježto nese nejen zřejmé jeho jméno, nýbrž, nač nutno klásti hlavní důraz, typicky odpovídá i jeho době.**

Abychom důležitost typu pro přidělení mince naší mohli posouditi, je nutno připomenouti si, co značí typ pro minci středověkou.

Ježto obecný lid nedovedl čísti, poznával minci pouze dle obrazů, dle typů. Typ mince středověké můžeme tedy srovnati asi s pojmem dnešní „ochranné známky“, která je též jakousi zárukou obecnému lidu, že přijímá zboží určité jím požadované jakosti, o jejíž kvalitě jinak nemůže se přesvědčiti. Typ mince ručil tedy lidu za to, že přijímaje minci, béře minci správnou. domácí. Byť i pak vládcové, což dle Kosmova svědectví u nás bylo již dávno zvykem, těžili z mincovnictví střídajíce a měnice často své mince, přece byli nuceni měniti typ mince poznenáhlu.

Probíráme-li se našimi denáry nejstaršími, vidíme, že přes překvapující množství růzností udržuje se jistá souvislost typů, která nám vysvětluje časový pořad těchto mincí. Jak správně říká Smolík, nenastala nikdy v typu „tabula rasa“, aby totiž vybijeny byly denáry s úplně novými obrazy po obou stranách, nýbrž měnila se obyčejně napřed jedna strana a teprve později strana druhá. Lid, jenž dle obrazce poznával svoji minci, zvykl si takto poznenáhlu na mincovní změny.

Všimneme-li si pak našeho denáru Václavova, shledáme, že typicky liší se úplně ode všech mincí našich Boleslavů. Projdeme-li dosud všechny známé denáry naše od počátku až do Jaromíra, nenajdeme nikde typu, jenž by aspoň jednou stranou odpovídal našemu denáru Václavově.

Kdyby i na minci, o níž mluvíme, nebyl opis čitelný a měli bychom ji typicky zařaditi do řady našich denárů, nemohli bychom ji nikde vřaditi do řad našich Boleslavů a ani do mincí jich nejbližších nástupců, jež typicky k Boleslavům se přiřaďují, nýbrž museli bychom si říci, že denár náš je starší dosud známé řady našich středověkých mincí, že tudíž patří panovníku staršímu než Boleslavu I.

Hledáme-li pak pro typ náš vzor v cizí numismaticce, najdeme jej v denárech západních 9. století na dvoře Karlovců, kam naši vládcí tehdejší dojížděli a odkud patrně přivezli si vzor pro minci vlastní.

Náš denár je kopii karlovského (karolinského) typu, jenž jediný má na líci kříž bez teček a bakulek v kroužku, kříž, jež již Lelewel označuje typickým křížem karolinským, jenž vyšel z Francie a rozšířil se v zemích sousedních,

Lelewel ve svých přehledových tabulkách XXII. a XXIII. zná typ karolinský ve Francii již od r. 752 a rozěznává¹¹⁾

¹¹⁾ Joachim Lelewel: Numismatique du moyen-age. Paříž 1835.

do r. 800 typ t. zv. jednoduchý,
do r. 840 typ s chrámem,
do r. 896 typ s monogramem,
od r. 896 typ zkomolený.

V rubu pak má náš denár v kruhu písmeny tvořící jakýsi zkomolený monogram, tak jak právě vytvořil se začátkem 10. století monogram, umístěný na mincích Karlovců.

Denár Karla franc. (896—929).

Dle Engel.-Serrure; Karla Holého (875—877).

Uvažujeme-li o tom, kdy tento karolinský typ dostal se k nám, musíme připustiti, že přišel k nám přímo, nebo přes Itálii v době, kdy ještě Karlovci s námi sousedili a měli jistý vliv na naše poměry a nemohl býti u nás zaveden až později, kdy císařové z rodu saského oddělovali Francii od nás a sami z vlivu typu karlovských mincí se vymanili.

Mám tudíž za to, že tento karolinský typ mincí z konce 9. a počátku 10. století dostal se k nám nejspíše v první době vlády Jindřicha Ptáčníka (919—936), jehož mince ještě částečně zachovaly si ráz karolinský, a že je nejstarším typem našich mincí vůbec.

K dosavadnímu rozvržení našich nejstarších denárů na typy :

1. vlastní český,
2. bavorsko-švábský,
3. ethelredovský: (anglosaský),
4. byzantský,

přistupuje tedy typ nový, nejstarší a první, typ karolinský.

Ježto pak denár náš má zřejmý opis Venciezliuus, nelze pochybovat o tom, že je mincí knížete Václava svatého.

Chci zodpověděti ještě otázku, zda rozměry a váhou odpovídá denár tento Václavově době.

Z pěti denárů Václavových, jichž existenci mohl jsem zjistiti, váží denár z nálezu

leisovského	,	. 124 cgm
denár Fiala č. 294	.	. 106 cgm
denár Fiala č. 295	} všechny tři v museu berlínském	. 127 cgm
denár Fiala č. 296		. 103 cgm
denár Fiala č. 293		. 94 cgm

Průměr 19—20 mm.

Může-li tedy váha k určení doby býti směřodatnou, známe-li denárů pouze 5 kusů, musíme odpověděti, že v tomto případě i váha nikterak neodporuje době.

Smolík určuje váhu denárů Boleslava I. s mečem a kaplicí průměrem 1·194 g, při čemž zjistil váhu tuto průměrnou váhou 20 kusů, jež jednotlivě vážili 0·9 až 1·4 g.

Avšak Dannenberg poukazuje správně na to, že u denárů starších dob je největší chybou, chceme-li stáří mince posouditi dle váhy, ježto vzhledem ku nedokonalému dělení mincí této doby differují denáry tyto až o 40% i více.

Stejně by bylo zbytečno, chtíti rozluštití dnes korumpovaný nápis na rubu denáru, VB_ | 7 JOHSV, který může býti napodobeninou opisu některého francouzského denáru soudobého, ježto stanoviti přesně vyžadovalo by mincovní material, jehož bohužel po ruce nemáme.

Písmeny v kruhu LAV jsou snad písmeny ze slova Venciezliuus, snad jsou i napodobeninou písmen na některém denáru karolinském.

Vzácnost tohoto našeho denáru Václavova, jakož i všech téměř denárů Boleslava I. ukazuje k tomu, že u nás ražba mincí v době té omezena byla na míru nejmenší a teprve za Boleslava II. se rozšířila.

I po zavedení mince trval patrně na dále obchod směnný, neboť asi dlouho ještě počet vybité mince neodpovídal skutečné obchodní potřebě.

Je tedy zcela pravděpodobno, že když Ibráhím ibn Jákub cestoval r. 965 našemi zeměmi, byl ještě obchod směnný v plném květu a bylo ražených peněz velice poskrovnu.

Je pravděpodobno, že kníže Václav nerazil jen denáry jediného typu. Které mince možno mu ještě s určitostí přisouditi, o tom poučí nás budoucnost.

Dr. Viktor Katz:

K dějinám mincovny pražské a budějovické za vlády Rudolfa II.

Ve svém článku „Mincovní značka na t. zv. tolarech arcikněžny Alžběty“¹⁾ pokusil jsem se o rozluštění záhady, kde toлары tyto byly raženy a připsal jsem je, tak jako v témže článku popsany tolar Rudolfa II. z r. 1585 vídeňskému mincmistru Tomáši Händlovi.

Článek tento vyvolal živou rozpravu a p. Ing. Stanislav Vávra v debatním večeru konaném dne 17. listopadu m. r. (viz Věstník č. 8. str. 191) pokusil se vyvrátiti mnou projevěný náhled.

Doznávám, že důvody p. Vávrou proti mému náhledu snesené zviklaly moje stánovisko a přesvědčily mne, že jsem se ocitl na nepravé cestě.

Hlavní překážkou, že nedařilo se mi správné přidělení těchto záhadných ražeb, byl tolar z r. 1580 ze sbírky p. Karla Chaury, jenž jest téhož typu, jako zde vyobrazený tolar z r. 1585, ale má místo značky lilie — štítek se lví hlavou — tedy značku obvyklou u budějovického mincmistra Tobiáše Gebharta za Maximiliana II. a připsovanou v r. 1580 budějovickému správci mincovny C. Mattighoferovi ze Sternfelsu. (Tolar tento je vyobrazen na tab. XIII. č. 2).

¹⁾ Věstník č. 3, str. 57.

Tolar z r. 1585 s „lilii“.

Až dosud totiž převládal názor, že pro mincovnu pražskou i budějovickou pracovala v prvních letech vlády Rudolfovy železa ražební táž dílna. I vymyká se tolar p. Chaurův z r. 1580 z řady, ježto nesushlasí vůbec s prací tolarů z let 1580, jež dosud kladli jsme do mincovny pražské.

Kustos vídeňského kabinetu, Dr. Loehr, přiděluje v díle „Österreichische Münzprägungen 1519—1918“ dukáty Rudolfa II. z let 1580 až 1582 se značkou „lví hlava“ do Prahy vycházejí se stanoviska, že zlato razilo se jen v Praze.

Náhled tento přivedl mne na myšlenku, bych zevrubně porovnal mincovní materiál z mincovny pražské a budějovické v letech 1578 až 1587, zda totiž mince tyto skutečně pocházejí z téže dílny.

Porovnání toto vedlo ku překvapujícímu výsledku: Zjistil jsem totiž, že budějovické malé groše se značkou „velká lví hlava“ z r. 1578—1583 jsou z téže dílny jako pražské malé groše se značkou „lilie“ z r. 1583 a z let následujících, a že pražské malé groše se značkou „hvězda“ z let 1578—1583 jsou téže práce jako budějovické malé groše s „malou lví hlavou“ od r. 1583 dále.

Malé groše s „velkou lví hlavou“ a malé groše s „lilii“ charakterisuje totiž štíhlá iniciálka R, korunovaná úzkou korunou. Od roku 1579 počíná opis kolem lva vždy křížem (✠), číslice 5 v letopočtu má touže podobu jako na tolaru s „lilii“ z r. 1585.

Oproti tomu mají malé groše s „hvězdou“ a ony s „malou lví hlavou“ iniciálku R širokou, dvěma čarami ohraničenou, koruna je širší a má dolejší okrasy splývající tak, že vypadají jako 4 tečky. Opis v líci začíná různici ze 6 teček nebo prostou tečkou. Číslice 5 je kulatější, kroužená.

Kdežto na prvé skupině malých grošů je lev větší a jemně řezaný, je lev na skupině druhé od r. 1581 hrubší práce a menší.

Nejzajímavějším ovšem je vývin ornamentálních okras vedle iniciálky R, jež svého času sestavil jsem v přehledné tabulky (viz Věstník č. 6, tab. VII. a VIII.).

Z roku 1578 máme malý groš se značkou „lví hlava“ nejprve s I (okrasa č. 76), po něm následuje malý groš 1578 s touže okrasou a značkou „lví hlava“ s Y. Kdežto na malých groších se „lví hlavou“ okrasa tato již později se neobjeví, přechází ještě v roce 1579 na

málý groš s „hvězdou“ (okrasa č. 3) a jde zde až do roku 1580 měnit se, potom znenáhla v list.

Z roku 1583 máme již malý groš s „hvězdou“ okrášlený listem (okrasa č. 8), který v témže roce vidíme ještě na malém groši s „malou lví hlavou“ (okrasa č. 86).

Naopak máme v roce 1578 malý groš se „supí hlavou“, značkou to Harderovou (č. 1) s malou růžicí jako okrasou, kterou ještě v témže roce a v roce 1579 najdeme na malém groši s „velkou lví hlavou“ (č. 77). V roce 1580, 1581, 1582. a 1583 kráší groš s „velkou lví hlavou“ jetelový listek (č. 80 a 81), který v roce 1583 a 1584 tvoří okrasu malého groše s „lilii“ (č. 11 a 12).

Bílý groš se značkou „velká lví hlava“ z r. 1578 má štítek na prsou dvojhavého orla nekorunovaný, nahoře do špičky a na stranách dovnitř prohnutý, tak jak je štítek na pražských Harderových bílých groších z posledních let vlády Maxmiliána II. Opis v lici začíná křížem (✚) a číslice 5 formována je jako na tolaru z r. 1585.

Bílý groš s „hvězdou“ je bez letopočtu, má štítek rovný, korunovaný a opis počíná na lici buďto růžicí ze šesti teček nebo pouhou tečkou.

Stejně práce je i bílý groš se značkou CS, jenž jest taktéž bez letopočtu.

Bílé groše s „malou lví hlavou“ jsou od r. 1584 datovány, mají korunovaný štítek a opis počíná růžicí nebo tečkou.

Zajímavé je, že i bílé groše Maxmilianovy z mincovny budějovické z posledních let, jež prací řadí se ku Rudolfovým bílým grošům s „hvězdou“ jsou bez letopočtu.

Porovnáme-li tedy tento materiál mincovní a uvědomíme-li si, že jediným pevným bodem listinami prokázaným v tomto mincovním materialu je značka „lilie“ pražského mincmistra Lazara Erkera od r. 1583, přijdeme k náhledu, že mince s „velkou lví hlavou“, ražené v letech 1578—1583, jsou ražby pražské, ražby Tobiáše Gebharta, kdežto mince nesoucí značku »hvězdu«, jsou mince budějovické, ražby Christopha Mattighofera ze Sternfelsu.

Pohlédneme-li pak na početní peníz Mattighofera ze Sternfelsu, vidíme, — co konečně nám již i predikát „Sternfels“ jasně praví — že důležitou součástí jeho znaku je hvězda a můžeme pak směle tvrdit, že hvězda v letech 1578 až 1583 je mincovní značkou Mattighoferovou.

Máme pak vysvětleno náhle nejen záhadu s tolarom p. Chaurovým z r. 1580 se značkou „velká lví hlava“. nýbrž i s tolarom z r. 1585 se značkou „lilie.“

Oba tyto toлары shodné typem, různící se však značkami mincmistrů, jsou ražby pražské mincovny, prvý Tobiáše Gebharta z r. 1580, druhý Lazara Erkera z r. 1585.

Kdežto tedy v Budějovicích je ražba tolarů nepřetržitá od dob Maxmiliána II., od r. 1573 až do roku 1577, a nadále za Rudolfa II. od roku 1578 až do roku 1588, vidíme, že v mincovně pražské, v níž od roku 1569 toлары se nerazily, razilo se za Rudolfa II. v prvých letech poskrovnu a teprve od roku 1588 razí se toлары ve větším množství.

Dukáty razily se tedy skutečně jen v Praze a to od roku 1580 do roku 1582 se značkou Tobiáše Gebharta (velká lví hlava) a od roku 1583 se značkou Lazara Erkera (lilie). Vysvítá to i ze spisů, z nichž Ed. Fiala uvádí, že roku 1580 razilo se ve kvartále Reminiscere a Trinitatis 750 kusů, Crucis a Luciae 1252 kusů, r. 1583 Luciae 429 kusů.²⁾

Pozorujeme-li práci ražební, vidíme, že všechny tyto dukáty jsou ražby téže dílny, štít nahore a na stranách prohnutý je téže podoby a teprve v roce 1585, kdy Rudolf II. přijal řád zlatého rouna, je rovný a rounem vroubený. I číslice 5 je téže formy jako na ostatních mincích, jež jsme přidělili pražské mincovně.

Material mincovní třídí nám zde tedy přesně ražby pražské a budějovické a nahraňuje nám material listinný, jenž úplně schází nám z této doby. Domněnka Newaldova, že Gebhart, byv jmenován roku 1578 mincmistrem v Praze, změnil svou značku „lví hlavu“ ve „hvězdu“ je domněnkou spisy nedoloženou, již vyvrací nám jasně mincovní material.

Na základě poznatků uvedených lze za to míti, že poměry v řečených mincovnách byly asi tyto :

Tobiáš Gebhart, jenž byl mincmistrem v Budějovicích od založení mincovny t. j. r. 1569, byl roku 1578 povolán do Prahy a byl mu svěřen dozor nad oběma mincovnami, pražskou i budějovickou. Místo mincmistra v Budějovicích nebylo definitivně obsazeno a Mattighoferu ze Sternfelsu byla svěřena pouze správa.

Gebhart ještě v r. 1578, jak výše jsem prokázal, razí malé groše v Budějovicích (s I), přechází však téhož roku se svou značkou do Prahy. V Budějovicích razí ještě téhož roku Mattighofer se značkou „hvězda“, již vzal ze svého znaku. Proto není malých grošů s I se značkou „hvězda“.

Kdežto Gebhart tedy podržel svou starou značku, označoval Mattighofer mince z provisoria „hvězdou.“

Gebhart jmenován byl roku 1582 „Rentmistrem“ v Čechách, čímž uprázdnila se dvě mincmistrovská místa a to v Praze i v Budějovicích.

Ježto však se jmenování nástupce opozdilo, zůstal asi Gebhart i nadále správcem obou mincoven.

V Praze byl teprve resolucí vydanou ve Vratislavě dne 31. května 1583, jmenován Lazar Erker mincmistrem a patrně v téže době dostal Mattighofer definitivum jako mincmistr v Budějovicích.³⁾

Proč Mattighofer změnil značku v tomto roce, patrně po svém jmenování mincmistrem, zůstává nevysvětleno, leč není pravděpodobno, neboť máme z dob dřívějších doklady, že se tak dělo i jinde.

Zajímavé je, jak „lví hlava“ v letech 1582 a 1583 měnila svou podobu. Příčiny toho z mincovního materialu bohužel nedají se vyčísti.⁴⁾

²⁾ Ed. Fiala: Die Goldprägung der Prager Münzstätte im 16. und 17. Jahrhundert.

³⁾ Newald str. 93 a 116.

⁴⁾ Pp. Vávra a Chaura považují „supí hlavu“ v r. 1583 se vyskytující za značku vardaína pražské mincovny Šimona Hardera, syna bývalého mincmistra Hardera, z doby provisoria před jmenováním Lazara Erkera mincmistrem. Náhled tento vysvětluje i záhadnou přeměnu mincovní značky v r. 1583.

V instrukci dané Mattighoferovi v Praze dne 1. prosince 1591 mluví se o tom, že má dáti „das üblich Zeichen auf alle unter ihm ausgehende Münzen“, leč neříká se, jaké je to „üblich Zeichen“. V roce 1591 byla to patrně již opět „lvi hlava“, která byla i za Maximiliana značkou budějovických mincí.⁵⁾

Pozdější poměry v mincovně budějovické vysvětluje nám poklad, jež r. 1618 zazdil ve svém domě u „Zlatého anděla“ v Budějovicích⁶⁾ tehdejší majitel lékárny Jiří Seifferheldt. Poklad tento, jež byl objeven 3. srpna 1911, obsahoval mimo četné mince cizí a kopové groše české (jeden s kontramarkou solnohradskou) tyto české mince:

Ferdinand I:

Praha: Guttenstein (troje parohy)⁷⁾, dukát 1538 (1)⁸⁾; Neufahrer (růže) tolar 1557 (3); neobsazeno (list) tolar b. l. (1), 1561 (1); Harder (hvězda) 60 kr. 1563 (2).

Kutná Hora: Lidl (lev) tolar 1547 (1), 60 kr. 1562 (2). bez značky.

Jáchymov: Weizelmann (růžice) tolar b. l. (1); Kempf (lete-
lový lístek) tolar b. l. (1); Puellacher (velbloudí hlava v pravo
s krátkým krkem) tolar b. l. (1); Puellacher (štítek s břevnem) tolar
1551 (1), 1552 (1), 1559 (1), 1560 (1); Geitzkofler (D) 60 kr. 1563 (1).

Maxmilian II.

Praha: Harder (orlí hlava) 60 kr. 1566 (3), 1567 (2), 1568 (2).

Kutná Hora: Šatný (bez značky) 60 kr. 1565 (1), 1566 (1)
1570 (1), 1573 (1); Šatný (křídlo) tolar 1575 (1), 1576 (2).

Jáchymov: Geitzköfler (D) 60 kr. 1566 (2), 1568 (2), 1569
(2), 1569 b. zn. (1); Geitzköfler (kamzičí hlava) tolar 1575 (1).

Budějovice: Gebhart (lvi hlava) 60 kr. 1569 (1). Mince tato
je nejstarší mincí z mincovny budějovické a nebyla dosud známa.
Zajímava je mimo to tím, že rub její je prací jáchymovského řezače
želez Mikuláše Miliče. Vyobrazena je na tabulce č. XIII pod č. 1. —
60 kr. 1570 (1), 1571 (4), 1572 (1), tolar 1573 (1).

Rudolf II:

Praha: Gebhart (lvi hlava) dukát 1581 (1), 1582 (2); Erker
(lilie) dukát 1584 (2), 1586 (1), 1587 (1), 1588 (2), 1589 (1), 1590 (1),
1592 (2), 1593 (3), 1594 (1), 1599 [letopočet jen 99] (1); tolar 1592
[stojící král] (1); Lassanz (tři hvězdičky) dukát 1605 (1), 1608 (1);
Huebmer (půlměsíc s hvězdou) dukát 1610 (1), tolar 1611 (1).

Kutná Hora: Šatný (křídlo) tolar 1588 (1); Herolt z Aupy
a Jiří Dominik (noha gryfa) tolar 1594 (1), 1596 (1), 1597 (1), 1598
(3), 1599 (1); Špies (kamzičí hlava) tolar 1600 (1); Škreta (lilie) dvou-
tolar 1609 (1).

Jáchymov: Hofman (půlměsíc s hvězdou) tolar 1595 (1).

⁵⁾ Newald str. 117.

⁶⁾ Nynější čp. 364 v Budějovicích.

⁷⁾ Místo značí mincovnu, jméno mincmistra a slovo v závorce jeho značku.

⁸⁾ Číslice v závorce značí počet nalezených kusů.

Matyáš II.:

Praha: Huebmer (půlměsíc s hvězdou) dukát 1612 (4), 1613 (10),⁸⁾ tolar 1613 (20), 1614 (1), 1615 (1), 1618 (6).

Mimo tyto mince obsahoval poklad partii mincí, jež vzbuzuje zvláštní pozornost již svojí neobyčejnou zachovalostí. Mince tyto jsou totiž v témže stavu, jak asi vyšly z mincovny, mají neporušený ražební lesk a nebyly patrně vůbec v oběhu.⁹⁾ Jsou to:

Rudolf II.: toлары se značkou psí hlava (vyobraz. č. 5 na tabulce č. XIII) připisovanou dosud Bartlu Albrechtovi z r. 1591 (1), 1595 (1), 1596 (3), 1597 (17), 1599 (22), 1600 (36) a

tolary se značkou lví hlava (vyobr. č. 3 na tabulce č. XIII) připisovanou jáchymovskému mincmistru Lengefeldrovi z roku 1603 (37), 1604 (31), chybný letopočet 16604 (1), 160 (1), 1605 (5) a 1606 (2),

a 4 toлары křížené, dosud neznámé, mající líc tolaru se „psí hlavou“ a rub tolaru Lengefeldrova s rokem 1603 (Viz vyobrazení č. 4 na tabulce č. XIII)¹⁰⁾

Pozorujeme-li blíže sestavení tolarů českých tohoto pokladu, vidíme, že tato posléze vytčená část mincí (161 kusů) tvoří $\frac{3}{4}$ počtu všech českých tolarů nálezu. Je to tedy kmen nálezu, okolo něhož seskupily se mince ostatní. Tato okolnost, jakož i zmíněná zachovalost těchto tolarů mluví jasně, že toлары tyto jsou mince místní, že nepřišly oběhem do místa nálezu, nýbrž že jsou to ražby mincovny budějovické.

Nález tento poučuje nás tedy jednak, že toлары, jež dosud připořovali jsme Bartlu Albrechtovi a jež vyskytují se s ročníky 1589-1603 jsou ražby mincovny budějovické, jednak, že Centurio Lengefelder, o němž dosud věděli jsme pouze, že 11. srpna 1606 stal se mincmistrem v Jáchymově, byl před tím a to asi od r. 1603 mincmistrem v Budějovicích.

Mimo to stanoví nám nález tento, že v mincovně budějovické razilo se jen do roku 1606, ač mincovna tato byla zrušena formálně teprve asi r. 1612.

Prohlédneme-li si pak vůbec mince z tohoto období blíže, zjistíme tyto křížené toлары:

1. Tolar z r. 1589: Líc z tolarů běžných v mincovně budějovické do r. 1588, rub z tolarů se značkou „psí hlava“ ražených v letech 1589—1603. Tolar tento vyobrazen je v popisu sbírky Donebaue-rovy pod č. 1758.
2. Tolar z r. 1603: Viz tab. XIII., č. 4.
3. Tolar z r. 1606: Líc z tolaru jáchymovského mincmistra Gipfla,

⁸⁾ Zachovalost mincí lze vysvětliti tím, že toлары uloženy byly v papírových svítcích a vše v koženém vaku.

¹⁰⁾ V nálezu bylo též 10 různých tolarů šlikovských. Mezi zlatými mincemi byly 3 rýnské zlaté koruny města Mety, jež byly zabaleny ve zvláštním papíru, na němž je napsáno:

„Diese 3 Kronen hatt mir der durchleitige Hochgeborne fürst und Herr Maximilianus Erzhertzog zu Osterreich verehret wegen Eines Wassers, welches ich Ihme distilliret von Hirichen Herzh, Leber u. Blut. Wie Ihr Durchlaucht alhie durchzugenden 8. September 1617. Georg Seiffersheldt.“

rub z tolaru Lengefeldrova. Tento tolar vyobrazen je u Donebauera pod č. 1705.

Ve všech těchto letech máme také toлары správné, nekřížené. Tolar z r. 1589 vyobrazen je jako tolarový útes v popise sbírky Bergerovy pod č. 871, tolar z r. 1603 viz tab. XIII, č. 3.

Ve všech našich mincovnách sledujeme do roku 1602—1603 toлары svérázné, lišící se valně kresbou, tak že na prvý pohled můžeme o tolaru říci, z které je mincovny. Od roku 1603 razí se ve všech mincovnách toлары stejné kresby se starším popsím krále, pod nímž je český lev. V rubu je dvojhavý přímý orel korunovaný se štítkem rakousko-burgundským, na prsou zlatým rounem obklíčeným. Tato změna nařizena byla resolucí ze dne 2. listopadu 1602.¹¹⁾

Můžeme tedy mince z budějovické mincovny sestavit dnes takto :

Maxmilian II. :	1569—1678	značka lví hlava (mincmistr Tobiáš Gebhart)
Rudolf II. :	1578—1583	značka hvězda (provisorium Mattighofera ze Sternfelsu) — toлары I. typu,
	1584—1588	značka lví hlava, toлары I. typu (mincmistr Mattighofer ze Sternfelsu),
	1589—1603	značka psí hlava?, toлары II. typu (mincmistr Mattighofer ze Sternfelsu),
	1603—1606	značka lví hlava, toлары III. typu (mincmistr Cent. Lengefelder).

Kdo byl mincmistrem v Budějovicích od r. 1584 do r. 1603 z mincí ovšem vyčísti se nedá. Ježto známe výše zmíněnou instrukci pro mincmistra Mattighofera ze Sternfelsu z r. 1591 mám za to, že týž byl mincmistrem v Budějovicích až do roku 1603 a tohoto roku že nastoupil na jeho místo Centurio Lengefelder, jenž po zrušení budějovické mincovny, o němž již dlouho před tím se uvažovalo, jmenován byl mincmistrem v Jáchymově, kdež razil ještě za Bedřicha Falckého.

Nálezem budějovickým jsou vysvětleny toлары se značkou Lengefelderovou od r. 1603—1606, pro něž marně hledali jsme dosud místo v Jáchymově, ježto tam v letech těchto razili mincmistři Taubenreutter a Gipfel.

Mám za to, že značka „psí hlava“ není vlastně změnou značky, nýbrž že kresba značky — jak se ostatně stalo i v Praze za mincmistra Erckera — byla stilisticky přizpůsobena kresbě mince.

K náhledu tomuto vede mne i okolnost, že na drobných mincích z budějovické mincovny, jež známe od roku 1600, značka od roku 1584 celkem se nemění a že i na početních penězích z roku 1588, 1589 a 1592 vidíme stále ještě značku „lví hlavu.“¹²⁾

Zajímavým úkazem je také, že půltolary a čtvrttolary z období 1589—1603, ač jsou přizpůsobeny rázu současných tolarů, mají obraz panovníkův z tolarů typu, I. (typu Abondiovského).

Nález budějovický zdá se osvětlovati nám tedy poměry v tamní mincovně a svědčí o tom, že pověstný Bartl Albrecht nerazil vůbec

¹¹⁾ Johann Newald: Das österreichische Münzwesen str. 98.

¹²⁾ Schulthess-Rechberg uvádí pod č. 805 tolar se značkou „lví hlava“ z roku 1594. Z popisu je patrné, že jde o tolar budějovický typu II., na němž Schulthess značku považoval za „lví hlavu.“

vlastních mincí, rýbrž dodával pouze kovy do mincoven a dostával za ně běžné mince.

Dukáty nalezené v našem nálezu potvrzují nám pak nepřímo, že všechny jsou raženy mimo Budějovice — tedy v Praze — ježto lze mítí za to, že kdyby dukáty se lví hlavou byly z místní mincovny, byl by jich asi tehdejší majitel pokladu měl a uschoval poměrně více než dukátů pražských.

Přál bych si, aby našel se aspoň částečný listinný materiál, jenž by nám osvětlil ještě jména mincmistrů této mincovny, jichž musíme se dnes jen dohadovati. Než buďme zatím spokojeni s tím, co praví nám „listiny kovové“, hlavně v budějovickém nálezu zjištěné.

Karel Chaura:

Budějovice nebo Praha?

Peníze ražené za Rudolfa II. z let 1580—1600 se značkou lví hlavy, připisovány dosud mincovně budějovické, teprve ve spisu „Oesterreichische Münzprägungen 1519—1918, zusammengestellt von Dr. von Miller zu Aichholz“ vydaný r. 1920 nákladem státního numismatického kabinetu ve Vídni, položeny dukáty se značkou lví hlavy do Prahy. Protože bývá spis zde uvedený často citován, neváhám poněkud širěji o něm se zmíniti. Seznam Miller-Aichholzův (zkratka: M.-A.) obsahuje: 1.) přehled literatury, 2.) přehled mincoven a jejich činnosti a pod. spolu s přehledem historickým, mincovnictví se týkajícím; 3.) na 352 stranách přehled ražeb všech rakousko-uh. mincoven dle roků a to tak, že každý rok jest na jednom listu; mincovny seřazeny vedle sebe a ve sloupci pod každou mincovnou uvedeny všechny známé ražby, u nichž poznamenáno, zda jsou zastoupeny v kabinetu nebo v jiné sbírce a kde jest dotýčný kus popsán. Dr. chemie Miller-Aichholz byl majitelem továrny v Hrušově slezském, byl tamže zvolen starostou a později čestným měšťanem a sebral v letech 1880—1900 na 25000 mincí v ceně 60.000 zl. Sbírkou svou časem omezil jen na ražby rak.-uherské počtem 15000 kusů a sbírky té dostalo se býval. vídeňskému císařskému kabinetu blahovůlí rodiny Miller-Aichholzovy.

Seznam M.-A. jest práce záslužná, na které má hlavní podíl pilný kustos numism. kabinetu Dr. Aug. L o e h r a kniha tato jest dobrou pomůckou jak badatelů, tak sběratelů.

Samozřejmě, že nás české sběratele zajímá přehled ražeb našich mincoven, jaký jsme dosud neměli*) a tu nejlépe můžeme posouditi, s jak velkou pílí na seznamu bylo pracováno, přesto však nebylo možno zjistiti všechny ražby uložené ve mnohých sbírkách soukromých, dosud nekatalogisovaných. Zde naskytuje se příležitost zjistiti v našich sbírkách takové ražby a tak přehled M.-A. doplniti. Kdo by se této práce ujal, získal by si nemalou zásluhu o naši numismatiku a s radostí mohu konstatovati, že člen NSČ p. stav. V á v r a již v tomto směru bedlivě pracuje.

*) Právě vyšel „Stručný přehled čes. mincovnictví z pera p. r. Fialy, kde jest seznam českých ražeb od r. 1800—1857 uveden.

Ve zmíněném seznamu M.-A. přihlíženo bylo k tomu, aby značky na základě stále pokračujícího studia byly správně určeny a patřičným mincovnám připsány a tak shledáváme mnohou změnu názorů, více méně oprávněných. Že bude nutno leccos opravit, tomu se při tak ohromném množství materialu nelze diviti a také některé nové názory bude třeba doložit vážnějšími doklady. Tak, jak z počátku jsem již uvedl, připsány jsou pražské mincovně dukáty se značkou lví hlava, takže by mincmistr Tob. Gebhard užíval současně dvě značky: lví hlavu pro dukáty a hvězdu pro stříbrné peníze.

Dr. Katz jde ještě dále, neboť přiděluje do r. 1583 všechny ražby se lví hlavou do Prahy a ostatní s hvězdou do Budějovic. Tuto domněnku podporuje tím, že značka „hvězda“ vzata byla se znaku správce budějovické mincovny Mattighofera. Nové přidělení značky „hvězda“ by s ražbami té doby souhlasilo, ale jen do r. 1583, neboť pak následují ražby se „lví hlavou“ až do r. 1600 a ty nelze jinak než do Budějovic zařaditi. Dr. Katz sice míní, že po r. 1583 Mattighofer svoji značku „hvězda“, kterou mu připisuje, vyměnil za lví hlavu, ale to se mně zdá býti trochu odvážlivou a těžce odůvoditelnou domněnkou!

Proti této domněnce mluví také jiné okolnosti. Z let 1580, 1581 a 1583 známe dukáty ještě s jinou značkou než „lví hlava“ a to jest „hlava gryfa“, kterou vidíme také na malých groších z r. 1583 a na bílých groších z r. 1585. Té doby byl v Praze gvardejnem Simon Harder, syn bývalého mincmistra Hanuše Hardera (1561—78), jemuž tuto značku připsati dlužno. Simon zemřel r. 1585 a tímto rokem končí také ražby s touto značkou. Raženy tedy v Praze za zodpovědnosti gvardejna Hardera v letech 1580—83 dukáty a od tohoto roku se značkou nového mincmistra Erkera (lilii) mimo drobné mince, také dukáty nepřetržitě do r. 1594. Mimo dukátů se lví hlavou dosud známých z let 1580—83 chovám ve své sbírce dukát se „lví hlavou“ z r. 1588 a také Ad. Voigt ve svém spisu „Beschreibung bisher bekannten böhm. Münzen“ sv. 3. tab. V. č. VI. vyobrazuje podobný dukát z r. 1588 s velkou lví hlavou. Tyto dva dukáty mluví zřejmě pro mincovnu budějovickou a naskytuje se jen otázka, proč se za Rudolfa II. přikročilo k ražbě zlata v Budějovicích?

Ohlédneme-li se po dolech na zlato v blízkosti Budějovic, shledáme, že v tu dobu byly Hory Kašperské v rozkvětu. Zde již za Jana I. Lucemburského dolováno s prospěchem; Maximilian II. udělil Horám znak, Rudolf pak r. 1584 nařídil vřaditi Hory mezi královská horní města. Zajisté, že výtežky byly znamenité a tu mohli bychom záhadu proč svěřena ražba zlata mincovně budějovické vysvětliti tím, že se jevilo vhodnějším zmincovati zlato v bližších Budějovicích, než voziti je do Prahy. Také páni z Rosenberka dodávali ze své krumlovské hutě zlato do Budějovic*) a pakliže komora dvorní dne 18. srpna 1590 nařídila, aby zlato z dolů v Jílovém, Kníně, Vrajtu a Horách Kašperských příště jen do Prahy zasíláno bylo, jest to důkaz, že před r. 1590 bylo zlato dodáváno jinam.

Zajímavé jest, že dukáty z r. 1580 a 1581 zn. „lví hlava“ mají

*) E. Fiala o ražbách rožmberských ve zvl. otisku z „Memoires présentés au congrès internat. de numism.“ Brussel, 1890.

vlastně lví poprsí tak, jak je vidíme v klenotu znaku na žetonu Mattighoferově (Milt. 261).

Vše, co zde bylo řečeno ve prospěch ražby zlata v mincovně budějovické, není slovo poslední a více světla v této věci podaří se snad docílití dalším studiem archivním.

Karel Chaura:

Soutěž na dukáty československé.

K návrhu ministra financí Dra. Rašína rozhodla se vláda Republiky čs. k ražbě dukátů a předložila Národnímu shromáždění zákon, který byl dne 23. března 1923 schválen. Zákon ten zní:

Zákon ze dne 23. března 1923 o ražbě československých dukátů.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1. Vláda se zmocňuje raziti československé dukáty jako dosavad ze směsi 986 1/9 dílů zlata se 13 8/9 díly mědi (71/72) jako mincí obchodní.

Z kilogramu mincovního zlata raziti jest 286·459075 dukátů, tudíž z kilogramu ryzího zlata 290·4940836 dukátů.

Dukát jednoduchý váží tedy 3·490896 gramů hrubé váhy se 3·4424109 gramy ryzího zlata; lze však raziti také dukáty dvojité i vícenásobné.

§ 2. Na líci každého dukátu (§ 1) jest obraz vévody Václava dokola s nápisem: „Nedej zahynouti nám i budoucím“; na rubu jest malý znak republiky Československé dokola s nápisem: „Republika Československá“.

Z prvního raženého tisíce má každý kus (dukát jubilejní) na líci své řadové číslo a na rubu číslicemi vyznačeno prvé pětiletí republiky Československé (§ 4), kdežto každý jiný kus jest na líci bez řadového čísla a na rubu jen s letopočtem své ražby.

Okraj jest u každého dukátu ozdobně vroubkovaný a má perlový věnec na obou stranách.

Každý dukát jednoduchý má průměr 19·75 milimetrů; dukáty dvojité i vícenásobné jsou úměrně větší.

§ 3. Ražba dukátů má býti co nejpřesnější jak co do obsahu, tak i váhy jejich (§ 1).

Pokud však naprosté přesnosti dosíci nelze, dovolena jest jako největší úchyłka nad nebo pod zákonnou míru jedna tisícina hrubé váhy i ryzosti, takže jednoduchý dukát smí vážití nejméně 3·488405 gramů se 3·4389685 gramy ryzího zlata a nejvíce 3·494387 gramů se 3·4458533 gramy ryzího zlata.

§ 4. Československý dukát není měnou, kterou by byl nucen každý při placení dluhu bráti, nýbrž jest mincí obchodní, používanou podle vůle smluvních stran.

Dukáty jubilejní (§ 1) razí stát jen na svůj účet; jinak raziti lze dukáty nejen pro stát, ale i na účet soukromý. Dobu,

od které bude lze razit dukáty na účet soukromý, vyhlásí ministr financí.

Stát při tom nesmí trvale zmenšiti své vlastní zásoby zlata.

Ražebné zmocněn jest čas od času vyhláškou stanoviti ministr financí, maje při tom zřetel na ažio této zlaté mince.

Výtěžek z československého dukátu rozmnožuje zlatý poklad státní.

§ 5. Zákon tento, který nabude účinnosti 30 dní po vyhlášení, provede ministr financí v dohodě s ministerstvem spravedlnosti a ministrem průmyslu, obchodu a živnosti.

T. G. Masaryk v. r.

Malypetr v. r.

Bečka v. r.

Ve stylisaci § 2. tohoto zákona omylem zaměněn líc za rub, neboť v líci peníze nutno umístiti znak republiky, na rub pak obraz sv. Václava; také okraj nebude vroubkovaný nýbrž perličkový (obvoděk), vroubkovaná bude hrana dukátu. V tom směru třeba stylisaci opravit.

Po schválení zákona o ražbě dukátů vypsallo ministerstvo vyučování a národní osvěty z podnětu ministerstva financí, veřejnou soutěž na návrhy k dukátům, přístupnou všem umělcům, kteří jsou příslušníky naší republiky a ustanovilo na ceny částku 20000 Kč a to: 1. cena 10000 Kč, 2. cena 6000 Kč a 3. cena 4000 Kč. U prací cenou poctěných, nebo zakoupených nabývá ministerstvo vyuč. a n. o. pravo autorské a reprodukční. Porota může zakoupiti návrhy cenou nepoctěné pro museum státní mincovny v Kremnici, dle volného uvážení, za 2000 Kč za návrh líce i rubu.

Teprve po zkouškách o proveditelnosti návrhů rozhodne ministerstvo financí v dohodě s ministerstvem vyučování a nár. osv. o definitivním zadání modelů k ražbě. Za tyto modely zaplatí min. financí 20000 Kč i s právem autorským a reprodukčním, ale umělec jest povinen v dohodě se stát. mincovnou provésti všechny formální i věcné změny, které mincovna uzná za nutné z důvodů technických a odevzdati státní mincovně netoliko definitivní sádrové modely, ale i všechny předběžné modely a studie.

Do poroty byli povoláni pp. B. Kafka, ak. sochař, prof. na um. prům. škole; Celda Klouček, ak. sochař, prof. tamže; Jakub Obrovský, ak. malíř, prof. akad. výt. umění, Jan Štursa, ak. sochař, rektor akad. výt. umění; rada Ed. Fiala, numismat; odborový přednosta Karel Leopold, zástupce min. financí; odb. rada Dr. V. V. Štech, zástupce min. vyučování, vesměs v Praze a inž. Demeter Petrovits, řídící státní mincovny v Kremnici. Protože Dr. Štech odcestoval, zastupoval min. vyučování Dr. Morávek, státní archivář.

Schůze umělecké poroty konaly se 4. a 5. června 1923 v místnostech um. prům. muséa za předsednictví odb. rady K. Leopolda a prohlédnuto neméně než 82 zásilek. Nejprve vyloučeny návrhy neodpovídající podmínkám soutěžním, zejména návrhy kreslené. Ze zbylých návrhů pojato do užší soutěže 14 návrhů a po delší poradě udělena první cena návrhu s heslem „Cimbuří“ a usneseno doporučiti tento návrh k provedení, pakliže autor provede motiv věží a cimbuří, provedený pouze v liniích, reliefně, nebo místo tohoto motivu

zvolí jiný, jednoduchý doplněk; lev pak nemá býti proveden ve štítu, nýbrž v kruhu.

Druhá cena udělena byla návrhu s heslem „15“.

Třetí cena nebyla udělena.

Po otevření obálek zjištěna jména umělců a to: I. cena: heslo „Cimbuři“, autor: Ot. Španiel, ak. sochař, prof. na akademii výt. umění a J. Benda, prof. na um. prům. škole; II. cena: heslo „15“, autor: J. Brůha, sochař v Praze.

Z ostatních návrhů zakoupeny pro museum státní mincovny v Kremnici tyto návrhy:

1. prof. O. Španiel v Praze.
2. Jos. Šejnost, ak. sochař v Praze.
3. Jos. Fojtík, sochař a Em. Hrbek, malíř v Praze.
4. Frant. Přítel, sochař v Praze.
5. Jan Čejka, medailér mincovny v Kremnici.
6. Ant. Mára, prof. na odb. škole kamen. v Hořicích.
7. Ant. Odehnal, ak. sochař v Praze.
8. Zd. Dvořák a Jos. Sláma, žáci um. prům. školy, spec. škola prof. Kavky.
9. Lad. Beneš, sochař v Praze.

Výstava návrhů uspořádána jest v místnostech uměl. prům. musea a jest ve dnech 10.—17. června veřejně přístupnou; čtenáři našeho listu, jímž nebylo možno tuto výstavu navštívit, naleznou na připojených dvou tabulkách vyobrazeny návrhy cenou poctěné i ony zakoupené. Čísla na tabulkách korespondují s čísly návrhů nahore již vyjmenovaných.

Po stránce umělecké uznala porota, že přes malé zkušenosti výtvarníků našich na tomto poli, byla soutěž velmi důstojně obeslána a že se potkala s uspokojivým výsledkem. S úsudkem poroty můžeme souhlasit, přes to budiž mně dovoleno několik poznámek.

Ražba nových dukátů má navázati přerušenu řadu českých zlatých ražeb, které jsou charakterisovány postavou vévody Václava Svatého a na tuto okolnost byl v zákonu o ražbě dukátů čs. vzat náležitý zřetel. Mluví-li zákon o „obrazu vévody Václava“, jest samozřejmé, že měl zákonodárce na mysli postavu vévody Václava, která jest typickým obrazem na českých dukátech XV. a XVI. století a jak ji vidíme naposled ještě na dukátu z r. 1612.

Co se lva týče i zde dána směrnice ustanovením zákona, že dukát nese malý znak republiky t. j. na štítu (červeném) lev (bílý) se slovenským štítkem na prsou.

Uzavírám: Při respektování historických momentů a zákonných ustanovení má nový dukát česko-slovenský nésti:

na líci (správněji: na rubu) postavu vévody Václava,
na rubu (správněji: na líci) malý znak republiky.

Doufáme, že ve druhé schůzi umělecké poroty, kde se rozhodne, který návrh má definitivně ku provedení doporučen býti, nebude ani historický motiv, ani zákonný předpis přehlédnut.

I.

II.

1

2

3

5

6

8

9

arel Chaura:

Zpráva o činnosti spolkové.

Členská schůze 5. ledna 1923. Přítomno 23 členů. Předseda p. Pilát. Jednatel referuje o poslední schůzi správního výboru a sděluje členstvu, že veškeré intervence o získání *papírových peněz z oběhu zlatých* jsou bezúčelné. Přednáší pak o loveckých penězích a předládá řadu ukázek.

P. Vávra předkládá některé vzácné dukáty i jiné zlaté ražby české, k němuž přidává falsum dukátu Fridricha falckého a padělky denáru Boleslava III., Václava atd. a poukazuje na rozdíl ryjecké práce vůči ražbám původním. K podnětu p. Mareše rozvinuta debata o číslování našich zlatých dukátů a usneseno pojednati o věci později až budou známy všechny podrobnosti.

Debatní večer 19. ledna t. r. Přít. 20 čl. Předseda p. r. Fiala. Důsledkem atentátu na ministra Dr. Rašina a požádán p. předseda, aby členem společnosti tlumočil raněnému naší účast a přání brzkého zdravení.

Přednáší p. předseda o *mincovnictví arménském*; zmiňuje se krátce o ražbách staroperských, římských ražbách v Malé Asii a Syrii, podobně pak probírá vlastní ražby arménské od prvního krále arménského Lva II. (1185—1218) až po zánik samostatného království za V. (1374—75) doprovázejí přednášku četnými ukázkami ražeb i své vlastní sbírky.

Následovala pak přednáška p. ř. Piláta o intronizačních medailích žetonech *proboštů vyšehradských* počínaje Hugonem hr. z Königseggu 698—1720) a konče proboštem Dr. Karlachem (1902). Pan ř. Pilát předložil skoro úplnou řadu ražeb vyšehradských a doprovodil je příslušnými daty a podrobnostmi o vzniku ražeb a rytčích, kteří je vytvořili.

Správní výbor ve schůzi 25. ledna 1923 s radostí vzal na vědomí právu Ministerstva vyučování a národní osvěty, dle které povolena byla naší společnosti subvence na r. 1922 v obnosu Kč: 3000— na vydání „Věstníku“, jakož i zprávu, že Česká akademie věd a umění poskytl nám podporu Kč: 1000— na vydání „Stručného přehledu českého mincovnictví“. Usneseno, aby „Přehled“ doplněn byl seznamem ražeb českých od r. 1300 do r. 1857 který p. předseda již seavil a dal jej za tímto účelem k dispozici. Za nové členy přijati pp. *J. K. Turnwald na Smíchově, Dr. V. Šolc v Praze, Ed. Wolf Král. Lehotě.*

Členská schůze 2. února 1923. Přít. 26 čl. Předseda p. r. Fiala, referuje přednáší o *mincovnictví za Jana Luc.* na podkladě dat pocházejících ze sbírky rukopisných aktů, jež pod titulem SUMMA DICTA INIS MAGISTRI GERHARDI chovány jsou v universitní knihovně v Olomouci. Gerhardus byl královským písařem a povinností jeho bylo dané listiny zapisovati. Z těch pak dovidáme se zajímavá data o zhotovení mince zlaté, jejíž původ spadá do první poloviny vlády Janovy, a v léta 1312—1325; kromě toho spisy tyto seznamují nás se souvisejícími nakupovači kovů, úředníky a nájemci mincovny královské. P. předseda předkládá po té ukázkou tehdejších ražeb a zmiňuje se

v krátkosti o našich prvních zlatých peněžích, jimž za vzor slouží dukát florentinský, po prvé r. 1252 ražený, který nesl znak města Florencie — lilii — s opisem FLORENTIA v lici, na rubu pak s cího sv. Jana Křtitele s opisem S. IOHANNES. B.

Zlaták ten zván „florino d'oro“, francouzsky „florin d'or“, o jehož jméno „floreň“.

České dukáty Janovy jsou věrnou kopií „floreňů“ a lišily se opisy: IOH'ES. — .R. BOEM. v lici a značkou na rubu. (Přilba, runa, nebo lev, viz „Stručný přehled“ vyobr. č. 24).

Na učiněný dotaz dodává pan předseda, že v té době ražby byly v Itálii ještě jiné zlatáky, zcela jiného rázu než „floreňy“. J to od r. 1279 zlaté ražby dožů benátských, dukáty, tak nazvané posledního slova opisu na rubu: „sit tibi Christe datus, quer regis, iste ducatus“. V lici vidíme jak klečící dože přijímá prá z rukou stojícího sv. Marka. Opis: IO.DANDVL.DVX — S. M. VEN t. j. Giovanni Dandolo, za jehož vlády po prvé dukáty byly raženy svatý Marek pak zde znázorněn co patron města.

Na rubu vyobrazen Kristus obklopen hvězdami, kolem zkrácený opis: SIT. T. XPE. DAT. Q. TV. REGIS. ISTE. DVCAT.

K podnětu p. Přibila zahájena rozprava o výstavě medailí, kterou navrhoval před časem jednatel a pozvání interessenti z řad členů do příští schůze správního výboru, kde se bude o věci jednat.

Správní výbor 9. února t. r. Vzato na vědomí, že se oznamuje, že vystoupil p. prof. Kaiser v Pisku, ze svazu členského. Pojednání o výstavě medailí a usneseno, aby peněz Kč: 169.— vybraný v slední schůzi přikázán byl zvláštnímu fondu výstavnímu, kterému účelu věnuje jednatel Kč: 100.—.

Debatní večer 16. února 1923. Přít. 23 čl. Předseda p. r. F přednáší o *medailéru Frant. Altomonte*. Umělec tento narodil se r. 1698 a působil od r. 1716 ve vídeňské mincovně po deset let. O r. 1726 dodává razidla do Prahy, r. 1730 vyslovena mu byla pocta za jeho jemnou a pilnou práci, r. 1730 jmenován skutečným řezcem želez pražské mincovny s ročním platem 400 zl. a r. 1738 vyplac mu remunerační 600 zl. Roku 1740 ryl pečetidla pro českou komoru a apellační soud. Z prací jeho vynikají jmenovitě pražské tolary z r. 1734—1740 ačkoli mu bylo r. 1762 z Vídně vytýkána mělkost rytin a měl příště hlouběji rytí. Altomonte ryl také malé peníze ku novácké r. 1743, příbramskou medaili z r. 1727 označenou písm F. A. (Don: 5078) a jiné ještě medaile dosud nezjištěné. Po jeho smrti totiž (1765) nalezeno v jeho pozůstalosti 28 razidel, které delšími vyjednáváním byly r. 1769 vídeňskou mincovnou za 200 zl. koupeny, ale při soupisu razidel ve vídeňské mincovně se nacházejících zjištěny r. 1905 pouze 4 práce Altomontovy a to: razidla svatostky bratrstva sv. Jana v Libáni (Don: 4525), na lovecké perle hr. Sporcka (Don: 3921 a 3923) a ku medailce na kostel sv. Jana Skalce v Praze.

Dále promlouvá p. předseda o medailích *biskupství litoměřického* založ. r. 1655, na intronisaci Hugona Fr. hr. z Königseggů z r. 1655 a Václ. Leop. Chlumčanského rytíře z Přestavlk z r. 1802 (Don: 4519) a předkládá je spolu s výběrem prací Altomontových. Také pi

ložený groš polského krále Kazimíra Velikého (1333—1370) těšil se pro nemalou svou vzácnost pozornosti všech přítomných. Groše ty raženy po způsobu grošů pražských; v lici nesou korunu s opisem *KAZIMIRVS↑PRIMVS / *DEI↑GRACIA : REX↑POLONI, na rubu orlici s opisem *GROSSI↑CRACOVIENSES.

Po prohlídce vystavených ražeb hovořeno o proponované výstavě medailí, jejím rozsahu, katalogu a jiných s tím souvisejících otázkách.

Správní výbor 2. března. Omluven p. předseda. Jednatel sděluje, že přistoupili za řádné členy pp. *Jos. Nollè, státkář v Horních Počernicích, Karel John, kanc. říditel, Fr. Cach, studující v Praze, F. Hrdina, akad. učitel hudby v Žižkově*. Vystoupili pp. Karel Dostál v Kostelci a JUC. Kokoška v Praze.

Pokladník předkládá uzávěrku za r. 1922, jež byla schválena. Stanoven program valné schůze ku dni 16. března 1623 svolané. Přikročeno pak ku projednání otázky kdy uspořádati výstavu medailí a umění ryjeckého. Mimo členy správního výboru přihlásili se do výstavního výboru pp. Bed. Příbil, J. Mareš, K. Castelin, J. Šejnost, J. Strachotinský a JUC. Turnwald a navrholo, aby výstava otevřena byla v květnu 1923. Po obsírné výměně názorů a uvážení zdravotního stavu našeho pana předsedy, jemuž by nikterak neprospěla námaha spojená s uskutečněním výstavy v době tak krátké a jehož zdraví již v zájmu naší numismatiky dlužno co nejvíce šetřiti, usneseno převážnou většinou hlasů odložití výstavu na rok příští ku *prvému pětiletí* naší společnosti, načež schůze p. ř. Pilátem ukončena.

Členská schůze 2. března 1923. Přít. 26 čl. Předseda p. ř. Pilát. Omluven p. r. Fiala. Jednatel referuje o schůzi správního výboru a jeho usnesení odložití výstavu na příští rok. Přednáši p. Dr. Katz o leto-počtu na mincích (bude otisknuto ve „Věstníku“). Debatováno o usnesení správ. výboru a po výměně názorů uznány důvody správním výborem uvedené; usneseno vyzvati správní výbor, aby co nejdříve bylo přikročeno ku pracím přípravným a členstvo včasné upozorněno na pořádání výstavu.

Valná schůze 16. března 1923. Přítomni: pí. L. Dolanská, pp. Ed. Fiala, R. Pilát, J. Zounek, E. Pelhřimovský, K. Kulhánek, K. Remes, J. Mareš, B. Příbyl, JUC. K. Turnwald, V. Kolář, Dr. V. Šolc, St. Vávra, Em. Kolenatý, B. Šulc, L. Dolanský, Ant. Plundr, V. Čížek, Rud. Šubrt, K. John, J. Strachotinský, Frant. Lobkowicz, K. Chaura, K. Castelin, Dr. K. Castelin, Dr. Gust. Skalský, Hub. Janovský, A. Ritter Vl. Patera, J. Weyr, Fr. Cach, J. Šejnost, J. Sojka, Dr. J. Záhoř, Dr. V. Katz, prof. O. Španiel. Omluveni pp. Ed. Sirový a J. Bechyně.

Povstáním uctěna památka zemřelých členů pp. J. Domenegoniho a F. B. Frýby.

Po přečtení a schválení zápisu loňské valné schůze podává jednatel svou zprávu za uplynulý rok a konstatuje další vzestup členstva o 2 členy zakládající a 26 členů řádných, takže počátkem r. 1923 čítala NSČ *20 členů zakládajících a 214 řádných*, z těchto jest 36 musejí a jiných ústavů.

O činnosti spolkové v r. 1922 na 10 členských schůzích a 8 debatních večerech podána již zpráva ve „Věstníku“. Debaty přinesly

mnohý nový podnět ke studiu ražeb jednotlivých období a také zprávy o nálezech obsahují zajímavý materiál; projevuje přání, aby „Věstník“ stal se jakýmsi ústředím, kde by se ukládaly přesné popisy nálezů, jež by tak tvořily důležitou pomůcku ku studiu numismatiky. Správní výbor pak neopomene, aby takové články, kde to pro důležitost věci bude nutno, byly provázeny dostatečným počtem vyobrazení. Jest si jen přáti, aby řada spolupracovníků na „Věstníku“ rostla a tím také vzrostl obsah našeho časopisu, jemuž správní výbor letos věnuje větší částku na vyobrazení, které — pro velkou nákladnost — bylo dosud třeba omezovati co nejvíce. Možnost ta jest dána blahovolnou péčí *Ministerstva vyučování a národní osvěty*, které uznávajíc naše snahy, udělilo nám podporu Kč 3000.—.

Zvláštní otisky rozmnoženy byly o tisk článku p. Sirového „Nález strážovský“. Jak ze zprávy pokladní vidno bude prodej separátů tvořiti stálý příjem, neboť jsou kupovány nejen členy, ale i sběrateli nečleny a tím podporováno jest šíření vědomostí numismatických. U nás vyšlo dosud málo spisů, z nichž čerpati by mohli sběratelé poučení a proto „*Stručný přehled čes. mincovnictví*“ z pera našeho pana starosty, vydaný našim nákladem, bude vítan každým, kdo chce se krátce o českém mincovnictví poučiti. Cena tohoto spisu bude přiměřeně levná, aby tak umožněno bylo hlavně mladším sběratelům a studentům knihu si koupiti. „Stručný přehled“ byl rozšířen poněkud nad svůj program a též tuto práci nám p. starosta nezištně věnoval, za což mu budíž náš vřelý dík.

Ku mnohým dotazům a přáním, aby správní výbor našim členům zaopatřil *jubilejní dukáty*, sděluje, že dukáty mají býti vydány ku dni 28. října 1923. Jakým způsobem budou dány do prodeje a jaké dispo- sice byly v tomto směru učiněny, není dosud známo.

Abyste naše veřejnost seznala snahy Numismatické společnosti čsl. hodlá správní výbor za pomoci členstva uspořádati v roce příštím, kdy náš spolek dokončí první lustrum své činnosti, *výstavu umění ryjeckého a medailérského* a oznámi podrobný program členstvu včas.

Na počátku páteho roku naší činnosti spoléháme na podporu všech přátel numismatiky, necht všichni, kdož stojí dosud opodál, rozmnoží naše řady.

Pokladník p. Dr. Katz předkládá uzávěrku za rok 1922, která vykazuje:

J m ě n í v ý d a j n é :

Příjem:	Vydání:
Zůstatek z r. 1921 Kč 33·57	Výlohy správní Kč 406·40
příspěvky členů :	Převedeno na účet
zakládajících „ 400.—	jmění základního „ 200.—
řádných „ 4085.—	Za tisk tabulek „ 785·40
Zápisné „ 58.—	Tisk Věstníku „ 3124·77
Subvence Ministerstva	Hotovost „ 3083·37
vyuč. a nár. osvěty „ 2970.—	
Na úrocích „ 53·37	
<u>Kč 7599·94</u>	<u>Kč 7599·94</u>

4

5

6

7

8

9

J m ě n í z á k l a d n í :

4% stát. pokl. poukázek k r. 1923	Kč 500 —
4% priorit čes. záp. dráhy	" 3200—
h o t o v o s t	" 21'08
	Kč 3721'08

T i s k o v ý f o n d :

Zůstatek z r. 1921	Kč 1541'40
Na darech v r. 1922 přijato	" 1095'60
Za prodané publikace	" 1245'20
	Kč 3882'20

Knihovník p. Dr. Mastný sděluje, že knihovna za rok 1922 vzrostla o 20 svazků, takže čítá koncem roku: 19 spisů numismatických, 25 zvláštních otisků z časopisů, 33 svazky num. časopisů, 83 katalogy, 1 rukopisný seznam sbírky a 1 svazek vyobrazení.

Sbírka numismatická se nerozmnožila; chová 1 stř. a 16 bronz. medailí.

Z dárců jmenuje p. podpl. Lobkowicze, Dr. Faludyho v Budapešti a jednatele Chauru. Vždy pilný čtenář děl numismatických p. B. Šulc opatřil opětě vazbu několika ročníků num. časopisu vídeňského.

Výměnou dostáváme časopis „Selský archiv“ a „Num. Literaturblatt“; jiná výměna se dosud nepodařila. Knihovna byla hojně používána a jesti nadále v bytu knihovníka přístupna.

Pan K. Kulhánek podává zprávu o revisi, dle níž revisoři shledali všechny zápisy v pořádku, porovnavše je s předloženými doklady a navrhuje proto, aby správnímu výboru bylo uděleno absolutorium.

K vyzvání předsedy přikročeno ku hlasování a všechny předložené zprávy a účty jednomyslně schváleny. Také návrh p. Dra. Skalského, aby odstupující výbor volen byl znovu aklamací, byl přijat a zvoleni tedy: předsedou p. r. Ed. Fiala, místopředsedou p. Rud. Pilát, jednatelem p. K. Chaura, zapisovatelem p. Vl. Patera, pokladníkem p. Dr. V. Katz, knihovníkem p. Dr. A. Mastný. Revisory pp. K. Kulhánek a Ed. Pelhřimovský.

Jednáno o výši členského příspěvku a k návrhu p. Pelhřimovského usneseno, aby i na dále vybírán byl *příspěvek Kč 20—* za rok 1923. Volných návrhů nebylo a proto zakončena valná schůze přednáškou p. r. Fialy o *medaili*.

Přednášející zevrubně líčí vznik medaile ve starověku, kde jisté mince dlužno považovati více za medaile. Vlastní medaile vznikla ve XIV. st. v Itálii, kde Vittore Pisano (narozen kol r. 1380) ve Veroně tvořil první medaile; tyto medaile velkého průměru (80 až 100 $\frac{m}{m}$ i více) byly povětšinou lity z bronzu, vzácněji ze stříbra. Vedle zmíněného umělce vynikli jeho současníci Matteo de Pasti, působivší od r. 1446—63 v Rimini, Marescotti z Ferrary, Giovanni Boldú v Benátkách a j. Umění toto záhy proniklo do Francie, Hollandska a Německa a ve stol. XV. medaile ražená nabývá převahy. U nás raženy medaile, jak se zdá, nejdříve v Jáchymově, kde vynikli v XVI. věku Oldřich Gebhardt, Jeroným Dietrich, Mylič otec a syn, Kunc Welz, Kašpar Ulich a j. V Praze činní byli Antonio Abondio, Mich. Hochenauer,

v Hoře vynikl Jiří starší z Řasné. Přednášející líčí pak vývin medailérství ve stol. XVII. a XVIII., předkládá řadu ukázek prací medailérských ze své sbírky a vysvětluje ku konci své přednášky postup prací ražebních a vývin razicích strojů.

P. řid. Plundr podává zprávu o nálezů choustnickém, který prohlédl a sděluje, že jsou v něm zastoupeny denáry Boleslava I. (málo); II. (mnoho) a Jaromíra.

P. Jos. Zounek věnuje spolkové sbírce řadu bronzových medailí na členy své rodiny. Za tento dar děkuje p. předseda a ukončuje schůzi o 22. hod.

Členská schůze 6. dubna 1923. Přít. 26 čl. a 3 hosté. Předseda p. ř. Pilát. Po schválení zápisu přednáší p. Dr. Katz o ražbách Slavnikovců a denáru sv. Václava (bude otisknuto ve Věstníku).

Jednatel Chaura vítá příležitost, že možno bylo shlédnouti denáry Václavovy v originalech a odlitcích. Dle způsobu práce přimykají se ražbám Boleslava I. Denáry Soběslava Malinského považoval dávno již za ražby Slavnikovců, ale denár s opisy VEZLAES DXVZOIC právě pro správný opis na obou stranách denáru VEZLAES nelze Soběslavovi připisovati. Také zcela odlišná práce rytecka poukazuje na jinou dílnu a proto přikloňuje se k názoru Fialovu, že se zde jedná o Václava Přemyslovce.

Paň Plundr míní, že bude nutno prostudovati mincovnictví baltických Slovanů a upozorňuje na podobnost jmen Lubek—Ljubice—Libice. Sochař p. Šejnost zmiňuje se krátce o zvláštní komposici denáru sv. Václava, která mu při studiu českých denárů, se stanoviska výtvarného, byla nápadnou.

Jednatel předložil plaketu „Práce“ od medailéra Jana Čejky.

Správní výbor 20. dubna 1923 Za členy řádné přijati pp. B. Kavka, prof. na um. prům. škole, Fr. Kouba, uř. z. správy politické, Stino Paukert, sochař, vesměs v Praze a Vladimír Paprštejn v Hradci Král.

Debatní večer 20. dubna t. r. Přít. 27 čl. Předseda p. r. Fiala. Dr. Katz promlouvá k dějinám mincovny budějovické (bude otisknuto), s ním souhlasí p. Vávra a připomíná značku gryfa na dukátech z r. 1580 a 1581, která patří vardejnu Šimonu Harderovi.

Jednatel Chaura promlouvá krátce o založení města Budějovic a dolech na stříbro a vykládá v čem s náhledy Dra Katze nesouhlasí (bude otisknuto). Ražby s hlavou gryfa z let 1580—1585 připsuje Šimonu Harderovi a poukazuje na některé záhady, zvláště pokud se zlatých ražeb pražské mincovny týče. Ze zachovaných zápisů víme, že za Maxmiliana raženo bylo v Praze r. 1565 celkem 1962 dukátů, r. 1573 = 1366, r. 1574 = 1649 celkem = 4977 dukátů. Co bylo raženo od r. 1566 do r. 1572 o tom zprávy nemáme a neznáme také dukáty z let 1570, 71 a 72. Známe dukáty pražské z r. 1574, ty jsou však velmi vzácné, ba spočítali bychom známé exempláry na prstech! Z dalších zachovaných zápisů víme, že za Rudolfa II. raženy dukáty v Praze v letech 1577 (591 kusů), 1578 (1136), 1579 (631). 1580

(2002). Vzdor tomu neznáme české dukáty z let 1577 — 1579 vůbec! Ani jeden z posledních velkých nálezů zlata nepřinesl žádnou z těchto ražeb a dnes snadněji získáme dukát Jana Lucemburského nebo Karla I. než dukát Maxmilianův, neřku-li dukát Rudolfov z let jmenovaných. V r. 1583 razilo se skrovněji (429), za to ražby pro Bartla Albrechta vykazují úctyhodná čísla. Tak r. 1586 raženo 157.955 dukátů, r. 1587 raženo 110.951 kusů a pod. Dukáty z této doby nejsou vzácné a proto můžeme předpokládati, že se pro Albrechta razilo se značkou Erkerovou.

Členská schůze 4. května t. r. Přítomno 23 členů. Předseda p. r. Fiala a přednáší o dvou nálezech. První nález tolarů ve Vinařicích u Loun obsahoval 40 tolarů a 1 půltolar. Nejstarší byl tolar šlikovský z r. 1527, nejmladší města Řezna z r. 1567. České tolary zastoupeny byly ražbami Rolla, Kempfa a Puellachera; převládaly ražby saské počtem 23 a 1 půltolar. Druhý nález, učiněný u Sitniku, blíže Choustníku, obsahoval, jak již známo, denáry. Přednášející měl příležitost prohlédnouti 412 kusů, v nichž hojně bylo zastoupeno 6 typů, počtem skrovnějším pak 20 typů, z nichž 3 typy jsou dosud neznámy. Poklad zakopán byl za některé vlády Jaromirovy a převládají v něm ražby mincovny pražské, malým počtem zastoupena jest i mincovna vyšehradská. Pan ř. Plundr poznamenává, že když nález prohlížel, bylo mu sděleno, že obsahuje 434 kusů. — Dr. Katz děkuje za podrobné prozkoumání nálezu a přimlouvá se za to, aby nálezy vůbec byly ve „Věstníku“ pokud možno zevrubně publikovány.

Debatní večer 18. května t. r. Přítomno 20 členů. Přednáší pan předseda o ražené medaili vlašské, hlavně mistrů Poggini, Leoni a j. a ukázky jejich prací předkládá. Na to doplňuje Dr. Katz svou přednášku z minulého debatního večera zprávou o *nálezu v Budějovicích* a na základě kříženeho tolaru z r. 1603 připisuje tolary se značkou „psí hlava“ budějovické mincovně (bude otisknuto). Pan předseda jest odlišného mínění, značku „psí hlava“ neize ztotožnovati se zn. „lví hlava“, jedná se zde skutečně o mince rozdílné. Poukazuje k zachovaným archivním dokladům, dle nichž se pro Bartla Albrechta razil nemalý počet mincí. Další debaty zúčastnili se pp. Vávra a Plundr a projevili názory shodující se s výkladem Dra Katze.

Jednatel Chaura upozorňuje na to, že Albrecht a jeho společníci byli vlastně *spekulanti s valutou*; kupovali sice drobnější špatnou minci, ale počítali se stoupající cenou stříbra a dodali vládním mincovnám stříbro až když jeho cena stoupla. Proto také ražby se „psí hlavou“ nenásledují za sebou pravidelně od r. 1589, ale často ob jeden rok. Spekulativní obchody Bartla Albrechta počínají r. 1580, kdy začal stříbro do našich mincoven ku přemincování dovážeti. Nelze se tu ubrániti dojmu, že zmizení lva z českých ražeb má k těmto dodávkám určitý vztah, na což již Newald upozornil.

Správní výbor 29. května 1923. Schváleny účty na tisk „Přehled“ a „Štočky a j., načež stanovena cena za „Přehled“ 10 Kč pro členy

a 15 Kč pro nečleny. Za řádného člena přijat p. *Karel Šnapka* z Mariánských Hor.

Členská schůze 1. června 1923. Přítomno 17 členů. Přednáší pan r. Fiala o mincovnictví chebském, o němž se nám mnoho zpráv nezachovalo. Krajina chebská, osídlená původně Slovy, začala se následkem stále pokračující kolonisace německé, počítati k severní marce a dostala se po vymření rodu Babenbersko-Amerdálského koncem XI. stol. pod vládu markrabí z Giengen, kteří ve své rodině často užívali jména Děpold a odtud také Děpoldovci se jmenují. Děpold II. získal panství Vohburg a Cham i zval se pak markrabím vohburským. Jeho syn, Děpold III., založil r. 1133 klášter cisterciácký ve Valdsasích, obdarovav jej některými statky v samém Chebsku ležícími a také prý vystavěl kamenný hrad chebský. Po jeho smrti r. 1146 římský král Kunrát III. zmocnil se Chebska bez ohledu na četné sirotky po markrabím a postoupil je Bedřichovi švábskému, svému synovci (potomnímu císaři příjmím Barbarossa), když se též oženil s Adlétou, dcerou jmenovaného Děpolda III. Ostatní část severní marky rozdělena mezi její bratry a takovým způsobem oddělena severní marka od Chebska, které se tak dostalo v držení Staufovců. Barbarossa dal se r. 1153 s Adlétou rozvésti, ale nevrátil více Chebsko markrabím vohburským, nýbrž podržel je co vlastnictví alodní, řízené právem dědičným, soukromým.

R. 1206 Filip Švábský zasnubil dceru svou Kunhutu s Václavem I. synem Přemysla Otakara I. a zavázal se, že své dceři dá Chebsko věnem. Ke skutečnému postoupení však nedošlo a teprve Přemysl Otakar II. zmocnil se r. 1266 Chebska, ale po deseti letech byl nucen vzdáti se panství tohoto ve prospěch římského krále. Po pádu Otakarově zmocnil se Rudolf Chebska a dal je spravovati purkrabím norimberským a teprve po smrti Rudolfově r. 1291 ujal se vlády nad Chebskem Václav II., ale r. 1305 byl přinucen odstoupiti je Albrechtu I. Tak stalo se Chebsko územím přímo pod vládou říšskou stojícím, ale ne na dlouho, neboť Ludvík bavorský zastavil je r. 1314 českému králi Janovi; r. 1322 stává se Chebsko majetkem koruny české, což r. 1355 císařem Karlem IV. slavně prohlášeno.

Co se mince chebské týče vyslovuje přednášející své přesvědčení, že raženo tu bylo již za Děpoldovců a markrabí vohburských, jak Dannenberg a jiní znalci piší. Raženo tu bylo poskrovnu, čímž se vzácnost mincí těch vysvětluje. Ve větším rozsahu raženo bylo asi v prvním desetiletí 13. stol., později známe i jména mincmistrů zde úřadujících; tak k r. 1242 připomíná se Ilsung, 1253 Eberlin, též asi, který 1253—1265 v Praze mincmistrem se jmenuje; 1279 Eberhard, 1281 Gotfried, 1410—1418 Mik. Gumerauer, 1418 Neidhart, 1460—69 Old. Senschholz, 1485—86 Hanuš, 1492 Michl, 1506—15 Freiburger. Mincmistrů tedy známe několik, ale jaká mince zde ražena, to dosud pevně zjištěno není a mohou pomoci jen pilná probádání lokálních nálezů, kterých známe několik. Ukázky z těchto nálezů pan přednášející předkládá.

(Pokračov.)

— 1 —

— 2 —

— 3 —

— 4 —

5

5

6

VĚSTNÍK

NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ
V PRAZE.

ROČNÍK V., č. 2.

V PRAZE, v prosinci 1923.

Pořadné čís. 10.

Našim členům!

Numismatická společnost československá pořádá v měsíci květnu 1924 výstavu medailí a dovoluje si Vás zváti k účastenství.

Výstavou hodlá N. S. Č. znázorniti vývoj medailérství v zemích českých a spolu i obraz činnosti sběratelské našich členů v tomto směru.

Program výstavy:

1. Ukázky ryjeckého umění na českých ražbách doby denárové.
2. Práce umělců českých nebo v zemích českých působivších.
3. Medaile zhotovené umělci cizími ale mající vztah k našim dějinám.
4. Moderní medaile umělců československých.
5. Různé způsoby práce, jak medaile povstává; moderní způsob výroby medailí.
6. Vyobrazení strojů razicích a redukčních.
7. Literatura numismatická.

Uděláte-li zúčastniti se výstavy, raďte nám oznámiti jména medailérů, jichž medaile byste chtěl zapůjčiti.

Správní výbor.

Klaus Kraus, mincmistr a želez řezač v Jáchymově.

Byl rodem Sas ¹⁾, který jmenován mincmistrem v Jáchymově po odstupu Utze Gebharta r. 1531, nezůstal však v službách dlouho, neboť již r. 1533 přinucen byl odstoupiti, an dokazována jemu jakási zpronevěra a prohlášeno tu jasně, že se tak chová, že bude muset být propuštěn. ²⁾

Král Ferdinand I., který o rozkvět hor Jáchymovských a tamnější mincovnu se velmi zajímal, sám nařizuje pak aktem ze dne 25./9. 1533 komoře, aby o nového mincmistra se postarala, i připomíná se v aktu tom, že císaři doporučen byl pro místo to hlavně Bedřich z Aichelberka, švagr Krištofa z Gendorfu.

Komora v sledu aktu toho pak králi navrhla terno mužů schopných pro místo mincmistrové a sice úředníky Bedřicha z Aichelberka, Kunrata Sauermanna a Wolfa Ortegla.

Král F. po přijetí návrhu toho nerozhodl se ale hned ku nějakému definitivu, nýbrž ponechal zatím správcem mince Bedřicha z Aichelberka (1533 25/9. — 1535 13/3.) a teprve dne 13. března 1535 rozhodl se král pro nové obsazení, nejmenoval však tu žádného ze svrchu navrženého ternu, nýbrž mincmistrem jmenoval bývalého Štýrsko-Hradeckého mincmistra Hanse Weiczlmanna.

Král při jmenování tom opět připomíná, že bylo nutno Klause Krause, ze známých příčin svého času sesaditi ³⁾. Weiczlmann tedy jmenován, nenastoupil však úřad svůj hned, nýbrž až teprve v Quartalu Crucis 1535 — do které doby stále úřadoval v zastoupení „Achlberk“, jak v aktech přesně se uvádí. (Nachdem Claws Kraws etwo unser Münzmaister in Sanct Joachimbstall, wie ir wisset deselben Münzmaisterambts aus ursachen durch uns entsetzt worden und unser notturft ervordert einen andern tauglichen munzmeister da selbsthin in Sanct Joachimbstall zu verordnen haben wir unsern getreuen Hansen Weiczlman der ein zeit heer unser munzmaister in unserm Fürstenthumb Steyer gewest und noch ist zu unserm munzmaister in Sanct Joachimbstall furgenumben). Po odstoupení Kryštofa z Gendorfu z úřadu královského výběrčího, žádá Klaus Kraus, jenž ku pokutě peněžní odsouzený dosud ve vězení na hradě v Praze byl seděl, o vydání záručního listu na obnos 20.000 zl., kterýmž se kdysi králi byl zaručoval.

Roku 1535 4./10. nařídil král, aby Kraus, který nabízenou milost královskou se svými přáteli také přijmouti nechťel, ihned do jeho dřívějšího těžkého vězení byl převezen a tam dobře hlídán byl tak, aby uložený trest náležitě přetrpěl. Téhož roku pak 29. října nařízeno, aby škoda Krausem učiněná byla ještě jednou náležitě vyšetřena a Krausovi ručitelé ihned předvoláni, aby jejich ručení zadost učinili. V aktu tom praví král, že pakli Kurfirst (Kraus, jak praveno, byl Sas)

¹⁾ srov. E. Fiala: Wiener Numismatische Zeitschrift, 1898 č. VIII. (svaz. XXIX.).

²⁾ Místodržitelství archiv v Praze č. 5950.

³⁾ č. 5969.

k vůli osvobození Krausovu by s ním mluvití chtěl, že král mu dá náležitou, právo hájící odpověď.

V aktu ze dne 1. března 1536 dochází pak k rozsudku nad Krausem. Dle výnosu soudního a trestního odsouzen Kraus „hrdla a statku“, kterýžto výnos dle možnosti brzy proveden býti měl.

Koncem dubna došel však komoru v Inomosti, dne 21. dubna 1536 datovaný, v české řeči koncipovaný Královský list, v kterém se nejv. hofmistrovskému úřadu nařizuje, radou nejvyššího komorního soudu nedávno vynešený ortel, jimž Kraus životem i statkem propadá, zatím neprováděti. Král ku dotazu nejv. hofmistra odpovídá, že chce rozsudek vzájemně s komorním soudem pronésti a že Krause takový trest stáhnouti má, jaký jemu za jeho zlé činy přináleží.

Před 21. dubnem 1536 vysloven pak nad Krausem také konečný rozsudek — avšak král prohlašuje, že nehodlá následky vyneseného ortele dáti uskutečniti, an Kraus životem i jměním byl propadl a král dříve o stavu jmění Krausova a jeho ženy zabezpečiti se chce. Kraus v sledu toho tedy i na dále pak zůstává ve vězení.

Po více jak dvouletém žalářování na různé přímluvy udělena pak Krausovi králem úplná milost, musel však se zavázati, že nikdy nebude se v tom městě zdržovati, kde král právě mešká.

Projednávání tohoto soudu nad Krausem vzdor tomu, že jest v aktech dosti podrobné, není jasné, to zvláště proto, že tu Kraus obviňován z něčeho, o čem se v aktech vlastně šíře a podrobněji nemluví — patrně, že se provinil asi přímo proti králi Ferdinandovi a sice v nějaké hodně sporné záležitosti. Ta věc se pak dlouho vleče a Kraus při tom úpí ve vězení, zdaž vinně nebo nevinně, není jasné. Nápadné jest tu, že Kraus po proneseném rozsudku zůstává ve vězení, při čemž jměním i životem králi propadá, pak mu pojednou ale králem se dává úplná milost, což zdá se býti vymožeností přátel a přívrženců Krausových, kteří tu tvoří společně s Krausem jakousi zvláštní stranu protikrálovskou, která tu asi i politicky pracovala.

Tento výnos soudu v německé řeči sestavený zní v překladu následovně :

My Ferdinand atd. doznáváme, že Claus Kraus dříve náš minzistr ve Sv. Jáchymově pro jeho přípovědi a jeho týráni což on při této naši minci k naší škodě a ku svému zisku a užitku nedovoleně, široce prováděl, — našim Komorním soudem v Čechách podle rozsudku v trest uznán, zatčen a proto až po dnešní den vězněn byl, čímž My ku jeho těla i majetku zkáže příčinu vzíti jsme mohli — anto ale pro něho mnoho znamenitých pozoruhodných proseb mnohými našimi radami, ano i několika našimi vysokými zemskými úředníky, nám doručeno bylo, ustanovili jsme s ohledem na pověděné a též již značně dlouho trávající věznění Krause, v kterém přes dvě leta držen byl, jej proti určitému zápisu nám již vy anému, povolujeme jej milostivě pardonovati, pardonujem jej milostivě již ve vědomí a moci tohoto listu, že an ve sledu tohoto, pro sliby a týráni netrestán ostatí má však tím způsobem že an vždy v každém místě a městě kde My s našim dvorem se zdržovati bude-

me vyhýbati se nám bude, a tam také pod zamezením zvláštního trestu nepřijde. (Copialní knihy č. 17 fol. 107).

Z prací Krausových (medajléřských) jest povědoma jen jedna, tato objevuje se ale poměrně často — není velkou vzácností, že jest to práce Krausova možno tvrdit bezpodmínečně, an práce ta t. zv. tolar morový, s měděným hadem v líci a ukřížovaným v rubu, jest čelně značkováána.

Značka ta Krausem upotřebená jest vypodobnění nádobý baňaté („einer Krause“), která též na mincích (tolarech) Krausem značkových se důsledně opakuje. Při této značce (Krause) nalézáme tu i často vypodobněnou hlavu mouřenína, která, jak se zdá, jest jistou charakteristikou dalšího detailu znaku Krausova a nebo značkou Krausova společníka vardejna Vogelheimerera.

Není dlouho známo, že značka „eine Krause“ může být přiřaděna ražbám Krausovým, to zjištěno teprve numism. Dr. Lehrem, který objasnění jména „eine Krause“ důvodně vystihl; dříve za značky (Krausen) držena skutečná okruží na některých mincích téhož období, vyobrazené také jako „eine Krause“ ze znaku Krausů⁴⁾ přijaté.

Zajímavé jest, že také znaky poznamenané, respektive označené v knihách erbovních slovy VOGLMAIR, a VOGLHAIM nesou ve svých polích a sice: v prvním a čtvrtém noha, v druhém a třetím pak hlavu mouřenína, tak jak ji též na mincích a medailích Vogelheimrovi přičtených shledáváme. Patrně tu styky mezi Krausem a Vogelheimerem a jich značkováním.

Z medailí Krausovy práce vyobrazují zde onu na tab. XVI. č. 1., připomínám pak dále řadu tolarů, půlek a čtvrtek, které buď značku Krausovou samotnou, nebo v kombinaci s hlavou mouřenína nesou, tak toлары Markl: č. 668—672 půltol., Markl: 673—674 (oboje se značk. Gebharta a Krause), toлары Markl 675—683 (se značk. Krause), toлары Markl 686—692 (se značk. Kraus a Weizelmann).

Líc: DER · FER · SPRACH · ZV · MOISE · MACH · DIR · EIN · ERNE · SCHLANG · VN · RICHT · SI* * druhá řádka ZVM ZEIGE AVF · WER · GEBISE · IST · VND · SIT · SI · AN · DER · SOL · LEBE Vztyčený měděný had, po jehož stranách · NV : · ZI ·

Rub: GLEICH · WIDI · SCHLANG · SO · MVS · DES · MENSCHEN SO · ERHOET · WERDEN · AVF · DAS druhá řádka: ALLE · DI · AN · IN · GLAV · HAWEN · DAS · EWIGE · LEWEN · IOH AN x3x. Kristus na kříži mezi dvěma žoldněři.

⁴⁾ Srov. Des neuen Deutschen Wappenbuchs dritter Theil (1656) str. 168 pod označením „Die Krause“ vypodobněn znak s poprsím, okolo jehož šíje položeno jest široké okruží a dále na tabulce 109 IV díl pode jménem die Kraus v. Krausenfels znak lomení, na níž dva vztyčení lvi velkou baňku (čutoru) do výše zdvíhají, na tři pole dělený, v kterýchžto polích slunce, měsíc a hvězda svítí a dole velká lilie vystupuje. Při dalším znaku „die Kraus“ na 4 pole a příčným břevnem děleným ve dvou polích griff (noh) velkou čutoru tvaru dřívějšího nesoucí, při dalším pod jménem „Kraus“ štít na 4 pole dělený, v nichž v prvním a čtvrtém baňatá nádoba, z níž rostliny vyrůstají, v druhém a třetím vzpřímený noh a zase dalším pod jménem „die Kraus“ štít o 8 polích, z nichž: mouřenín, kamzík, hvězda, plameny, kamzík, mouřenín, plameny a hvězda jsou umístěny.

Sbírka: E. Fiala, K. Chaura, E. Vindischgrätz, rač.
Velikost: 45 mm. Vyob. Tab. XVI č. I.

Med. bez značky uvádím pro srovnání, pod letopočtem 1536.

Lic: $\frac{2}{3}$ IT * IVDEI * BENEFICIENTIE * DEI * MEMORES * PASCA * MANDVCANTES * EXODI * IZ. V dvojnásobném obvodu v klenuté místnosti pojidají židé beránka, dole v odězku uprostřed ornamentik 1536.

Rub: † SIC * VICTIME * AC * EMVNDATIONIS * RECORDAN * TVR * DIGNE * VESCENTES * LVCE * ZZ. V místnosti sloupky ozdobené, v níž visí lampa, scena poslední večeře.

Chaura. Velikost: 45 mm. Váha: 29 g. Vyobraz. t. XVI. č. 2.

Eduard Fiala:

Jeroným Dietrich.

Zlatník a želez řezač ve Slavkově, narozený nejspíše v Saském Gaiuru.

Práci Jeronýma Dietricha, pozoruhodně značkovaných známe dosti, avšak o málokterých máme podrobnějšího výkladu (1530—1555). Teprve o medailích ražených roku 1550 píše nám regest ze dne 7. února (Pressburg) krále Ferdinanda I.

V regestu tom píše Ferdinand I. Rupprechtu Puellacherovi, výběřčímu a mincmistrovi ve „s.v. Jáchymově“: Když nám v nejnovější době náš rada a vrchní úředník (Amtmann) ve Slavkově, Jiří Albin z Niederhaidtu ku danému rozkazu, naši i našeho milovaného syna krále Maximiliana, contrafakturu Jeronýmem Dietrichem, zlatníkem, různě v dvou železech spodních a dvou železech svrchních řezati, resp. mince vzhledné (medaile) zhotoviti dal a na těchto železech jednu Marku stříbra Erfurdské hřivny (váhy) vybil a tuto hřivnu z tvého úřadu přijímacího poskytl a k tomu jmenovanému želez řezači za tyto dva páry ražebních želez a zhotovení vzhledných penězů mimo všech dalších vydání (diet) a životních útrat, jak v jím podané kvitanci se účtuje 21 tolarů zlatákových k našemu nákladu jsi vyplatil, toto vydání ku naší tíži tobě povolujeme¹⁾.

Z obsahu toho regestu jest patrné, že tyto známé medaile Ferdinanda-Maximiliana II. byly Jeronýmem Dietrichem pracovány i jsou v díle Marklově pod čís. 2112 a 2114 (od r. 1549) popsány a vyobrazeny.

Jeronýma Dietricha značka jest tedy monogram, sestávající z písmen E a D = DE nejspíše Dietrich Eisenschneider nebo E = Eronimen D = Dietrich.

¹⁾ Srov. C. a K. R. finanční archiv č. 4175. (1550, 7. Februar. Als uns jungstlichen unser radt und ambtman zu Schlackenwaldt Georg Albin von der Niederhaidt auf gethannen bevelch unser und unsere geliebten sonns Maximilians contrafacturn durch Jheronimen Dietrich goldschmidt underschidlich in zwen eisen stockh und zwai ober-eisen schneiden und auf denselben ain markh silber Erfurdisch gewicht schangroschen machen lassen und du aber dieselbig markh silbers aus dem einemberambt deiner verwaltung dargegeben und darzue dem benanntn eisenschneider fur solche zwai par eisen und machung der markh silberen scharvphening auch sonst allen andern un-costen und gerung inhalt seiner gegebenen quittung einundzwainzig taller gulden groschen von unsern wegn ausgericht und bezalt hast; so mögen diese Auslagen passiert werden).

Jak již svrchu praveno jest medailí takto značkových hodný počet i popisují některé tuto podrobněji:

č. 1. Král Ludvík a Štěpán Šlik 1527:

Líc: LVDWICVS+REX+VNGARIE+ET+BOHEMIE+1·5·26·X. Poprsí krále se str. p. okolo šije široký řetěz zlatého rouna. Před prsama DE.

Rub: ✕ STEFAN · SLICK · COMES · DE PASSAVN · ALTER · ✕ O (naroz. 1487). Poprsí Štěpána Šlika se strany p. před prsama DE. Medaile na r. 1527. Velikost 31·5 mm. Miltner 410.

č. 2. Král Ferdinand I. 1530. Medaile s poprsím Ferdinanda a orlem jednod. Líc: ✕ FERDINANDVS ✕ D ✕ GRA ✕ ROMA ✕ BOEMIA ✕ ET ✕ HVNGA ✕ REX ✕. V kroužku perl. poprsí krále s nízkou korunou, v kabátci s kožešinovým vyložením a širokým řetězem kolem šije. Při stranách 1·5·30 (36 ?)

Rub: AQVILA ✕ ELECTA ✕ štítek s česk. lvem ✕ IVSTEX ✕ uherský štítek ✕ OMNIA ✕ VINCIT ✕. V perl. kroužku orlice, u nohou 15 - 3 - 6 - - DE. Okrajky lístky zdobené.

Markl: 2033.

Velikost 36·5 mm.

č. 3. Medaile z r. 1530. Líc: IOANN PAT ET IOAN FRID F EVANGEC Dvojpoprsí vévody saského Jana a jeho syna Jana Fridricha, dole 1·5·3·0·CE

Rub: jako u č. 8.

Průměr 44 mm.

Katalog Löbbecke 455.

č. 4. Ochrana proti morové ráně (morový tolar) 1531. Líc: · RVENS · EXALTATVS · EST · TYPVS · CRVCIFIXI · CHRISTI · Vztyčený měděný had, dole značka DE.

Rub: CHRISTVS · MORTVS · EST · PROPTER · PECCATA · NOSTRA. Ukřížovaný Kristus; dole značka DE a letopočet 1531.

Sbírka E. Fiala. Velikost: 26 mm. Vyobr. Tab. XVI č. 5.

č. 5. Ochrana proti morové ráně (morový tolar) 1531. Líc: WIE · MOSES · DIE · SCHLANG · ERHOHET · SO · MVSTE · CHRISTVS AVCH · ERHOHET · WERDEN · Měděný had, okolo něhož více postav. Mezi postavami letopočet 1533 a dole DE.

Rub: CHRISTVS · IST · IN · DIE WELT · KVMME · DAS · ER · DIE · SVNDER · SELIG · MACHTE · Ukřížovaný Kristus, okolo něhož více postav. U paty kříže značka DE a doleji letopočet 1533 C. kab. mincí ve Vídni. Velikost 45 mm. Vyobr. Tab. XVI č. 4.

č. 6. Medaile na Kurfiršta Fridricha Moudrého 1532.

- Líc: FRID + ELECT + VINDEX + EVANGELC RE + LIBERTA *** Poprsí s čepicí. s leva, za ním v poli CE.
- Rub: *MORTVVS · EST · ANNO · DOMINI · M · D · XXV. Ve věnci štít s meči, nad ním: · 1532 · V poli v pravo G (= značka ryjce dosud nezjištěného).
- Průměr 34 mm, váha 28 gr. Katalog Erbstein č. 247.
- č. 7. Medaile z r. 1533. Líc: · ABRAHAM · PATER · CREDENTIVM · GENE · XXII. Obětování Izáka. Pod kamenem 1 - 533 v levo u křoví CE
- Rub: týž jako u č. 4.
- Průměr 28 mm. (Aukce Merzbacher 1900 č. 238).
- č. 8. Med. Petro Pavelská. Líc: PAVLO · GREDITV · EST · EVANG · PPVTII · ET · PATRO · CIRCVCISIONIS ✕+✕ Ve vinutém kruhovém obvodu poprsí sv. Petra a Pavla se str. p. podle sebe. Při p. rameni sv. Pavla značka CE.
- Rub: ET · LOQVEBANTVR · SERMONEM · DEI · CV · FIDVCIA ✕ ACTO · 4 · ✕. Ve vinutém kruhovém obvodu trůní velekněz na trůnu a rozmlouvá se čtyřmi před ním stojícími osobami. Za trůnem značka CE.
- Sbírka st. kab. v Berlíně. Velikost 43·5 mm. Vyob. Tab. XVI. č. 3.
- č. 9. Medaile z r. 1533. Líc: jako u č. 8 s dvojpopsím.
- Rub: NEGATIO PETRI + ET + · CONVERSIO · + · PAVLI · + · Malý chrámek, v němž dvě postavy, na pilíři kohout; před chrámem žena a sv. Petr. Za ním znázorněn pád Šavla s koněm. V úseči +ACT + IX + / 1533 G. (snad značka medailéra dosud nezjištěného).
- Průměr 44 mm. (Aukce Merzbacher 1900 č. 237).
- č. 10. Med. na Štěpána Šlika (kombinovaná. Líc: jako rub č. 1.
- Rub: POMI · MORSVS · PERDIT · MANDV · SANGVIS · CHRISTI · SALVA. Adam a Eva pod stromem poznání v ráji — blíže Evy čáp, blíže Adama zajíc s dlouhýma ušima.
- Velikost 34 mm. Miltner 413
- č. 11. Med. na Štěpána a Vavřince Šlika 1533. Líc: HER STEIF FAN SLICK GRAF · ZV · BA SSAN. Bassanský štítek, mezi jednotlivými slovy ratolístky. Poprsí se str. levé v klobouce a plášti, po stranách 1 · 5 · 33 a značka CE.
- Rub: HER · LORENTZ · SCHLICK · GRAF · ZV · BASSAN. Bassanský štítek. Poprsí se str. l. v kožiše s hladce sčesaným na čele rovně zastřiženým vlasem; v pravo 1 · 5 v levo · 33 · a značka CE.
- Fiala Donebauer 3739. Miltner 424. Velikost 38·5 mm. Váha 15·05 g
- č. 12. Med. na Vavřince Šlika a Kateřinu Šlikovou 1534. Líc: LAVRENTIVS růžice SCHLICK růžice COMES růžice KATHARINA růžice CONIVNX růžice D růžice. Obou poprsí vedle sebe se str. levé. Rub: jak při čísle předešlém.
- Fiala-Donebauer 3742. Miltner 425.
- č. 13. Med. na Vavřince a Kateřinu Šlikovi a Jana Bedřicha Saského se Sibyllou Saskou na návštěvě v Gottesgabě 1534. Líc: IOANNES ☉ FRIDERICVS ☉ ELECTOR ☉ SIBILLA ☉ CONIVNX ☉ D. V kroužku perličkovaném poprsí Jana Bedřicha vév. Saského a manželky jeho Sibylly podle sebe se str. pravé mezi letopočtem 15 34. U ramene Sibylly značka CE.

Rub : LAVRENTIVS ☉ SCHLICK ☉ COMES ☉ KATHARINA ☉ CONIVNX ☉ D. V kroužku perličkovaném poprsí se str. l. Vavřince a Kateřiny ze Šliků mezi letopočtem 15 34. Na okrajku hustý věnec. Saxonia numismat. Miltner 427. Velikost 385 mm. Tab. VI. č. 81.

č. 14. Med. na Štěpána Šlika a Vavřince Šlika spolu s Kateřinou Šlikovnou 1534. Líc: HERSTEIFFAN SCHLICK GRAF ZV BAS-SAN. Poprsí v širokém klobouce se str. pravé, dole 1 · 5 · 26 · DE · 35
Rub: LAVRENTIVS SCHLICK COMES KATHARINA CONIVNX
Poprsí Vavřince a Kateřiny vedle sebe se str. l. při stranách 15 34; dole pod poprsíma DE.

Miltner 428. Velikost 42·5.

č. 15. Med. na návštěvu kurfirsta Jana Bedřicha u Vavřince a Kateřiny Šlikových v Jáchymově 1534. Líc: IOANNES růžice FRIDERICVS růžice ELECTOR růžice SIBILLA růžice CONIVNX D obou poprsí vedle sebe se str. pravé. Po stranách 15 34 v levo dole značka DE.

Rub: jako na med. Vavřince a Kateřiny Šlikových:

Miltner 430.

Fiala-Doneb. 3743.

č. 16. Líc: Poprsí kurfirsta Jana Bedřicha. Rub: Poprsí Alexandra Velkého. Letopočet 1537 a značka DE.

č. 17. Med. na upálení Mistra Jana Husa. Líc: SANCTVS · IO-ANNES · HVS · MARTYR · CHRISTI · COBSVTVS · CONSTAN† V kruhu poprsí M. J. Husa se str. l. dole I+I při rameni DE.

Rub: GRATIOSA · MORS · SANCTORVM · IN · CONSPECTV · DOMINI
V kruhu perličkovaném upálení Husa. V levó nad plameny hranice DE.
Velikost 35 mm. Miltner 148.

č. 18. Táž medaile beze značek.

č. 19. Medaile z r. 1538, Líc: FERDINANDVS · ROMA · HVNGA · BOHE REX · Korunované poprsí mezi 15—38. Na straně značka DE.
Rub: ANNA + REGIA + CONIVNX + FERDINANDI · · Kor. poprsí královny mezi 15-38.

Killian : 1582.

Markl : 2105.

č. 20. Medaile z roku 1548. Líc: FERDINANDVS · D · G · RO · HVNGA · BO · REX · ARCHIDVX · AVST · Z · Poprsí Ferd. I. v brni se leva, po stranách 1 · 5 · —30 ☰

Rub: MAXIMILIANVS · D · G · ARCHIDVX · AVSTRIÆ · ÆTAT · SVÈ · ZO. Pop. Max. II. v kabátci, s řetězem zlatého rouna kol krku; na úseči ramene : 1548.

Průměr 28 mm.

Markl : 2112 Doneb · Fiala : 1021.

Pozn. Markl pod č. 2112 a popisuje podobnou medaili, která nese v lici ani letopočet ani značku. Viz Széchényi t. 19. č. 14. Podobná medaile 31 mm. Markl : 2113 Killian : 1585.

č. 21. Medaile téhož rázu, ale v poli vedle poprsí vyryt letopočet 15.—50 na obou stranách. Vyob. Tab. XVII. č. 10.

č. 22. Táž medaile u Lanny č. 688 s rytým letopočtem 15—53.

č. 23. Ferdinand I. a Maximilian II. Med. z r. 1549. Líc: FERDINAND · D · G · RO · HVNG · BO · REX · ARCHIDVX · AVS · 1549 · V dvojitém perličk. kroužku poprsí se str. levé v brnění, řád zlatého rouna kolem šíje položený. Při stranách poprsí · 1 · 5 —49.
Rub: MAXIMI · D · G · REX · BOHE · ET · ARCHIDVX · AVSTRIÆ ·

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

TA · SV. V dvojitém perličkovaném kroužku poprsí arcivévody Maximiliana se str. levé; při stranách · 1 · 5 · 49. Pod ramenem · 1 = 21 rok věku Maximilianova.

růměr 44 mm.

Markl 2114.

Pozn.: Tato medaile ražena byla na zvolení Maximiliána za krále českého. Tomu nasvědčuje také opis, v němž jest již titul REX · BOHE · který na předchozích medailích schází.

č. 24. Medaile z r. 1550. Líc: FERDINANDVS · D · G · ROMANO⁸ · HVNGA · BOHEM · REX · ARCHIDVX · AVSTRI · 1550 · Pop. v brnění, e zl. rounem. s leva.

tub: MAXIMILIANVS + DG + REX + BOHEMMINI · ET + ARCHIDVX · AVSTRI · ETA · SVA + ZZ + Pop. v kabátci. se zl. rounem, s leva. růměr 40 mm. Markl: 2115. Vyob. Tab. XVII. č. 9.

č. 25. Velká medaile z r. 1550. Líc: PROGENIES DIVVM QVINTVS SIC CAROLVS ILLE IMPERII CAESAR LVMINA AET SVAE L. Poprsí císaře Karla V. s prava, v brnění, s řádem zlatého rouna.

tub: FERDINANDVS D G ROMANOR HVNGARI BOEMINI INFANS, HSPA ARC AVS REX 1550. Poprsí krále Ferdinanda I. s prava, témže ústroji.

růměr 57 mm.

Markl · 1984.

č. 26. Velká medaile bez letopočtu (1550) Líc: * PROGENIES DIVVM QVINTVS SIC CAROLVS ILLE IMPERII CAESAR LVMINA ET VRA. Poprsí císaře Karla V. v ozdobném brnění, s řádem zl. rouna, prava; v pozadí na podstavcích klečící nazí hošící, jednou rukou objímající sloup, druhou držící štít s orlicí a habsburs. břevnem.

tub: * FERDINANDVS DG ROMA HVNGA BOEMINI INFANS HSPANIAR ARCHIDVX AVST REX. Poprsí krále Ferdinanda I s leva, še ve stejné úpravě jako v líci, jen s tím rozdílem, že první hošík rží štít s českým lvem, druhý pak s habsburs. břevnem.

růměr 58 mm.

Markl: 1983. Lanna: 646.

č. 27. Hanuše Weiczlmana peníz početní 1541. Lic: HANS · VEICZLMAN · MVNCZMASTER. Štít helmou s paprnochy krytý, řížem na čtyři pole dělený, uprostřed velká pěttilistá růžice. Po stranách helmy 1 · 5 · 41.

tub: ALLE + DING + HAT + EIN + END + Přesejpací hodiny při stranách · 15 41 · Sbirka: E Fiala.

č. 28 Hanuše Weiczlmana peníz početní. Líc: WEIBER · LIST ·
VBER · TRIFT · LEBN · STERCK. Samson trhá tlamou lva. Dole mezi
přední a zadní tlapou lva značka DE.

Rub: · RECHTS · RECHT · IST · WAGRECHT · . Okřídlená sprave-
dnost stojící na podstavci drží v pravici meč, v levici váhy.

Groš početní.

Sbírka: E. Fiala.

č. 29. Hanuše Weiczlmana peníz početní. Líc: Zápas Samsona se
lvem dole značka DE jak při čísle 28.

Rub: FERDINAMDVS PRIMVS DEI · GRACI± (značka Utze Gebharta)
v druhém obvodu REX · BOEMIE · M · D · XXVII v kroužku perličko-
vaném koruna. (Opis a vyobrazení jak na Jáchymovských nových
groších z let 1527—1528)

č. 30. Zellera z Puchberka groš početní z r. 1549 se značkou
DE, v líci při znaku. Rub: korunovaná přílba Líc: MATHIAS ·
ZELLER · A · PVCHBERG · DE · 1549: . V kroužku znak o 4 polích
v 1. a 4. tři růžice, v 2. a 3. rozpoltném půlný orel a 2 břevna se-
šikmená.

Rub: ROM · HVNG · BO · REG · MTIS CON ET SECR (Romanorum
Hungariae, Bohemiae Regiae Majestatis Consiliarius et secretarius).
Ražební kolek ve Vídeňské mincovně.

Sbírka: E. Fiala.

Velikost: 27 mm.

Váha: 3·9 g.

Eduard Fiala:

Poznámky k nálezu Sitnickému

(blíže hradu Choustníku).

V měsíci březnu r. 1923 uhozeno při lámání skal, blíže hradu
Choustníku situovaných, na dosti značný nález starých mincí (denárů)
pozoruhodného období — Boleslavů!

Mince ty v malé sluji umístěné, uloženy byly v hliněné nádobě
tvaru nálevkovitého (starého „sostlu“). 10¹/₂ cm široké, 13 cm vysoké a
17¹/₂ cm dlouhé, dna kruhového, 8³/₄ cm širokého.

Co se objeveného zde množství denárů týká, poukazováno původ-
ně ku 381 kusům, skutečně objeveno bylo ale ještě plus 11 kusů
a 42 kusů a 2 kusy a snad více; nález ten byl patrně dosti rozsá-
hlý však jen po stránce jeho množství, ne však výběru typů. Celkem
zastoupeno tu bylo českých denárů 27 typů, z nichž 5 typů čteněji
(Denáry T. II. č. 9, T. II. č. 10, T. II. č. 7, T. II. č. 18) a jeden typ
méně známý, v Česku denárech nevyobrazený, který v líci ve třech
úhlech nese po bakulce, ve čtvrtém jakýsi poražený křížek dosti drob-
nému ražebnímu kladívku se podobající (asi 65 kusů). Dále 22 typů
skrovně zastoupených, z nichž ve třech typech 4 denáry Jaromíra a 1
Bezpremovi přikládány.

Konečně uloženo tu též něco málo denárů cizích — Bavorského
původu, typů, jaké v našich nejstarších nálezech denárových zpra-
vidla se objevují.

Denáry, které tuto dále podrobněji popisují, nejsou větším dílem
žádnou vzácností, jsou skorem vesměs povědomé a hlavně v mém
díle „České denáry“ buď vyobrazené nebo dosti podrobně popsáné.

Třídít se dají na několik patrných skupin, tak onu, typu mečového, již uvykli jsme dle všech okolností pozorovati za typ našich denárů nejstarší, jaké přinesl nám již kdysi ve větším množství nález „Nový dvůr“, pak onu, typu bavorského téhož nálezu, dále denáry typu anglosaského, jaké četně přinesl hlavně nález byrczský asi okolo roku 1000 zakopaný a konečně jeden denár typu nového, na který jako na denár typu „carolinského“ nazíráti musíme (byl jen skrovně v sitnickém nálezu zastoupen a dosud z jiných nálezů znám nebyl). A několik denárů (4 k.) nesoucích jiné uspořádání v lícím kříži (*). Také jisté denáry (č. II. 7 a II. 21) mají svoji charakteristiku, která zasluhuje povšimnutí a náležitěho posouzení.

Při určování poukazují ku známým vyobrazením a popisům, abych tak ušetřil vyobrazení věcí známých i činím tu pozorna hlavně na mé dílo „České denáry“ a jeho tabulky I. až VI.

Denáry typu mečového jsou v tomto nálezu zastoupeny jen skrovně i patrně z toho, že do tak rané doby nález ten svým obsahem jen výmínečně zasahoval.

1. líc: dva meče — rub: meč a kříž. Tab. I. č. 1. Kusů 1.

2. líc: meč a kovadlinka — rub: kaplice, pod ní písmeno \exists . Tab. I. č. 15. Kusů 1.

3. líc: široká plocha ruky — rub: kaplice nad 2 stupni. Tab. II. č. 7. Kusů 44.

4. kaplice, pod ní GOL. (Got.) téhož uspořádání jako při menším denáru Biagotty — rub: táž ruka j. d. při denáru. Tab. II. č. 7. Kusů 1.

5. líc: střela uprostřed obloučků — rub: kaplice, pod ní čtyři OOOO. Tab. II. č. 21. Kusů 4.

Z denárů typu bavorského (s kaplicí čili lomenicí chrámovou).

6. líc: křížek, v úhlech po bakulce — rub: j. d. kaplice, pod ní čtyři OOOO. Tab. II. č. 20. Kusů 1.

7. líc: stejnor. křížek, v úhlech po bakulce — rub: PRAGA \dagger O. Tab. II. č. 10. Kusů 27.

8. líc: v stejnoramenném křížku v úhlech po bakulce — rub: kaplice, pod ní W. T. II. č. 8. Kusů 5.

9. líc: v stejnoram. křížku v úhlech: kroužek, kroužek, tři hřeby a bakulka — rub: kaplice, pod ní $\text{O} \text{NO}$. T. II. č. 12. Kusů 2.

10. líc: křížek j. d. toliko ve třech úhlech po bakulce, ve čtvrtém tři hřeby — rub: kaplice, pod ní N. T. II. č. 17. Kusů 7.

11. líc: křížek, v jehož dvou úhlech po třech hřebech — rub: nejasný. Kusů 4.

12. líc: křížek, v jehož uhlech bakulka, tři hřeby, bakulka a tři hřeby — rub: kaplice, pod ní \cdot NO. T. II. č. 14.

13. líc: \dagger BOLEZLAADA v kříži stejnoramenném tři bakulky a zvláštní křížkovitá značka — rub: VI S AGRAD \dagger (Visagrad?) kaplice, pod ní V.V.

14. líc: BOLEZLVADA stejnor. kříž, v němž tři bakulky a značně kladívku podobná značka — rub: VI S AGRAD \dagger

15. líc: \dagger BOLČZLVA O \dagger stejnor. kříž, v jehož třech úhlech po kroužku, ve čtvrtém kulička — rub: pod kaplicí ONO. T. II. č. 9. Kusů 284.

16. líc: stejnoram. kříž, v jehož třech úhlech po kuličce, ve čtvrtém kroužek — rub: PRAGA CIV kaplice, pod touto VW. T. II. č. 18. Kusů 123.

Typu Carolingů:

17. líc: БОЛЕЗГАА DIX stejnoram. kříž, v úhlech: 1. 3, a 4. úhlu po bakulce, ve 2. ☉. — rub: vysoká kaplice, při stranách 9N+NG. Typ nápadný francouzskému oběživu (carolingů) tohoto období dosti příbuzný (srov. Serure č. 397).

Denáry typu Ethelredova:

18. líc: ruka mezi písmenama ω a $\bar{\Lambda}$ — rub: poprsí se str. l. před prsama kříž. T. III. č. 24. Kusů 2.

19. líc: ruka mezi písmenama O a ω — rub: БОЛЕЗАВ kříž, ve třech úhlech po bakulce, ve čtvrtém tři obloukem spojené hřeby. T. III. č. 8. Kusů 16.

20. líc: ruka mezi písmenama O a I — rub: jako dříve. T. III. č. 5. Kusů 1.

21. líc: ruka mezi písmenama I a O — rub: jako dříve. T. III. č. 9. Kusů 1.

22. líc: ruka mezi I a δ — rub: kříž j. d. Popis „Denáry“ č. 196.

23. líc: ruka, vedle v poli křížek — rub: kříž stejnoramenný v úhlech 2 kroužky, 3 hřeby a 3 bakulky. Vyob. T. III. č. 2.

Bez přem, bratr nebo syn Boleslava Chrabrého. Denáry jemu přiřkládané, denárům typu Boleslava Chrabrého, tedy ražbám typu Děvinského podobné; jsou vzácné a byly až dosud nalezeny jako příměs náleží Polských (Jaročinského, Berežského) jen jednotlivě a sice ve dvou velikostech, jednou větší (T. II. č. 26), které nesou čisté opisy: líc: ODDO — rub: PRAGACIVITIO tedy praga civit O (asi omeric V jako na denáru T. II. č. 26) a druhé menší, korumpované, ku kterým druhým řadí se též tento denár Šitnický (Fiala T. II. č. 27).

Kresba těchto denárů hlavně ona větších (T. II. č. 26) rovná se jak svou typičností, tak kresbou rubu denáru Boleslava II T. II. č. 10. okolo r. 999 asi vybitému.

24. líc: OOVX · XV · OΛ \clubsuit v obvodku perličkovaném hlava vpřed obrácená, s helmicí drobně žebrovanou jak na denáru T. V. č. 12. neb 25 Boleslava Chrabrého neb Jaromíra i Oldřicha. T. VII. č. 5. . 7, i Břetislava T. VII. č. 17.

Jaromír, syn Boleslava II. a Emmy Burgundské panuje od ledna do února 1003, od 6. září 1004 do 11. dubna 1012, a spolu s Břetislavem I. 1033—1034.

25. líc i rub: nejasné, špatně udržené podobné vyobr. T. V. č. 27, 28. Kusů 1.

26. líc: IABOWOHA stejnoram křížek s kroužkem ve středu — rub: †IPRMOPMR stejnor. široký křížek s kroužkem ve středu T. VI. č. 7. Kusů 1.

27. líc: IAROMIBDV * křížek stejnor. bakulkama okončený — rub: IAROMOEISTVMCA † poprsí se str. p. se září kolem hlavy ruce k modlitbě zdvižené. T. VI. č. 21. Kusů 2.

Šitnické denáry mají tu výhodu, že jsou většinou dobře zachované a nesou pak plnou váhu (1 gr. | 10 kusů 10.50 gr), jak jsem

již dříve připomenul, skupinovou typičnost, dle které lze je snadno přesněji třídit.

Anglosaský typ zastoupen tu skrovněji, tak že zdá se, že v době zakopání nálezu již v plném oběhu tento mince typ nestál a že četně zastoupené typy jež Boleslavu II. přikládáme, spíše Boleslavu III přínáležeti by mohly, kterému náhledu ale zase přílišná četnost z tohoto a různých podobných nálezů povědomá brání. Naproti tomu větší opotřebenost ražeb anglosaského typu poukazuje patrně na cirkulaci v době starší. Doba zakopání nálezu Sitnického spadá jak patrně v dobu, kdy již u nás raženy ony, dosti pozdní denáry Jaromírovy, jak v nálezu ač poskrovnu, přece jen určitě, opisy zjištěné, se objevily.

Jsou typu zcela jiného než n. p. ony z nálezu chráňfanského, naopak soudě dle 2 typů v Sitniku nalezených hodně později ražené. Jak se tyto denáry dostaly mezi rozhodně starší Boleslavovy, těžko tu bez dalších určitých dokladů něco pozitivního proslavit — snad že jest nám zde činiti s další ještě mincovnou, než Pražskou a Vyšehradskou n. p. Plzeňskou, která v době po prvním odstoupení Boleslava III. od vlády, snad jinak razila.

Vláda Jaromírova byla, jak z historie patrně, hodně neustálená možno dost, že vláda jeho byla ještě vícekrátě přerušovaná než jak dějiny vypravují a že při takové příležitosti vznikaly a pracovaly tu nám dnes málo povědomé mincovny další.

Dr. Viktor Katz:

Krejcar v českých mincovnách.

Krejcarem zove se původně malá stříbrná mince, již dostalo se tohoto jména od kříže na ní zobrazeného (Kreuz) a jež ražena byla již ve 13. století v Tyrolích.

U nás zaveden byl krejcar mincovním řádem, jenž k několikere žádosti stavů vydán byl v Praze dne 1. srpna 1561 Ferdinandem I. pro země koruny české¹⁾, a v němž se praví v bodě šestém²⁾:

„Mají také dělání býti grošíkové, totiž šedesát za zlatý a ten každý má platiti jeden krejcar a bude jich vcházeti na hřivnu kolínské váhy³⁾ dvě stě čtyřiceti půl čtvrtá, a fejnu stříbra držeti šest lotův čtyři greny. A tak z hřivny fejnu se namincuje deset zlatých, dvaceti šest krejcaruov a sedmý díl jednoho krejcaru. Těch krejcaruov na pražskou váhu vcházeti bude dvě stě šedesáte a půl čtvrtá kusuov a z pražské hřivny stříbra⁴⁾ přijde čtyři kopy, padesáte grošuov, čtyři peníze české, nebo devět kop, čtyřiceti jeden groš, jeden peníz malý. Taková mince pro říši slouti a jmenována býti má krejcarové“.

¹⁾ Týž řád vydán byl pro říši ediktem vydaným v Augšpurku 19. srpna 1559 a pro dědičné země rakouské ve Vídni dne 1. srpna 1560.

²⁾ Vytiskl v Praze Jirí Melantrich z Aventinu. Otištěn je u Čermáka — Skrbka: Mince království českého str. 18.

³⁾ 233·8555 gm.

⁴⁾ 253·172 gm.

Dále se praví:

„Jakým pak způsobem nadepsaná mince v své širokosti, velikosti a okrouhlosti, s jakým rázem a okolním textem dělány a přegovány býti mají, to se z zadu při konci a závěrku tohoto našeho rozepsání a mandátu najde a ukáže“. (Připojena jsou vyobrazení mincí).

Český krejcar z doby Ferdinand a I., tak jak v mincovním řadě z r. 1651 je vyobrazen, vyobrazuje též Voigt ve svém 3. díle „Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Münzen“ z r. 1774 pod čís. 29. Od Voigta převzal vyobrazení Markl (č. 1079), a na Markla odvolává se též Dr. Miller z Aichholzu ve svém díle „Oesterreichische Münzprägungen 1519—1918“, jenž na straně 5 přiděluje krejcar tento pražské mincovně.

Krejcar tento však v žádné sbírce jsem nezjistil a mám tudíž za to, že ku ražbě krejcarů za Ferdinanda I. v českých mincovnách buď vůbec nedošlo, nebo že byly raženy jen na zkoušku v nepatrném počtu.

Krejcar tento je dle vyobrazení bez letopočtu, má na líci korunovaného dvojhavlého orla a na prsou državu, v jejíž oddělené dolejší polovici je číslice I.

Opis: FERDINANDI · IM · AVG · P · F · DECRETO.

Na rubu je kříž stejnoramenný s rameny ku konci rozšířenými a až ku vnitřnímu obvodu sahajícími, jehož úhly protíná slabší kříž s kratšími rameny. Uprostřed je korunovaný štítek s českým lvem.

Opis: FER · D · G · ROM · IMP · S · AVG · GER · H · B · R :

Čermák popisuje ve svém díle „Mince království českého“ jednostranný český krejcar (průměru 17 mm), mající kříž dělový s kosmo podloženým křížkem stejnoramenným, uprostřed ve štítku českého lva.

Opis: FERD · D · G · RO · IMP · S · AVG · GER · H · B · R :

Bohužel neudává, kde krejcar tento viděl a nevyobrazuje jej. Patrně jde o jednostranný odrazek výše popsaného krejcaru předepsaného mincovním řádem.

Po zavedení krejcarové měny byly mnohé nevole se stavy českými, jež stěžovali si stále do toho, že cizinci navezli do země mnoho „zlé mince“, za dobrou ji vyměňují a dobrou vyvázejí ze země. Čeští stavové žádají proto Maximiliana II. v jednání českého sněmu ze dne 28. ledna 1573, aby upustil od ražení 60, 30, 10, 2 kr a krejcarů a dal raziti opět „groše tolské podle zrna a stříže císaře Ferdinanda J. M. slavné paměti“. Této žádosti Maximilian II. vyhověl dne 17. března 1573 tím, že zastavil ražbu říšských zlatých.

Z doby vlády Maximiliana II. máme několik druhů a ročníků krejcarů, jež však v literatuře numismatické nejsou dosud popsány nebo jsou chybně zařaděny. Popisují je proto podrobněji:

Jsou to tyto druhy:

Mincovna Praha: mincmistr Harder (značka: gryťová hlava):

Krejcar z roku 1570: Líc: kříž stejnoramenný, ramena na konci rozeklaná sahající až ku vnitřnímu obvodu. Úhly tohoto kříže protíná kosmo jiný kříž s kratšími na konci rozeklanými rameny. Uprostřed nekorunovaný štítek se lvem.

Opis: (Růžice) MAX · II · D · GR (štítek s gryťovou hlavou)
I · S · A · H · B · R

Rub: korunovaný dvojhlavý orel, na prsou državu, v jejíž od-
dělené dolejší části I.

Opis: ARC · DV · A · DV · B · MA · 70.

Průměr 16 mm.

Váha 92 cgr.

Tab. XVII, č. 1.

Krejcar z r. 1571: Líc: korunovaný dvojhlavý orel, v dr-
žavě na prsou I.

Opis: MAX · II · D · G · R (štítek s gryf. hlavou) S · A · G · H · B · RE.

Rub: Ramena kříže na konci rozeklaná sahají až ku vnějšímu
obvodku, ramena protínajícího kříže menšího, taktéž na konci roz-
dvojená sahají ku obvodku vnitřnímu. Uprostřed korunovaný štítek
se lvem. V úhlech mezi rameny menšího kříže a kolmým ramenem
kříže většího letopočet rozdělený v jednotlivé číslice.

Opis rozděluje větší kříž na čtyři oddíly:

ARC · | DV · A · | DV · B · | MA · M.

Průměr 17 mm.

Průměrná váha 65 cgr.

Krejcar z roku 1572 podobá se úplně krejcaru z roku
1571, ale má v lici B · REX, v rubu DV · B : a letopočet 1572.

Průměr 17 mm.

Průměrná váha 65 cgr.

Tab. XVII, č. 2.

Mincovna Budějovice: mincmistr Gebhart.

Krejcar z r. 1570: Jako pražský z téhož roku, leč ve
štítku v opise značka Gebhartova „velká lví hlava“.

V rubu zní opis: ARC · DV · A · DV · B · MA · MO · 70.

Průměr 16 mm.

Váha průměrně 85 cgr.

Tab. XVII, č. 6.

Krejcar z r. 1570 bez značky: Líc jako rub pražského
krejcaru z r. 1571. Opis rozděluje kříž na čtyři díly:

| MAX | II · D · G | R · S · A | G · H · R (chybí I (imperator).

Rub: jako rub předcházejícího krejcaru z r. 1570, s opisem:
ARC · DV · A · DV · B · MA · MO · 70 nebo též M · M · 70.

Průměr 15½ mm.

Váha 82 cgr.

Tab. XVII, č. 5.

Krejcar z r. 1571: Jako pražský krejcar z roku 1571, leč
ve štítku v opise na lici jest značka „velká lví hlava“.

Průměr 17 mm, váha 76 cgr.

Krejcar z roku 1572 podobá se úplně krejcaru z r. 1571.

Opis v lici: MAX · II · D · G · R (značka) I · S · A · G · H · B · REX

Rub: ARC : | DV · A · | DV · B | MA · M

Průměr 17 mm, váha 68 cgr.

Mincovna Jáchymov: mincmistr Geitzköfler (bez značky):

Krejcar z r. 1570: Líc kříž stejnoramenný, ramena rovná,
ku konci sesílená, rovně ukončená, sahající ku vnitřnímu obvodku.
Úhly protíná jiný kříž stejný s kratšími rameny. Uprostřed korunovaný
štítek se lvem.

Opis: (Růžice) MAXI°II°D°G°R°I°S°A°G°H°B°RE.

Rub: jako výše u pražského krejcaru z r. 1570.

Opis: ARC · DVA · DV · B · MA · MO · 70.

Průměr 15½ mm.

Váha průměrná 87 cgr.

Tab. XVII, č. 3.

Krejcar bez letopočtu: Líc jako jáchymovský krejcar
z r. 1570.

Opis: (Růžice) MAXI°II°D°G°R°I°S°A°G°H°B°RE.

Rub: °ARC°DVX°AVS°DVX°B°MA°MO° (jiný variant DVX°AVX°

Sic! DVX. . . .).

Průměr 17 mm. Průměrná váha 95 cgr. Tab. XVII. č. 4.

U všech těchto krejcarů je více variantů v opisech.

Krejcar uvedený v popise sbírky Donebauerovy pod č. 1341 a zařazený do Jáchymova Ed. Fiala v popise sbírky Windischgrätzové označuje sám za mylně určený a přeařazuje do mincovny budějovické.

Krejcar bez letopočtu, přidělený dle typu a rozdělovacích značek (kroužku) mincovně jáchymovské, přiděluje Dr. Miller na str. 48 mylně mincovně pražské.

Je zajímavým úkazem, že v kutnohorské mincovně za Maxmiliána II. nerazily se krejcarry.

Zrušením ražby říšských zlatých a jich dílů mizí krejcar z českých mincoven až do roku 1619, kdy direktori ujavše se vlády vyzvali úředníky mince horské a pražské, aby radili se o tom, jak by měla být mince změněna nejen u vnějšku, nýbrž aby byla zemi k užitku. Z porad těchto vyšlo snesení, že místo bílých a malých grošů vybijeti se má jiná mince, jako 24níky, 12níky, 3 kr, krejcarry, bílé a malé peníze, tak aby pražská hřivna zmincována byla na 17 kop 35 krejcarů.

Ohledně krejcarů se zde praví: „Nově nařízené krejcarry půjdou na Pražskou hřivnu 302 kusy jakosti 5lotové; vydá se hřivna ryzí v 17 kopách 32 kr. a 2 penězích.⁵⁾“

Mincovní řád stavů českých vydaný v Praze dne 28. června 1619 nařizuje ražbu těchto mincí, stanoví však, že krejcarů jde na Pražskou hřivnu 388 kusů, jakosti 5lotové.⁶⁾

Mincovně jáchymovské dostalo se zvláštní instrukce ze dne 15. srpna 1619, v níž se praví, že má krejcar být jakosti 5lotové a že jich má být raženo z Erfurtské hřivny⁷⁾ 360 kusů. Ale již 8. října 1619 dostávají mincmistři jáchymovští novou instrukci, v níž zhoršuje se jakost mince a v níž o tříkrejcarech, k r e j c a r e c h, bílých a malých haléřích se praví, že jich nemá být mnoho raženo a že z každé hřivny má se jich raziti více o 3 kopy a 30 grošů.

Známe jen krejcar Českých stavů z mincovny kutnohorské, mincmistra Hölzla:

Má na líci v obvodku českou korunu, pod ní 1619, opis: MONE · REG · BOHEMI (hvězda v obvodku).

Rub: korunovaný český lev se strany pravé v obvodku: Opis: (Růžice): IN DEO FOR (T) TITVDO

Průměr 15 mm, váha 55–60 cgr.

(Na jiných variantech je lev se strany levé).

Bitva na Bílé hoře a po ní nastalý úpadek v mincích změnil i vzhled krejcaru.

Z doby dlouhé mince za vlády Ferdinanda II. známe jediný druh krejcarů, jenž přiděluje se do mincovny jáchymovské, jež bych však spíše, tak jak činí to Dr. Miller, přidělil do Kutné Hory.

Má na líci v obvodku českého lva se strany levé a opis: FERD ·

⁵⁾ Čermák str. 145.

⁶⁾ Fiala: Die Münzungen des ständischen Direktoriums etc.

⁷⁾ 234·95 gr.

1

2

3

4

5

· D · G : R · B 1622, na rubu je korunovaný dvojhlavý orl bez
isu, s velkou državou na prsou, jejíž kříž vyniká mezi krky orla;
dolejší části rozpůlené državy číslice I.

Průměr 14 mm, váha 70 cgr.

Se zavedením mince lepšího zrna mění se opětně ráz krejcaru.

První krejcar z této doby pochází od mincmistra Hölzla z kutno-
orské mincovny a má

v líci v hladkém obvodku korunovaného dvouhlavého orla, jehož
brunka dosahuje až k okraji mince, nesoucího na prsou štítek
číslicí I.

Opis zní: FERDI · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R.

Rub: V obvodku korunovaný lev se strany levé s opisem
RCH · AV · DVX (hvězdička v obvodku nebo bez obvodku) BV ·
· M · 624 nebo 625.

Průměr 15 $\frac{1}{2}$ mm, průměrná váha 90 cgr.

Týmž typem razí Hölzl ještě v r. 1627 s opisem v líci

ERD · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX a

v rubu: *ARCHID · A · DV (hvězda) BV · M · M · 1627.

Průměr 17 mm, váha 70 cgr.

Jak mnoho se těchto krejcarů razilo; vysvitá z účtů, dle nichž
vbito bylo r. 1624 krejcarů (po 3 peněžích bílých a 6 peněžích
alých) za 78.461 zl. 44 kr. Minciři a pregeři dostávali od hřivny
nincovaných krejcarů 10 kr;

Řezač Jan Konrád Greutter dodal r. 1624 za Trinitatis 261 kusů
oků na krejcaru a půlkrejcaru, v kvartále Crusis 182 kolků na krej-
caru a v kvartále Luciae 129 kolků na krejcaru a půlkrejcaru. Dostal
1 kus po 20 kr.⁹⁾

Tento typ krejcaru objevuje se ještě v r. 1634 v mincovně jáchy-
ovské. Mincmistr Steinmüller razí zde tohoto roku krejcar typu výše
opsaného s dvojhlavým orlem na líci a korunovaným lvem na rubu,
jež místo značky hvězdy, je značka křídlo, před níž je tečka,
obvodku; ročník 1634.

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ mm, váha 80 cgr.

V katalogu sbírky stavebního rady Horského je pod čís. 1735
mincovny pražské uveden krejcar Suttnerův (značka noh) z r. 1624,
erý též pojal Dr. Miller do svého díla. Krejcar takový není mi však
ám a jde patrně o omyl redakce katalogu, jež nevěnovala asi drobné
inci dostatečné pozornosti.

Rokem 1627 zaveden byl nový typ krejcarů, jenž
lžel se zásadně až do doby, kdy přestalo se s ražbou krejcarů ze
řibra. Krejcar tento podobá se groši (tříkrejcaru). Na líci je poprsí
novníkovo, na rubu korunovaný dvojhlavý orl mající na prsou ve
řtku římskou číslici I.

Krejcaru tyto raženy byly v mincovně pražské za minc-
istra Huebmera:

Líc: poprsí panovníkovo se strany pravé.

Opis: FERDI · II · D · G · R · (půlměsíc s hvězdou) I · S · A ·
· H · B · REX. (Růžice).

⁹⁾ Čermák str. 217.

Rub: korunovaný dvojhlavý orel, jehož koruna dosahuje až k okraji mince. Na prsou štítek s číslicí I.

Opis: ARCH · AV · DV · BV · MA · M · 627 nebo 1627.

Průměr 16 mm, váha 77 cgr.

Za mincmistra Wolкера razí se v pražské mincovně krejčary téhož typu s letopočtem 637 a 1637, místo „půlměsíce s hvězdou“ je značka „ruka s hvězdou“.

Průměr 16 mm, váha 82 cgr.

V mincovně kutnohorské razí mincmistr Hözl krejčary téhož typu a letopočtem 1627 a 627 a na líci v opisu se značkou „hvězdou“ v obvodu.

Průměr 16 mm, váha 80 cgr.

Z 1 libry sázené raženo 220 krejcarů a 150 jich šlo na dukát.⁹⁾

Tento typ krejcarů přechází i na ražby Ferdinanda III.

Zásadní rozdíl ražeb těchto od oněch za Ferdinanda II. je ten, že označení hodnoty přeneseno do opisu pod poprsí na líci a na rubu na prsou orla je štítek s českým lvem.

V pražské mincovně vybíjí mincmistr Wolker krejčary v líci a) s neověněným poprsím s opisem:

FER · III · D · G · R · (I) IMPERA · S · A (Růžice),

na rubu dvojhlavý orel s českým štítkem na prsou s opisem:

G · H · BOHEM (značka „ruka s hvězdou“) IÆ REX 1638 a 1639.

Průměr 15½ mm, váha 90 cgr.

b) s ověněným poprsím: ročníky 1641, 1642 a 1653.

Průměr 15½—16½ mm, váha 90 cgr.

Zajímavý je krejcar křížený, mající na rubu kolek krejcaru Ferdinanda II. z roku 1637 a v líci poprsí Ferdinanda III. (viz Čermák str. 635).

Krejcarů bylo v Praze vybito:

Roku 1638	za 14 912 zl.	56 kr.,	upotřeb.	želez	svrchních	264 štoků	76
„ 1639	„ 1.623	„ 50	„	„	„	34	„ 8
„ 1641	„ 641	„ 33	„	„	„	29	„ 9
„ 1642	„ 542	„ 57	„	„	„	9	„ 9
„ 1653	„ ?	„	„	„	„	6	„ 4

V mincovně kutnohorské razil mincmistr Hackl též typ s ročníkem 1654.

Průměr 16 mm, váha 102 cgr.

V mincovně jáchymovské razil mincmistr Knobloch krejcar téhož typu (poprsí neověněné) s rokem 1640, 1641 a 1643; od mincmistra Kittnera uvádí Čermák krejcar s rokem 1651 a 1652.

Vybíjeno bylo od roku 1637 do roku 1672 z hřivny 310 krejcarů jakosti 5lotové.

Za vlády Leopolda I. rozeznáváme krejčary a zemské krejčary (s nápisem „Böhmische Landmüntz“); mimo to nutno již rozlišovati krejčary ražené a válcované od roku 1693. Všechny podržují typ s označením hodnoty buď římskou nebo arabskou jednotkou pod poprsím.

Známe z mincovny pražské krejcar mincmistra Margalíka: Líc: Ověněné poprsí se strany levé sahající nahoře až ku okraji

⁹⁾ Čermák str. 262.

míncě s opisem :

LEOP : D : G . R (I) IMPER · S A a v rubu G · H BOHEMI
(kotva v kroužku) Æ · REX · 1660 a 1663.

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ mm, váha 70 cgr.

Tab. XVII. č. 7.

Krejcar mincmistra Janinalliho téhož typu se štíhlejší hlavou
(jako na groších) a opisem :

Líc : LEOP · D · G · R · (I) IMPER · S · A Rub : G · H · BO-
HEMI (I) Æ · REX · 1673.

Průměr 16 mm, váha 75 cgr.

Tab. XVII. č. 8.

Roku 1670 vybito bylo krejcarů z 20 hřiven 8 lotů fejnu za
96 zl. 57 kr.¹⁰⁾ jichž dnes však neznáme.

Krejcar mincmistra Egerera je již válcovaný a opisem LEOPOL-
DVS : D : G : R (I) IMPER : S : A : v líci a GER : HVN : BO
(G · E ·) HEMIÆ · REX na rubu.

Po stranách koruny na rubu jsou letopočty 16|95¹¹⁾, 16|96, 16|98,
16|99, 17|00, 17|01, 17|03, 17|04, 17|05.

Průměr 17 mm, váha 87 cgr.

Z mincovny kutnohorské vyšly krejcarý dřívějšího typu
mincmistra Hackla ražené s ročníky 1559, 1660, 1661, 1663, 1664,
1665, 1666, 1667, válcované s r. 1671 a 1675. (Průměr 16 $\frac{1}{2}$ —17 mm,
váha 90 cgr) mincmistra Krahe ražené s ročníky 1680, 1681,
1683, 1684, 1686, 1687¹²⁾ 1689, 1690 a s užším poprsím nedosahu-
jícím nahoře až k okraji mince ročníky 16|91, 16|92, 16|93.

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ mm, váha průměr. 72 cgr.

Roku 1680 podali úředník mince Křištof Jakub Krahe a vardejn
Jan Karel Enderle výkaz o vybitých mincích v Hoře Kutné v letech
1671—1680.

Seznáváme z něho, že bylo vybito krejcarů :

r. 1671 z 1121 hř. 14 l za 5599 zl. 35 kr.

„ 1672 „ 157 „ 4 l „ 751 „ 26 „

„ 1680 „ 88 „ 13 l 2 kr. „ 439 „ 21 kr.¹³⁾

Od roku 1673 razilo se z hřivny 292 $\frac{1}{2}$ krejcarů jakosti čtyřlotové.

Další krejcarý z mincovny kutnohorské mincmistra Krahe jsou již
válcované a mají letopočty 16|94, 16|96, 16|97, 16|98, 16|99, 17|00
a 17|01.

Průměr 17 $\frac{1}{2}$ mm, váha 85 cgr.

Bylo zmincováno krejcarů :

r. 1696 za 1056 zl. 13 kr. r. 1698 za 1904 zl. 58 kr.

r. 1700 za 835 zl. 35 kr. a r. 1701 za 14.391 zl. 04 kr.¹⁴⁾

Za interregna byly v mincovně kutnohorské raženy krejcarý se
značkou K · M · ¹⁵⁾ typu předešlého s rokem 1702. (Průměr 17|18
mm, váha 92 cgr.) za mincmistra Wonsiedlera s rokem 17|02,
17|03, 17|04 a 17|05. (Průměr 17|18 mm, váha 102 cgr.)

¹⁰⁾ Čermák str. 438.

¹¹⁾ Rozdělení ročníku svislou čárkou značí, že letopočet rozdělen je po stranách koruny.

¹²⁾ Ročník 1686 a 1687 má též značku C · K.

¹³⁾ Čermák str. 420.

¹⁴⁾ viz Čermák str. 427, 428, 434.

¹⁵⁾ Kuttenger Münze.

V Jáchymově vybijel mincmistr Kittner krejcar se značkou „korunou“ v roce 1660.

Železo ku ražbě tohoto krejcaru zachovalo se ve sbírce želez vídeňské mincovny a je popsáno v popise želez této sbírky pod číslem 404¹⁵⁾.

Líc: poprsí s pravé strany ověňčené vavřínem a dlouhými splývajícími vlasy. Opis: LEOP · D · GR · (I) IMPER · S · A :

Rub: Dvojhavý orel s českým štítkem, opis: G · H · BOHEMI · (korunka) Æ · REX · 1660.

Zemské krejcarý¹⁵⁾ jsou válcované, téhož typu, různí se pouze opisem:

Pražská mincovna: mincmistr Egerer:

Líc: LEOPOLDVS · D · G · (I) R · I · S · A · G · H · B · REX.

Rub: BÖHMISCHE (G · E ·) LANDMÜNTZ · 16|95.

Průměr 17—17¹/₂ mm, váha 83 cgr.

Kutnohorská mincovna: mincmistr Krahe:

Líc: LEOPOLD₉ · D · G · R (I) IMP · S · A ·

Rub: BOEMISCHE (značka) LAND · MVNTZ · 16|95.

Průměr 16¹/₂—17¹/₂ mm, váha 90 cgr.

Krejcarý tyto raženy po prvé dle dekretu Král. České komory dne 30. června 1695 jakosti 1 lot 2 kv. a sice 281³/₄ kusů z vídeňské hřivny¹⁶⁾. R. 1695 bylo jich vybito v mincovně horské za 9334 zl. 42 kr.¹⁷⁾

Účelem jich bylo, aby jednak cizí špatné minci byl zabráněn přístup do země, jednak aby výtěžek z ražby plynul zemským pokladnám. Leopold I. seznal však záhy zhoubnou působnost této ražby a učinil jí již v srpnu r. 1695 přítrž. Zajímavým je, že byla krejcarům tímto dána podoba dobrých krejcarů, ježto „prý není třeba, aby obyčejný člověk znal jich vnitřní cenu“.¹⁸⁾

Za Josefa I. pokračuje ražba krejcarů týmž typem. Mincmistr Egerer razí v Praze s opisem

IOSEPHVS · D · G · RO (I) IMPER · S · A · v líci a

GER · HVN · BO (značka G · E) HEMIÆ · REX · 17|06 v rubu.

Průměr 17 mm, váha 75 cgr.

Kolký řezal Jan Jiří Ritter, jenž dostal za dva páry kolků na krejcarý 3 zl. Vybito bylo krejcarů za 891 zl. 22 kr.¹⁹⁾

V Kutné Hoře razí mincmistr Wonsiedler ročníky krejcarů 17|06, 17|07, 17|08, 17|09, 17|10 týmž typem.

Průměr 16¹/₂—18 mm, váha průměr. 90 cgr.

Za Karla VI. razí se v pražské mincovně krejcarý starým typem až za mincmistra Scharfa bez znamení. Líc má antické poprsí královo bez obvodku, pod ramenem cena 1. Opis

CAR · VI · D · G · R · I · | · S · A · G · H · H · B · REX; rubní opis ARCH · AVST · DVX | · BU · COM · TYR na prsou orla český štítek. Známé ročníky 1713, 1717, 1729 (vybito za 7779 zl. 22 kr.), 1731 a 1740.

¹⁵⁾ Čermák str. 804 a 814.

¹⁶⁾ 280·668 gm.

¹⁷⁾ Čermák str. 425.

¹⁸⁾ Karl Schalk: Zur Geschichte des österreichischen Münzwesens str. 228.

Průměr 16—16 $\frac{1}{2}$ mm, váha 85 cgr.

K ročníku 1731 zachován je kolek líce ve vídeňské mincovně a je popsán²⁰⁾ pod číslem 634 (práce Martina Karla Lipovského).

Opis: CAR · VI · D · GR · I · S · A · G · H · H · B · REX

V Kutné Hoře razil mincmistr Wonsiedler a od r. 1712 Wayer ročníky
17|12, 17|13, 17|14, 17|15, 17|16, 17|17, 17|18, 17|19, 17|20, 17|21, 17|22, 17|23, 17|24, 17|26.

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ —18 $\frac{1}{2}$ mm, váha průměr. 85 cgr.

Z těchto ražeb zachovala se řada kolků v mincovně vídeňské, kamž z Kutné Hory byly převezeny. Jsou to:

Dva kolky líce a rubu k roku 1714. (č. 638 a 639)

A) CAROLVS · VI · D · G · R | IMPER · S · A Rub: GERMANIE · HVN · BOHEMIÆ RE · 17—14

B) CAROLVS · VI · D · G · R · IMPERAT · S · A · Rub: GER · HIS · HVN · BOHEMIE R · 17—14.

Kolek k roku 1717 (č. 644 a 645):

CAROLVS · VI · D · G · R · (Ⓘ) IMPER · S · AV
GER · HIS · HVN (značka) BOHEMIÆ · R · 17|17.

Kolek líce k roku 1719 (č. 647):

CAROLVS VI · D · G · R · IMP · S · A

Dva kolky k roku 1722 (č. 651 a 652).

A) jako kolek k roku 17|17 ale HV · a 1722.

B) " " " " 17|17 ale S · A · a 1722.

Kolek k roku 1723 (č. 654):

CAROLVS · VI · D · G · R · IMP · S · A · Rub: GER · HISH · V (dvě kladívka) BOHEMIE · R · 17|23.

Kolek k roku 1724 (č. 657): Jako kolek k roku 1717 ale S · A · a 17|24.

Roku 1719 vybito bylo v Kutné Hoře krejcarů za 2223 zl. 56 kr.

Za Karla VI. razí v Praze mincmistr J. A. Putz zvláštní $\frac{1}{2}$ krejcarý, jež mají na líci · C · VI · a letopočet 1712, na rubu korunovaného českého lva, mezi jehož zadními tlapami umístěno je znamení mincmistra · I · A · P :

$\frac{1}{2}$ krejcarý tyto mylně v literatuře numismatické označují se krejcarý. Že jde zde o půlkrejcarý vysvítá i z účtu, dle nichž v r. 1712 nebyly raženy v Praze vůbec krejcarý, za to bylo raženo za 1428 zl. 20 kr. půlkrejcarů.

Za Marie Terezie končí ražba stříbrných krejcarů. Poslední krejcarý stříbrné mají opis

M · THERES · D · G · | R · I · GE · HU · BOH · R v líci a

ARCH · AU · DUX · (Ⓘ) BU · SI · M · MO v rubu.

Jsou známy ročníky 1755, 1757, 1759 a 1760.

Průměr 15 mm, váha 75 cgr.

Ve vídeňské mincovně (pod č. 1063) uloženo je vrchní železo ku ražbě českého krejcaru z r. 1744. Opis zní MAR · THERES · D · G · REG · HU · BO ·

¹⁹⁾ Čermák str. 551.

²⁰⁾ Fiala: Katalog der Münzen und Medaillen-Stampelsammlung des Hauptmünz-amtes in Wien.

Poprsí královny s pravé strany je hrubě pracováno. Neznáme však krejcarů ražených tímto kolmem.

Roku 1742 vybito bylo dle účtu v mincovně pražské krejcarů za 404 zl. 06 kr., kterých taktéž dnes neznáme. Ježto však známe pražské krejcarey Karla VI. s letopočtem 1740, ač krejcarey r. 1740 v Praze se nerazily, lze míti za to, že tyto krejcarey razily se v Praze až roku 1742. Snad bylo až do roku 1743 raženo v Praze aspoň částečně starými kolky Karla VI. z roku 1740, ježto je nápadno, že mince z tohoto roku se tak četně objevují.

Krejcarey s letopočtem 1757 raženy za pruského obležení z nedostatku stříbra z cínu.

Za Marie Terezie nařízena po příkladě jiných států po první patentem ze dne 27. září 1760 ražba krejcarů z mědi.

Zavedení této měděné mince odůvodňuje se tím, že vozí se do země cizí mince drobná, nehodná, za níž vyměňují se dobré peníze, které ze země se vynášejí.

Patentem ze dne 4. srpna 1761 bylo nařízeno, aby stříbrné krejcarey vzaty byly z oběhu dnem 1. října 1765.

Krejcarey z mědi mají na líci poprsí královny s pravé strany bez šatů a s členkou v kadeřavých vlasech. Opis:

M · THERES · D · G · R · I · G · H · B · R · A · AVST. Na rubu v ozdobné barokové náplni ve čtyřech řádcích nápis EIN | KREUTZER | 1760 | P (=Praha). Jsou známy z let 1760, 1761, 1762, 1763.

Průměr 25—26 $\frac{1}{2}$ mm.

František Lotrinský razil v Pražské mincovně nyní velmi vzácné stříbrné krejcarey s poprsím a opisem:

FRANC · D · G · R · I · S · A · GE · IER · REX. Rub: IN TE DOMINE | SPERAVI 1755 a měděné krejcarey typu předešlého s ročníkem 1760 a značkou P.

Josef II. razí již jen měděné krejcarey se značkou C. V líci nahé, vavřínem věnčené poprsí panovníka s dlouhými vlasy s pravé strany, jež sahá dole mezi opis:

IOS · II · D · G · R · I · S · A · GE · HV · BO · REX · A · A.

Na rubu ve věnci z větve palmové a vavřínové je čtyřřádkový nápis EIN | KREUTZER | 1782 | C.

Průměr 23 $\frac{1}{9}$ mm.

František II. razí r. 1800 v Praze měděné krejcarey. Na líci je hlava králova s pravé strany v dlouhých ověncených kadeřích, pod ní znamení mincovny C nad skříženou větvičkou vavřínovou a palmovou. Opis: FRANC · II · D · G · R · I · S · A · GE · HV · BO · REX · A · A ·

Na rubu je orel, na jehož prsou číslice I. Průměr 23 $\frac{1}{2}$ mm.

Posledním krejcarem raženým v Praze je krejcar z r. 1851 se značkou C. Má na líci pod rakouskou korunou dvojhavého orla s opisem K · K · OESTERREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE · na rubu 1 | KREUTZER | | 1851 | C. Průměr 22 $\frac{1}{2}$ mm.

Krejcar tento, jakož i jeho soudobé mince měděné se znamením C ražen byl jen na zkoušku a jest tudíž značnou numismatickou vzácností.

Peníze nouzové.

Penězi nouzovými nazýváme taková platidla, která vydána byla z nedostatku obvyklých platidel, hlavně drobných mincí. Již samo pojmenování značí, že peníze nouzové platily obvykle jen jistou krátkou dobu, po kteréž byly staženy a neplatnými prohlášeny.

Raženy byly dle okolností z kovů ušlechtilých, nejvíce však z mědi, cínu nebo olova, v době novější vydávána papírová platidla náhradní.

Nedostatek obvyklých platidel povstal z pravidla za války, kdy obyvatelstvo hodnotné peníze schovávalo, což se stávalo také v dobách nepokojů nebo revolucí.

U nás nejspíše poměry roku 1848 přivedly do oběhu spousty nouzových platidel soukromých z papíru, plátna, cínu i dřeva, které byly v oběhu do konce roku 1849. Další oběh těchto nouzových penězů byl přísně zakázán a nouzi o platidla čeleno vydáním státních papírových šestáků a desetníků, bankovek po 1 a 2 fl. dále ražbou měděných penězů o 1, $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{4}$ kr, s letopočtem 1816 z doby císaře Františka I. Tyto měděné peníze raženy až do r. 1851, jsou to tudíž také peníze nouzové.

Nouzové tolarý z mědi vydány byly v letech 1715—1719 ve Švédsku za Karla XII., dle návrhu tehdejšího ministra financí Jiřího Jindřicha sv. p. Görtz-Schlitz, známého pod jménem baron Görz, aby vypomohly z peněžní tísně. Tyto malé měďáčky měly cenu 1 tolaru stříbra, byly vydány v 10 seriích a nebyly vlastně nikdy nahrazeny.

Ve Švédsku, zemi bohaté na měď, setkáváme se často s penězi měděnými. Tak od roku 1650 zavedena měna měděná, která hodnotila měděné peníze ku stříbrným 3 : 1. Raženy byly útesy měděné v ceně $\frac{1}{2}$. 1 až 12 tolarů.

Mnohdy bylo nutno přijati cizí peníze za platidla, tak ve stol. XV. přijala německá města české groše a jiné peníze za platidla, označivše je kontramarkami; v Rusku, za cara Alexeje Michajloviče kontramarkovány cizí tolarý r. 1655 a tím uznány za platidla v ceně 64 kopějek. V Itálii, za vypuknutí revoluce v listopadu 1848, uprchnul papež Pius IX. do přístavního města Gaety, kde dal raziti nouzové peníze (dukát, scudo romano, 20, 10, 3 a 2 baiocchi z mědi) a zajímavé jest, že se svolením vlády republikánské raženy byly v mincovně boloňské mince s titulem a znakem papežovým od 18./3. do 21./4. 1849. Bylať nouze o drobné peníze a razidla na republikánské mince nebyla hotova. Další příklad nouzových platidel máme u nás v hranáčích slezských stavů (Čermák - Skrbek, č. 362, 363, 365 a d.).

Tvar čtverhranný jest vůbec charakteristický pro nouzové peníze a to z té příčiny, že tyto útesy daly se snadněji a rychleji zhotoviti než střížky kulaté.

Rychlé opatření platidel bylo nutné zvláště za o b l e ž e n í měst nepřitelem.

Tak r. 1529 za obležení Turky raženy ve Vídni útesy dukátové, $\frac{1}{2}$ dukátové, $\frac{1}{2}$ tol., $\frac{1}{4}$ tol., 6 kr. a 1 kr.

Z válek v Nizozemí známe mnoho útesů ražených za obležení, ku př. 1572 město Harlem, 1578 Campen a Deventer, 1579 Amsterodam a. j.

Také stol. 17. a 18. nebylo bez válek a tudíž ne bez nouzových peněz, jak ražených tak i litých.

V Praze, když město obsazeno bylo r. 1742 Francouzy, raženy byly z rozkazu velícího maršála de Belle-Isle, půltolary z lehkého stříbra s podobou Karla VI. a ročníkem 1740 (Č. & S.: 1171). Také r. 1757, za obležení vojskem krále pruského Fridricha II., raženy byly v Praze nouzové peníze. Jsou to cínové odrazky $\frac{1}{2}$ tolaru a groše Marie Terezie z roku 1754 a 20 kr. z r. 1757.

V Lucemburku obleženém r. 1795 francouzským vojskem vydal generál Bender nouzové tolary stříbrné a mince o 1 solu, lité z bronzu, takové též lité soldi vydány r. 1799 za obležení Mantovy. Války Francouzů ve Španělech přinesly řadu nouzových peněz za obléhání měst Palmy na Majorce, Gerony (1808), Saragossy (1809), Barcelony (1812). Rakouský generál Gorzkowski r. 1848 obležený v Mantově dal raziti $\frac{1}{2}$ tolaru a dvacetníky Ferdinanda V. označené pod hlavou panovníka písmeny G. M. (Gorzkowski—Mantova).

V Římě obleženém Francouzy, razila vláda republikánská r. 1849 nouzové útesy o 5, 10, 20 a 40 baiocchách.

Někdy nebylo času nebo vhodných nástrojů ani ku zhotovení střížků a přikročeno ku rozřezání stříbrného nádobí. Nepravidelné kusy stříbra pak označeny znakem a cenou. Tak r. 1610 v městě Julichu, obléhaném princem nasavským, dal guvernér Jan von Rauschberg rozřezati své stolní nádobí, aby si tak zaopatřil peníze.

Právě tak dal ze svého stolního stříbra nařezati kusy rozličné váhy hrabě Mélač, komandant francouzské posádky v Landau*, za obležení města císařskými r. 1702. Jsou to útesy nepravidelného tvaru, některé s částí obruby talířů. Byly opatřeny uprostřed kontra-markou znaku Mélačova, pod ní druhou s datem, nahoře s cenou a na každém rohu nepravidelného útesu vyražena lilie. Známé kusy v ceně 4 livrů 4 sols 25 2 gr, 2 livru 2 sols 12 8 gr, 1 livrů 1 sol 6 4 gr — 5 5 gr.

Pakliže velitel vojska v obleženém městě z nedostatku platidel obvyklých byl nucen vydati nouzové peníze, nebyl vždy podobné svízele prost ani velitel vojska ležícího v táboře! Obtížné shánění k výplatě vojsk a nejistota cest zdržovaly zásilkly, takže velitel vojsk dal raziti nouzové peníze. Opět se tu shledáváme se střížky, opatřenými jen po jedné straně rázem. Znamé jsou „polní tolary“ Kryštofa Bathoryho z r. 1580, kulatého střížku se znakem tohoto knížete.

K nouzovým penízům patří také španělské tolary, piastry, rozřezávané v Americe na $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{8}$, které pak opatřovány kontra-markami.

Z malého tohoto náčrtku, který ovšem ani zdaleka nepodává přehled nouzových platidel, jest vidno, jak zajímavé jest toto odvětví v numismatice a pakliže přináší peníze neb jejich náhražky hlavně z dob válečných, pak také válka světová rozmnožila tuto řadu spoustou nových válečných penízů.

Již při vypuknutí války byla většina států přinucena stáhnouti drobné mince niklové i měděné a nahraditi je mosaznými, zinkovými

*) Druh vozů zvaný „Landauer“ má prý jméno od vozu, ve kterém císař Josef I. vezen byl k obléhání Landavy.

I.

II.

1

2

3

nebo železnými. Stříbro a zlato zmizelo v rozličných skryších a na jich místo nastoupil papír.

Ale ani papíru se mnohdy nedostávalo a potíže při placení malých obnosů se množily, zvláště když obyvatelstvo jalo se schovávat i železné peníze.

A opět sahnuto ku svépomoci. Města, spořitelny a jiné ústavy začaly vydávati své „peníze“, prozatímní to poukázky, určené k výpomoci v nouzi o drobné:

Byly to buď ražené peníze, jaké vydávány hojně v Německu (ku př. města: Cham, Nisa, Ratibor, Vratislav a j. ze železa, Bromberg, Dortmund, Lipsko, Forbach, v Lotrinsku a j. ze zinku) a byly tam platidlem asi do r. 1919, nebo sahnuto větší měrou k papíru. Ve Francii ještě r. 1922 raženy nouzové peníze (Chambres de commerce de France, 1 frank, 50 cent. z mosazi, velmi pěkně ryté; Syndicat de l'alimentation en gros de L' Herault, 10 cent. z alumina a j.).

Také pro zajatecké tábory vydávány zvláštní peníze buď ražené nebo papírové.

Všechny tyto „válečné peníze“ našly své sběrately a mnoho těchto nouzových platidel bylo tímto způsobem odňato jich účelu, zvláště když i cizina se o ně začala zajímati. A tu nastal nezdravý zjev. Mnohá města, ba i malé obce viděly v prodeji těchto „nouzových platidel“ zdroj příjmů a proto začaly vydávati „své peníze“. Objednány návrhy více méně vkusné, dány do tisku a celý naklad pak prodán podnikateli.

Hotoveny byly také z látek, kůže, dřeva i porcelánu, ale velká většina z nich nikdy v oběhu nebyla a z největší části putovaly prostřednictvím chytrých špekulantů do ciziny. Jistě jsou většině našich čtenářů známy saské peníze porcelánové, které dávány do „oběhu“ hned v celé serii v pouzdru.

Mnohé z nouzových papírků činí dojem pestrých pohlednic a vydávány byly také celé serie v obálkách, na kterých vytisknuty historické a pod. vysvětlivky. Tak v Münsteru ve Vestfálích vydány papírky o 2 markách a též o 50 fenykách, vždy po pěti různých kresbách v obálce s titulem „Wiedertäufel-Notgeld“, podobně také město Gebesee; ve Zvěříně v Meklenbursku pod titulem „Reutergeld von 70 Städten und Gemeinden Mecklenburg-Schwerin und Mecklenburg-Strelitz“ vydány pestré papírové „peníze nouzové“ ve zvláštním pouzdru dle abecedy seřazené a připojeno vysvětlení na 8 stranách!

Jinde (Osterwieck am Harz) tisknuto na kůži, reklama pro tamní průmysl kožařský, nebo na plátně ku př. v Bielefeldu, kde plátěné „peníze“ na okraji ovroubeny a zdobeny dracounem nebo vyšíváním (!) a opět jinde tisknuty na dřevě jako ku př. Hadersfeld ve Vídeňském lese na dřevěných destičkách 9×5 cm (10, 20 a 50 haléřů).

Jakých rozměrů tato „vydavatelská“ činnost dosáhla možno si představit dle udajů, které uveřejnil A. Keller ve spisu „Das deutsche Notgeld 1916—1921“, kde zjištěno 1788 míst vydavších „nouzové peníze“, mnohá pak místa „uspořádala“ ještě druhé vydání!

V Německu samém časopis „Das Notgeld“ zahájil boj proti

podvodnému vydávání „nouzových“ peněz, ale proti lidské hlouposti jest těžko bojovati.

V Rakousku nebylo lépe i vidno tedy, jaké ohromné množství takových papírků bylo vydáno.

Horečka, pravého numismata nehodná - sbírání pestrých papírků — uchvátila i mnohé naše sběratele a často docházejí dotazy, kde by se tyto papírky daly koupiti.

Domnívám se, že jest naší povinností varovati české sběratele před touto hloupostí, nechť věnují své peníze na lepší věc. Ku posílení této rady cituji doklad německý, doklad jak smýšleli ti, kteří sami „nouzové peníze“ vydávali.

Magistrát města Paderbornu vydal řadu, 35 papírových poukázek („Platzanweisung“) mezi nimi 7 různých po 2 markách, z nichž čtyry, vesměs varianty nesou na rubu pohled do ulice zvané „Eselgasse“ a v lici vyobrazení pasoucího se osla. Pro zajímavost přinášíme snímek této strany a laskavý čtenář, třeba že neshledal ve kresbě žádné vynikající dílo umělecké, přece uzná, že se umělci podařilo kresbou názorně vyjádřiti „má dát — dal“.

OFFSETRUCK GEBR. PARCIS MÜNCHEN

Verše umístěné pod oslem a věnované sběratelům papírků, jsou ještě podarenější: (volně přeloženo)

Osla, z něhož dukáty se sypají — my v Paderbornu nemáme, — však ve světě dost oslů shledáme, — kteří naše papírky si kupují.

Papírové peníze nouzové, tedy skutečná náhradní platidla, která v oběhu byla v letech 1848—9 jsou popsána v katalogu sbírky Donnebauerovy pod číslem 5292 až 5934; u nás počaly se po vypuknutí světové války opět vydávati soukromé poukázky a to již r. 1914, kdy stříbrné koruny byly obyvatelstvem ukryty. Téhož roku vydány papírové bankovky o 2 korunách a r. 1916 papírové koruny, ale nouze o drobné trvala dále, takže mnohé městské pokladny, spořitelny i soukromníci vydali papírové poukázky. Že i zde vydávány takové „nouzové peníze“ často zbytečně, někdy jen z demonstra-

tivních příčin, jest dostatečně známo a že se mnohdy jednalo jen o spekulaci, o tom svědčí „nouzové peníze“ ještě z r. 1923. (!) kdy u nás o skutečné nouzi o drobné peníze nemůže býti žádná řeči.

Jest třeba tedy také otázku našich nouzových platidel řešiti kriticky a vymítni vše, co dokazatelně veřejné potřebě nesloužilo; pokud jest mně známo, zabývá se soupisem našich nouzových platidel p. Dr. Ječný v Plzni, člen N. S. Č. a zajistě, že jeho práci ve směru naznačeném uvítají naši sběratelé s radostí.

Karel Chaura:

Zpráva o činnosti spolkové.

Debatní večer 15. června 1923. Přítomno 24 členů. Jednatel podává zprávu o soutěži na nové dukáty (otisknuto v č. 9) a předkládá fotografie zakoupených návrhů, které se zájmem byly prohlíženy.

Správní výbor 26. června. Za členy řádné přihlásili se a byli přijati pp. Frant. Roland Thonet, velkopřumyslník, Koryčany; Vojtěch Knapp, bankéř, Komárno; kapitán Ludvík Albrecht, Nové Zámky; kapitán Emil Novák, tamtéž; slečna Gisela Dillerová, Zámek Branky u Val. Meziříčí; Vojtěch Vaněk, říd. městské spořitelny, Holice; Dr. Bohuslav Dvořák, soudce, Praha; Leopold Marek, správce šamotárny, Dubí u Kladna; Dr. Augustin Soumar, okres. komisař, Klatovy.

Ve schůzi dne 28. srpna přijati za členy řádné pp.: kapitán Ad. Friesl, poručík Boh. Suchánek, Jičín; Jos. Říha, Holice; Karel Šenk v Borohrádku, Frant. Žáček, Dobruška; Fr. Malý, učitel, Nová Říše; Jaroslav Polák, Žižkov; K. Kadeřábek, Vykaň; Svatopluk Holub, úř. st. drah, Louny a ředitelství čs. st. reálky, Olomouc.

Blahopráno našemu členu p. Ferd. Gýrovi k jeho jubileu 50 l. práce. Usneseno informovati se o podmínkách prodeje jubilejních dukátů a pojednáno pak o výstavě medailí.

Členská schůze 7. září 1923. Přítomno 20 členů. Předseda p. rada Fiala. Jednatel podává zprávu o jednání ve schůzích správního výboru a opětně zdůrazňuje nutnost toho, aby zjištěno bylo, které numismatické spisy nalézají se ve veřejných knihovnách pražských. P. řed. Příbil podotýká, že má úplný seznam takových spisů nalézajících se v knihovně Um. prům. musea a rád jej k nahlédnutí zapůjčí.

Následuje pak přednáška p. r. Fialy o Bartoloměji Albrechtovi, rudokupci, na jehož účet raženy byly mince v r. 1575-80 ve Vídni, od r. 1580 v Praze a Kutné Hoře. Uvádí množství dat vztahujících se k působnosti Albrechtově v Čechách, líčí jeho význam a vliv dle materiálu čerpaného z rozličných archivních spisů a účtů mincovních. Mnohé dosud nerozluštěné otázky vyžadují dalšího studia v našich archivech.

Jednatel zmiňuje se o náhledu Newaldovu, který se mylně domníval, že Albrecht značky: hvězda, lví hlava, delfín (vlastně gryf) mohl libovolně užívat jednou v té, po druhé v oné mincovně.*) Tyto

*) Das österr. Münzwesen II, str. 85.

značky jsou určité značky českých mincmistrů a jen tolary na kterých s chází lev pod poprsím krále, byly asi raženy pro Albrechta (1580, 1585, 1587).

Albrecht sám dodával razidla na tolary, která se ryjeckou prací liší zřejmě od ražeb s českým lvem. Nejnápadnější jsou ovšem tolary se značkou „psí hlava“ a jen tato značka mohla by se Albrechtovi připsati.

Dr. Katz poukazuje ku svým vývodům o mincovně Budějovické (viz Věstník str. 213) a trvá na svém názoru, že značka „psí hlava“ jest značkou mincovny Budějovické za mincmistra Mattighofera.

Pan stav. Vávra jest toho mínění, že razidla tolarů 1580, 1585 a 1587 zhotovena byla v Praze tímtež rytcem (Scholzem), který ryl razidla pro malé groše z těchže let, u nichž použito stejných písmen a charakteristického křížku na začátku opisu.

Debatní večer 21. září 1923. Přít. 15 čl. Jednatel sděluje, že se informoval v ministerstvu financí o způsobu, jakým dukáty přidělovány budou, ale bylo mu řečeno, že dosud o tom jednáno nebylo.

Přednáší p. předseda o žetonech Pavla Sixta Trautsona hraběte z Falkenštejna a po vylíčení života tohoto dvořana předkládá vzácné tyto ražby v několika různostech z let 1589, 1591 a 1600.

Rozpředena pak debata o výstavě a p. předseda sděluje, jaké kroky učinil ve prospěch této věci.

Členská schůze 5. října 1923. Přítomno 23 členů. Přednáší p. r. Fiala o Baltazaru Zwirnerovi, mincmistru olomouckém. Dle sebraných dat archivních jest patrné, že Zwirner, z počátku osoba vážená, později nekalými praktikami svou reputaci tak si pokazil, že byl soudně stíhán a vězněn a r. 1626 vypovězen. Když se zmocnil Mansfeld města Opavy, zařídil si tam Zwirner mincovnu a padělal mince s rázem císařským a letopočtem 1623. Pak uprchl do Dánska, kde se stal mincmistrem.

Pan Vávra vyslovuje domněnku, že Zwirner razil také v Brně r. 1624, jelikož známy jsou groše nesoucí značku B v líci a BZ na rubu.

Jednatel upozorňuje na rozetku zvláštního tvaru, jakou na ražbách olomouckých vidíme nad hlavou Ferdinanda II. (Čer. a S: 530) a jakou nalézáme i na ražbách beze značky (Čer. a S: 527 a 528), což by přidělení takových ražeb do Olomouce za mincování Zwirnerova potvrzovalo.

Jednatel referuje o exposici kremnické mincovny na pražském veletrhu, kde byly vystaveny nejen medaile dosud ražené, nýbrž vystaven i postup práce při výrobě moderní medaile.

O způsobu, jakým přidělovány budou dukáty dle vyhlášky uveřejněné v denních listech, rozpředena čilá debata a vzato s povděkem na vědomí, že správní výbor dopsal ministerstvu financí, aby při stejné nabídce vzat byl zřetel na naše členy a aby do komise pro přiděl dukátů pozván byl delegát NSČ. (nestalo se tak).

Debatní večer 19. října 1923. Přítomni 22 členové. Předseda p. r. Fiala.

Přednáší p. uč. Mareš o českých dvacetníkách, které zavedeny byly za Marie Terezie a r. 1754 poprvé v pražské mincovně byly raženy na základě mincovní smlouvy ze dne 21. září 1753 s Bavorskem.

Nový druh penězů po 20 a 10 krejcarech brzy nabyl obliby a ražen byl po celou dobu smlouvy či konvence až do r. 1857, kdy mincovna pražská byla zrušena. Za Marie Terezie raženo též s podobou císaře Františka. po jeho smrti pak dále s letopočtem 1765 ještě po 3 roky, které vyznačeny písmeny A, B, C, umístěnými pod hlavou císaře.

Po prohlídce sbírky těchto ražeb předkládá jednatel řadu dvacetníků a desetníků z mincovny krejčnické, kde započato s ražbou těchto konvenčních mincí teprve r. 1755.

Také zde raženo po smrti Františka I. dále až do r. 1780, takže známe řadu písmen od A až do P, které přidávány ku značce mincovny B tedy BA, BB, BC, BD atd. Desetníky známe jen s BA a BB, takže raženy s podobou Františka I. jen do r. 1767.

K ražbám Františka Lotrinského budiž připomenuto, že to byly ražby pro císaře římského jak tomu opis na nich svědčí: Franciscus Dei Graciae, Romanorum Imperator Semper Augustus Germaniae Ierosolymae Rex, Lotharingiae, Barri, Magnus Heturriae Dux.

Ani titul krále českého ani uherského na nich není, neboť František lotrinský zde ani tam králem nebyl.

Sochař p. Šejnost předkládá odražky svého návrhu na dukát svatováclavský, jehož redukce provedena byla v pařížské mincovně.

Odražky označeny jsou slovem ESSAI. (zkouška, vzor) a umělec věnoval jeden kus ve prospěch našeho fondu výstavního, začež mu p. předsedou vzdán byl vřelý dík.

Členská schůze 2. listop. 1920. Přítomno 21 členů. Předseda p. řid. Pilát. Přednáší p. Dr. Katz o krejcarech z českých mincoven (otisknuto ve „Věstníku“).

Pan řid. Pilát předkládá jubilejní dukát č. 700 jemu přidělený a dvoudukát pamětní 1923. V debatě nastalé poukázáno na některé vady nové této mince, tak na obvodek kolem znaku a poprsí, který jest vytčen přerušovanými výseky kruhu, které působí neklidně a rušivě na vzhled nové mince.

Jednatel zmiňuje se pak krátce o postupu zákonných a minister-
ských nařízení, ražby dukátů se týkajících (viz též Věstník str. 222). Velikost dvoudukátů určena nařízením ze dne 18. října 1923. Připomíná, že ministerstvo financí před počtetím s ražbou dukátů resp. dvoudukátů, považovalo za nutné vyžádati si druhé dobrozdání numismatů a to o některých určitých otázkách i pozvalo k poradě několik numismatů. Předmět porady i její výsledek uveden v protokolu, který zní:

Z á p i s :

o poradě, konané dne 11. července 1923 v ministerstvu financí za předsednictví pana ministra financí.

Přítomní pánové: K. Chaura, starožitník v Praze, Dr. Katz, poštovní rada v Praze, Dr. Skalský, správce numismatického oddělení Národního Musea v Praze, A. Plundr, kustos musea v Pardubicích,

K. Leopold, odb. přednosta min. fin. a Dr. Rudolf, rada v ministerstvu financí.

Pan ministr předeslav, že přípravy k ražbě československého dukátu pokročily tak dalece, že ministerstvo financí hodlá přikročit ke konečnému řešení této otázky, sděluje, že naskytly se sporné otázky, jednak, má-li lev být na štítě, nebo bez něho, jednak odpovídají-li věže na aversu I cenou poctěného, tradici českého dukátu.

Páni numismaté jednohlasně prohlašují, že: vycházíme-li se stanoviska důvodové zprávy, podle níž nový dukát má být pokračováním tradice starého českého dukátu, vyhovuje lev na štítě jak zákonu, tak tradici. Věže, jak jsou znázorněny na návrhu I. cenou poctěném, neodpovídají tradici českého dukátu. Věže takové přicházejí sice na českých denárech, majíce snad vztah k určitým událostem; na českých dukátech nepřicházejí však nikdy.

Kromě toho připomínají zmínění pánové souhlasně, že vyobrazením vévody Václava pouze v poprsí byla by souvislost se starým českým dukátem porušena.

V Praze, dne 11. července 1923.

Dr. Rudolf v. r.

K. Chaura v. r.

Dr. Katz v. r.

Dle tohoto konečného dobrozdání objednan definitivní návrh dukátů u prof. Španiela, kde vidíme na dukátech poprsí sv. Václava bez věží.

Teprve po dodání konečného modelu mohlo se v mincovně kremnické přikročit k redukci a zhotovení razidel.

Uvážíme-li, že v poměrně krátkém čase a vzhledem k tomu, že k jubilejním dukátům bylo nutno pro každé číslo zhotoviti zvláštní razidlo, lze říci, že Kremnická mincovna provedla úkol jí svěřený s úplným zdarem.

Pan Šejnost předkládá pět medailí na členy Národního výboru; medaile ty 60 mm průměru, nesou v líci podobizny prvních ministrů: Dr. Rašína, Dr. Šrobára, Dr. Soukupa, J. Stříbrného a A. Švehly; na rubu hošíka vlekoucího za sebou strženou vlajku císařskou a šavli. Opis: CO STO · VĚKŮ · BLUDNÝCH · HODLALO · ZVRTLA DOBA

Jednatel předkládá bronz. medaili 95 mm v průměru od prof. Španiela na osvobození University Karlovy nesoucí v líci kolem staré pečeti universitní, třířádkový nápis a znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Na rubu, nad oltářem se čtyřmi postavami (fakulty) allegorie osvobození CONDITA MCCC XL VIII — LIBERATA MCMXVIII.

Dále zlatou medaili hr. Sporcka z r. 1699 a dukát Jana ze Schwarzenberga, vévody Krumlovského z r. 1753.

Správní výbor konal 9. listopadu 1923 poradu o připravované výstavě medailí a učinil v tomto směru některá opatření. Mezi jiným usnesl se podati žádost o podporu ministerstvu vyučování.

Debatní večer 16. listopadu 1923. Pan r. Fiala přednáší o řádu Johannitů. Již r. 1048 kupci z Amalfi založili v Jerusalemě kostel a mnišský dům, se kterým brzy na to spojili hospic a kapli sv. Jana. Mniši, jichž povinností bylo přijímati do ošetřování chudé nebo nemocné poutníky, přijali dle kaple jméno Johannité.

Prvním předákem těchto Johannitů byl Gerhard Tonque a řád brzy na to od Goufrieda z Bouillonu značného majetku dosáhl. Řád rychle se šířil a záhy nabyl statků jak v Palestýně, tak i v katolických zemích Evropy. Po dobytí Jerusaléma Saladinem (1187) přestěhoval se řád do Ptolemaidy a když i ta byla r. 1291 ztracena, přesídlil na Cypr.

Zde osvojili si Johannité boj námořský a když velmistr Tulco z Villaretu dobyl r. 1310 ostrov Rhodus, upravili jej na své hlavní sídlo. Odtud též rytíři rhodskými sídli.

Velmistrů, kteří zde vlastní minci razili, známe celou řadu počínaje již uvedeným pánem z Villaretu a do statečného Filipa z Villiers, který po 6 měsících hájil se proti přesile 140000 mužů vojska sultána Sulejmana; 80000 Turků padlo, ale Filip z Villiers nedostáváje pomoci, byl přinucen čestně se vzdát a 1. ledna 1523 ostrov opustiti.

Rytíři Rhodští ustoupili nejdříve do Messiny, zdržovali se pak na rozličných místech až jim r. 1530 císař Karel V. postoupil ostrov Maltu lénem, odkud nazván řád maltánským.

Také na Maltě raženo a přednášející pěknými ukázkami ražeb rytířů rhodských a maltánských doprovází svou přednášku.

Řádovému panství na Maltě učinil konec Bonaparte r. 1798, později (r. 1800) zmocnil se Malty Angličané a drží ji posud.

Po vyhnání Napoleona domáhal se řád své restaurace, ale bezvýsledně. R. 1826 dovolil papež, že velmistr má sídlo své ve Ferrare zaujmouti. Po částečné restauraci řádu ustanoven pak Řím za sídlo velmistra řádu Johannitů a Jan Baptista Ceschi a Santa Croce stal se tam r. 1879 prvním velmistrem.

Do Čech uvedeni Johannité roku 1158.

Členská schůze 7. prosince 1923. Přít. 22 členů. Jednatel přednáší o nouzových penězích (otisknuto ve Věstníku) a předkládá výběr rozličných nouzových platidel jakož i sbírku jetonů a medailí na drahotu a hlad v letech 1777—1923.

Správní výbor 21. prosince 1923. Pokladník p. Dr. Katz přednáší svou zprávu a podává přehled nedoplatených členských příspěvků. Usneseno dotyčné členy upozorniti na postup k jakému výbor jest dle stanov povinen.

Přijati noví členové pp.: Rud. Novák, Plzeň; Martin Rádl, Plzeň; inž. B. Iran, Kremnice; Dr. Ladisl. Rozehnal, Brno; Dr. Dezider Korbuly, Stará Ďala; Dr. Hugo Deutsch, Kurtakezi; Jos. Tomášek; úředník, Karlín; Vlad. Pelz, Slez. Ostrava; Fr. Lískovec, učitel, Tábor; Karel Špánek, rytec, Praha.

Debatní večer 21. prosince 1923. Přít. 18 členů. Přednáší p. r. Fiala o životě a působení Karla Gustava Heraeusa, rodem Švéda. Nar. 1671, studoval na gymnasiu ve Štětíně, pak na universitě ve Frankfurtu, načež podnikl větší cesty po Německu. Tak nalézáme jej r. 1691 v Drážďanech, 1692 v Halle, v Lipsku a j. městech. V Norimberce seznámil se s dovedným mechanikem Hautschem, v Řezně stýká se s kancléřem Janem Adamem Osiandrem. Cestuje pak v Nizozemsku, r. 1694 je v Paříži, r. 1695 ve společnosti Francouze Carrieria vrací se do vlasti, kde pilně se stýká se slovutným

numismatikem, malířem a antikvářem Eliášem Brennerem a jeho manželkou Alžbětou Žofíí Webrovou, slavenou básnířkou.

Přednášející líčí pak další jeho styky, hlavně s numismaty, tak se známým saským numismatikem V. A. Tenzlem, který ve svém díle „Saxonia numismatica“ píše, jaký jest Heraeus výborný a zkušený muž v numismatice.

R. 1709 odebral se Heraeus do Vídně, když byl dříve již ke katolické víře přestoupil, kde jmenován antikvářem u dvora císaře Josefa I., pak u Karla VI.

Sbírka numismatická, kterou Heraeus spravoval, dosáhla r. 1713 počtu 16615 kusů. Heraeus sbíral hlavně novější medaile a kde nemohl dosíci originálu, nahrazoval je odlitky dovedně provedenými. Fabrikací těchto odliťků sám císař Karel VI. aproboval a s jeho povolením zaměstnával u sebe Heraeus další čas i anglického lijce. O pracích těch se v aktech častěji mluví a zjištěno, že zmíněný lijec jednou 154 a 64 kusů provedl, z nichž mnoho ještě dnes ve sbírkách nalézáme.

Zajisté, že podobná častá fabrikace nebyla místná, an dotýkala se často starých originálů litých a tato moderní práce ubírala jim na ceně způsobem jaksi podloudným. Bylo to, správně řečeno, zřejmé falšování, zvláště pak, když se tyto odlitky prodávaly za ceny starým originálům přizpůsobené.

To byla také jedna z příčin, pro kterou se přízeň, které se H. dříve těšil změnila v nedůvěru. Poukazováno dále na ledabylé účtování, ba Heraeus byl obviněn, že mince a medaile z kabinetu císařského zpronevěřoval a odcizoval, takže Heraeus brzy v nemilost upadl, byl i konečně propuštěn a v bídě zemřel mezi r. 1725—1727 ve Vídni.

Vlastním medailérstvím se Heraeus nezabýval, avšak jeho vliv na tvorbu uměleckou současných medailérů byl nepopíratelně značný, čemuž také dekrety dvorní, ze dne 5. srpna 1715, 14. června 1719 i jiné, zřejmě nasvědčují.

Po přednášce, která vyslechnuta byla s velkým zájmem, dává p. předseda kolovati několika medailím, které asi za působení Heraeusa vznikly.

Jednatel nemůže nevzpomenouti toho, že letošního roku tomu bylo 10 roků, kdy po dlouhé řadě let, po prvé opět sešli se někteří pražští sběratelé a založili „Kroužek numismatů“, ze kterého se pak vyvinula N. S. Č.

K jeho podnětu sešli se v neděli 5. ledna 1913 v restauraci u „Choděřů“ pp. vl. r. E. Fiala, V. Kolář, B. Příbyl, R. Březina, E. Pelhřimovský, Dr. Katz, K. Klapka a K. Kulhánek. Schůzky odbyvaly se u „Choděřů“, později v Obecním domě. Dojížděli k nim horliví sběratelé pp. Klapka z Čes. Brodu, A. Plundr z Pardubic a J. Zounek z Mrzek. Řečník vzpomíná pilných návštěvníků pp. inž. K. O. Neumann a Dr. Spens—Bodena, kteří se, bohužel rozkvětu N. S. Č. nedožili; projevuje přání, abychom se všichni ve zdraví dočkali také desátého výročí N. S. Č.

Pan Dr. Katz oceňuje činnost jednatele a p. stav. Vávra pronáší vřelou zdravici za souhlasu přítomných.

Pan předseda končí schůzi s přáním veselých vánoc.

V roce 1922 byli členy Numismatické společnosti československé:

a) čestný člen :

Eduard Fiala, rada a konservátor v Praze.

b) členové zakládající:

- 1919 Stanislav Vávra, stavitel, Praha I., Žatecká 2 (české vládní, Schlick, Waldstein).
- 1919 † K. C. Neumann, inženýr, Vinohrady.
- 1919 Karel Chaura, numismat, Praha II., (čes., zámoř., a numism. knihy).
- 1919 Josef Novák, velkoobchodník, Praha II., Vodičkova 699 (české).
- 1919 JUDr. Viktor Katz, poštovní rada, Praha VII., Sochařská 333 (čes. vládní mce a mdl., řecké).
- 1919 Eduard Fiala, rada, konservátor etc., Praha II., Plavecká 1666 (slovan. a hlavně čes. středověké).
- 1919 Fa Kr. Gruss, Mnichovice (majitelé Rudolf a Otakar Mikš).
- 1919 Robert Rožánek, klenotník, Čes. Budějovice.
- 1920 Karel Kubes, Kroměříž.
- 1920 Dr. Robert Jonas, Hrušov.
- 1919 Josef Zounek, statkář, Mrzky u Č. Brodu.
- 1920 František Harrach, velkostatkář, Velké Meziříčí.
- 1920 Schwarzenberský ústřední archiv, Český Krumlov.
- 1920 Arcibiskupská knihovna, Kroměříž.
- 1920 JUDr. Bedřich Deym, velkostatkář, Nemyšl u Sudoměřic.
- 1921 Ant. Prokop, Nusle, Oldřichova 21 (ruské).
- 1920 Jan Weger, okresní hejtman, Nová Paka.
- 1920 Albrecht Marquis de Hohenkubin, Vídeň, Weihburgg. 32.
- 1921 Viktor Kohorn, továrník, Úpice.
- 1919 Jan Kovařík, rada zemsk. soudu, Smíchov, Smetanova 1 (Slavica, hlavně čes).
- 1921 Eduard Suský, ředitel důchodu města Slezská Ostrava (země býv. Rak.)

c) členové řádní:

- 1920 Městské museum, Benešov u Prahy.
- 1920 Městské museum, Beroun.
- 1920 Moravské zemské museum, Brno.
- 1920 Městské museum, Čes. Budějovice.
- 1920 Musejní spolek, Nový Bydžov.
- 1922 Městské museum, Dvůr Králové n. L.
- 1921 Archeologický sbor „Vocel“, Hora Kutná.
- 1922 Museum, Horažďovice.
- 1920 Městské historické museum, Hradec Králové.
- 1920 Městské průmyslové museum, Hradec Králové.
- 1920 Slováké museum, Hradiště Uherské.
- 1920 Musejní společnost pro okres humpolecký, Humpolec.
- 1919 Průmyslové museum pro východní Čechy, Chrudim.
- 1919 Musejní spolek, Jičín.
- 1920 Musejní spolek, Josefov.
- 1919 Historické a národopisné museum, Klatovy.
- 1921 Mincovna Republiky Československé, Kremnice.
- 1921 Městské museum, Litovel.
- 1920 Městské museum, Louny.
- 1922 Krajské museum, Meziříčí Velké.
- 1920 Městské museum, Mýto Vysoké.
- 1920 Slezské zemské museum, Opava.
- 1919 Městské museum vlastivědné, Pardubice.
- 1921 Musejní spolek, Pelhřimov.
- 1920 Museum města Plzně.
- 1920 Městské museum, Poděbrady.
- 1921 Městské museum, Praha.
- 1920 Městské museum, Rokycany.
- 1920 Lobkovická biblioteka a archiv, Roudnice.
- 1920 Musejní spolek, Skuteč.
- 1919 Musejní a literární spolek „Palacký“ ve Slaném.
- 1920 Městské museum, Soběslav.
- 1922 Městské museum, Sušice.

- 1920 Muzealna slovenská spoločnosť, Turčanský sv. Martin.
- 1919 Městské museum, Znojmo.
- 1921 Městské museum pro okres žamberský, Žamberk.

*

- 1919 Anton A., obchodník, Nová Paka
- 1922 Augst Bedřich, inženýr, Mukačovo, Komenského 25.
- 1921 Baštář Dominik, berní oficiál, Č. Skalice.
- 1919 Běhálek Ed., ředitel panství, Jindř. Hradec.
- 1920 Bechyně Jos., oficiál šekového úřadu, Vinohrady, Lužická 19.
- 1920 Berger Jaroslav, úředník, Dejvice, Dejvická 31.
- 1922 Berka Stanislav, Karlín, Karlova 9. (země býv. Rak.)
- 1920 Bezděk Bohuslav, Bratislava, Palackého sady 18.
- 1919 Borovský F. A., prof., spisovatel, Bubeneč, Ovenská 104.
- 1919 Bouček Gustav, rada vrch, zem. soudu v. v., Pízeň, Škrétova 32.
- 1921 Bouše Frant., evid. rotmistr, Plzeň, Zahradní 55.
- 1919 Brablec Bohuslav, farář, Janovice, p. Baška.
- 1919 Brenner Fr., typograf, Vršovice, Husova 308. (všeob.)
- 1919 Březina Rud., nakladatel, Nusle, Údolí, č. 274.
- 1922 de la Camara, Felix Achil, Praha VI, Svobodova 4.
- 1922 Castelin Karel Benno Dr., Smíchov, Zborovská 54.
- 1920 Castelin Karel, studující, Smíchov, Zborovská 54 (ital.)
- 1920 Čejka Jan, akad. medailér, Kremnice, mincovna.
- 1920 Čepelák Fr., učitel, Uherské Hradiště, Josefská 172.
- 1919 Cízek Václav, ofic. stát. drah, Nusle, Šezimova 459.
- 1920 David Josef, Mor. Olešnice.
- 1920 Dolanská Lola, Smíchov, Zborovská 11 (něm., země býv. Rak., římské).
- 1920 Dolanský Ludvík, Smíchov, Zborovská 11 (totéž).
- † Domenegoni Julius, ředitel cukrovaru, Studňoves.
- 1919 Domorázek P. Fr., farář, Vácov u Čkyně.
- 1920 Dostál Karel, strojník, Kostelec na Hané 319.
- 1920 Doubrava Vilém, prokurista Pozemkové banky, Vršovice Vinohradská 1.
- 1921 Eichler Vilém, director de la Hispano Finlandeza, Barcelona, Provenza 360.
- 1920 Engelmüller Ferd., malíř a grafik, Praha IV., Loreťanská, Úvoz 117.
- 1922 Ferles J., zlatník, Terezín.
- 1919 Fiala Kamil MUDr., Nové Město nad Metují.
- 1921 Fridrich Vilém, major, Bratislava, Zemské vojenské velitelství, osobní odd.
- † Fryba F. B. starší, Příbram.
- 1922 Geyer Oskar, inženýr, Praha, Ostrovní 21, (vojen. mdl. a řády).
- 1921 Grimm Frant., obchodník, Hora Kutná.
- 1919 Gyra Ferd., typograf, Vinohrady, Klicperova 18 (mdl.)
- 1920 Hájek Jaroslav, studující, Tovačov.
- 1921 Hamperl K., zubní atelier, Praha II., Pštrosova 1.
- 1922 Hampl Karel, Česká Lípa, Mlýnská 38.
- 1920 Hank Otto, nadporučík čs. ženijního prap. č. 3, Kroměříž.
- 1920 Hauner Emanuel, úředník pojišťovny „Praha“, Dejvice, Husovo náměstí 6. (ant. a čes.)
- 1919 Hegenbart Fr., úředník Ringhofferových závodů, Smíchov, Klicperova 228. (všeob. mimo mdl.)
- 1919 Hellich Jan, em. lékárník a konservátor, Poděbrady.
- 1920 Herr Karel, rukavičkář, Terezín, Dlouhá 131.
- 1921 Herzan Alois B., civilní geometr, Třebíč, Žerotínova tř. 20. (všeob., hlavně čes., pap. peníze).
- 1920 Himmel Alois, Praha III., Karmelitská, Čsl. státní tiskárna.
- 1922 Hlásek Emil, min. rada, Smíchov, Zborovská 42.
- 1919 Hlaváček Jan, vrchní pošt. rada, Praha VII., Rudolfova.
- 1920 Hlobil Stanislav, učitel, Slížany p. Morkovice.
- 1922 Hojtaš Otto, Smíchov, Zborovská 22.
- 1921 Holeček Karel, studující, Praha II., V Tůních 1a.
- 1920 Hollschek Karel, setník v. v., Vídeň, Dürerg. 18.
- 1919 Horák Václav, ředitel kanceláře krajského soudu, Plzeň, Husovo nám. 4.
- 1920 Hostaš Karel JUDr., konservátor, ředitel musea, Klatovy.
- 1921 Hron Josef, studující, Plzeň, Slovany, Olšová 28.
- 1920 Huleš Bedř., prof. čs. st. gymnasia, Č. Budějovice.
- 1920 Hušek Otokar, úředník, Vinohrady, Rubešova 15.
- 1920 Chrástina Rost., Vídeň V., Schönbrunnerstr. 36.
- 1920 Imlauf Augustin, vrchní rev. říd. stát. drah, Hradec Králové.

- 1921 Janovský Hubert, čl. štábní kapitán, Praha II., Žitná 43.
 1919 Janovský Rud., správce spořitelny, konservátor, Holešov.
 1919 Javůrek J., vrchní poštovní, Vinohrady, Brandlova 3.
 1919 Ječný Josef Dr., městský komisař, Plzeň, Radnice.
 1919 Jungmann Karel, účetní měst. pivovaru, Hora Kutná.
 1921 Kafka Emil, vrchní revident stát. drah, Nymburk.
 1920 Kaiser Josef, prof. gymnasia, Písek.
 1920 Katz Leop. Dr., zemský advokát, Praha II., Národní tř., Šlikův palác (čes. a ant.)
 1919 Klapka Karel, ředitel akc. spol. „Fož“, Bratislava.
 1921 Klen Jan, Dobruška, Svatodušská 317 (čes. až do r. 1526).
 1920 Kokoška Cestmír JUC., koncip. zem. správy pol., Praha II., Revoluční 22.
 1919 Kolář Václav, komisař fin. stráže, Michle, Havlíčkova tř. 363 (všeob.)
 1919 Kolenatý Em., učitel, Vinohrady, Nitranská 6.
 1920 Kosán Jan, Žižkov, Orebitská 7.
 1920 Koschatka Frant., inž., ředitel Poldiny hutí, Kladno.
 1922 Kouba Karel úředník, Kralupy n. Vlt.
 1920 Kratochvíl Jan, nadlesní, Dobříš, Obora.
 1921 Kretschmer Otto, továrník, Nusle.
 1919 Kroupa Jan JUC., přisedící sirotčí stolice, Turč. sv. Martin.
 1920 Krtička Jan, učitel, Malá Skalice 79, p. Česká Skalice, (čes. a země býv. Rak.)
 1921 Krupka Jarosl. Ph. Dr., prof. stát. konservatoře, Praha III., Chotkova siln. 12.
 1920 Krupka Václ., typograf, Praha, Podolí 121. (čes.)
 1919 Kučera Frant., Čechovice, p. Mostkovice.
 1919 Kudara Rud., vrchní berní správce, Č. Skalice.
 1919 Kulhánek K., účetní fy F. Wohanka a spol., Praha II., Smečky 28.
 1919 Lábek Lad., obchodník, Plzeň, třída čl. legionářů 2.
 1919 Latzel Fr., Mg. Ph., lékárník, Čes. Budějovice.
 1919 Laufer Adolf, numismat, Praha II., Krakovská 23.
 1921 Leminger Ot., Ing., vrchní báňská rada, Most, báňský revírní úřad.
 1919 Lobkowicz Frant., podplukovník, Praha III., Sněmovní 174. (všeob., hlavně čes.)
 1919 Lorber Eduard, hodinář, Kladno.
 1921 Macoun Jaroslav, Mg. Ph., lékárník, Sobotka.
 1919 Machek Rud. Dr., zubní lékař, Bratislava, Schöndorfská 2.
 1922 Mandelík Gustav, Kolín, Pražská 1.
 1919 Mareš Josef, učitel, Vinohrady, Lucemburská 4.
 1919 Mastný A. MUDr., ženský lékař, Praha II., Myslíkova 17. (lékař. mdl.)
 1919 Mazura Karel, Brno, Javorová 10.
 1921 Mazura V. R., Žamberk.
 1919 Milner Fr., statkář a nájemce dvora, Dobropúl u Č. Brodu.
 1921 Morawetz Richard, továrník, Světlá n. Sáz.
 1922 Neth Bedř., vrchní berní správce, Pardubice.
 1919 Nitsche Radomír, měřický rada, Přerov 9.
 1919 Papoušek Frant., ředitel Jednoty čes. hosp. společenstev, Opava, Ensova 9. (čes., bisk. Olomouc, nouzové).
 1920 Patera Vl., pokladník banky „Slavie“, Praha VII 849. (polské).
 1919 Patočka Robert, centrální ředitel, Nestomice u Ústí n. L.
 1919 Pelhřimovský Ed., inspektor min. železnic, Nový Karlín, Riegrova 7. (čes. a duchov. pam.)
 1919 Pilát Rud., řed. Živnostenské banky, Praha I. Mikulášská 10.
 1920 Pinkava Ladislav, inženýr, Náchod 134.
 1920 Plavec Karel JUDr., advokát, Praha II., Vodičkova 20.
 1920 Plunder Antonín Jos., Pardubice č. 638 (čes. ant.)
 1920 Podlaha Ant. Dr. Th., generální vikář, Praha IV. 35.
 1922 Pokorný Josef, učitel, Pavlov, p. Radostín.
 1922 Polák Josef Dr., Košice, Husitské náměstí 5.
 1921 Polívka Karel, poštovní oficiál, Nusle, Oldřichova 518.
 1922 Preisler Jan, účetní spořitelny, Radnice u Plzně.
 1919 Procházka Karel, vrchní odb. rada zeměd. rady, Vinohrady, Šmilovského 12.
 1920 Procházka Roman Lev, Praha I. 191.
 1919 Příbík Vl., říd. učitel, Malá Chuchle u Prahy (čes. a nábož.)
 1919 Příbil Bedřich, admin. přednosta magistrátní Praha VI., Vínářického 6. (čes. a nábož.)
 1920 Radlinský Milan Dr., radca nejvyš. správ. soudu, Vinohrady, u Riegrových sadů 26. (čes. a ant.)
 1921 Remeš Karel, zástupce skupin. předsedy úraz. pojišťovny dělnické, Vinohrady, Slezská 63.
 1921 Riss Gustav, Duchcov, Náměstí 21.

- 1922 Ritter Antonín, úředník, Karlín, Královská 6.
 1922 Rožánek Jan, nadporučík 3. jezd. pluku, Nové Zámky.
 1921 Rožánek Jaroslav, sekretář ministra Nár. obrany, Smíchov, Zborovská 32.
 1922 Rutsek Aurel, hlavní služný, Stará Dala, Župa Komárno.
 1919 Ruttner Václav, hlavní pokladník banky „Slavie“ v. v., Praha, Krakovská 9.
 1920 Růžicka A., em. vrchní ředitel Živnostenské banky, Praha 563/III.
 1922 Růžicka Emanuel, kontrolor tabákové regie, Hora Kutná, Sv. Jakubská 562.
 1919 Rzeňak Emil, úředník, Brno, Masotržní 8. (ant., barbar., středověké. mdl. východoas.)
 1921 Rípa Václ., sekretář velkostatku, Chvojno u Pardubic.
 1920 Sauer Ferdinand, správce okr. nem. pokladny, Napajedla.
 1921 Schlick Frant., velkostatkár, Jičínoves.
 1921 Schlick Jindřich, ředitel panství, Jičínoves.
 1921 Schránil Jos. Dr., adjunkt Národního musea, Praha (čes. a řím.)
 1919 Schrötter Karel, vrchní pošt mistr, Vysoké n. Jiz.
 1920 Schück Karel, úředník fy Jindř. Francka synové, Pardubice, Smilova 308.
 1921 Schwarzenberg Adolf Dr., Praha III., Nerudova, Černínský palác.
 1919 Sirový E., dilovedoucí fy Novák a Jahn, Praha VII., Heřmanova 41. (všeob.)
 1922 Skalský Gustav Dr., Praha, Národní museum.
 1919 Skarnitzl Eduard Dr. Ing., univ. assistent, Smíchov, Dienzenhoferovy sady 3.
 1921 Sklenář Václ., nájemce dvora, Neumětely, p. Lochovice.
 1922 Sojka Josef, bank. úředník, Praha VII., Belcrediho tř. 50.
 1920 Sternberg Vojtěch, Vídeň IV., Wiedener Hptstr. 17.
 1920 Strachotinský—Strachotin Jan Jiří, Praha III., Chotkova 12.
 1920 Straka Adolf, ředitel kúru, Kvasice.
 1921 Striebe Bedřich, kanc. ředitel baň. rev. úřadu, Most.
 1920 Švoboda Jos., inženýr, vrchní st. rada, Praha II., Havlíčkova 7.
 1920 Šedivý Karel JUDr., advokát, Jindř. Hradec.
 1919 Šejnost Jos., akadem. sochař, Praha I., Masarykovo náměstí. 20.
 1921 Šima Miloslav JUC., tajemník okr. výboru a konservátor, Zámberk.
 1920 Sittler Ant. Dr. Th., kanovník kapitoly u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.
 1919 Smidberský Vladimír, zástupce techn. fin. kontroly v cukrovaru, Dioség u Bratislavě.
 1921 Španiel O., profesor, Bubeneč, Letenské nám. 7.
 1921 Štábla Matěj, civilní inženýr, Brno, Česká 6.
 1920 Šubrt Rudolf, tovární dělník, Dobrovice 105.
 1919 Sulc Bohumil, účetní fy A. Hynek, Praha II., Novomlýnská 7. (min. novodobé).
 1920 Tampier Rud., vrchní berní správce, Jindř. Hradec 29.
 1920 Teubel Jules MUDr., Smečno.
 1921 Thomayer Josef, obch. železem, Plzeň, Lobzy-Letná.
 1919 Tichý Ant. MUDr., Pelhřimov.
 1920 Trapp Josef, továrník, Plzeň, Komenského.
 1920 Tuček B., knihkupec a nakladatel, Praha II., Karlovo nám. 26.
 1921 Vaněk Karel, Plzeň, Mikulášská 9.
 1919 Vyvlečka Josef, arcib. rada a vikář, Olomouc, Mariánská 8.
 1921 Weil Richard, Úpice.
 1919 Wellner Ant., Dobruška.
 1919 Weyr Fr., architekt, Praha II., Riegrovo náměstí. 16.
 1919 Weyr J., studující, Praha II., Riegrovo náměstí. 16.
 1919 Wiener Richard, ředitel továrny, Lázně Bělohrad.
 1920 Wilda Theodor, zahradník, Chudenice u Klatov.
 1919 Wirt Zd. Dr., min. rada, Praha II., Vojtěžská 7.
 1920 Wolff Jindřich, Unhošť č. 15.
 1920 Zahálka Em., prof. stát. obchodní školy, Nitra.
 1919 Záhorský Jindřich Dr., zdravotní rada, Praha VII., Janovského 1116.
 1920 Zapletal Frant., Vídeň VI., Sandwirtg 2. (ant.)
 1920 Zeitler Karel, společník fy Bratři Götz, Trunice.
 1919 Zuman Rud., městský kontrolor, Chrudim.

Poznámka: Letopočet před jménem značí rok, kdy člen přistoupil, v závorce uveden obor jeho sběratelské činnosti. — Změny adres a případná práni oznámena buďtež jednateli.

VĚSTNÍK

NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE

O B S A H:

Eduard Fiala: Bohuslav Felix Hasistein.

Eduard Fiala: Jiří Geitzkoffler.

Karel Chaura: Noh (Gryf, gryphus).

Ed. Lorber: Nález zlatých penězů na Hradišti u Stradonic r. 1877.

Dr. Viktor Katz: Denár knížete Václava svatého a denáry Soběslava Slavníkovce.

Dr. Viktor Katz: K dějinám mincovny pražské a budějovické za vlády Rudolfa II.

Karel Chaura: Budějovice nebo Praha?

Karel Chaura: Soutěž na dukáty československé.

Karel Chaura: Zpráva o činnosti spolkové.

1923.

Redaktor: Ed. Fiala v Praze 1666-II. — Nákladem „Numismatické společnosti československé“ v Praze. — Tiskem Th. Böhma v Novém Městě n. Metují.

VĚSTNÍK

NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE

O B S A H:

Správní výbor: Našim členům!

Eduard Fiala: Jakub (Klaus) Kraus a Jeroným Dietrich, řezači želez v Jáchymově.

Eduard Fiala: Poznámky k nálezu Sitnickému, blíže hradu Choustníku.

Dr. Viktor Katz: Krejcar v českých mincovnách.

Karel Chaura: Nouzové peníze.

Karel Chaura: Zpráva o činnosti spolkové.

1923.

redaktor Ed. Fiala v Praze 1666-II. — Nákladem „Numismatické společnosti čkoslovenské“ v Praze. — Tiskem Th. Böhma v Novém Městě n. Metují.